

**NOVA & VETERA
MYSTIKY UMĚNÍ A VĚDY
V KVĚTNU 1920 SBÍRKA 36.**

**NEOMYLNOST NA ZEMI
K PRVNÍMU MÁJI // PIUS IX.
JUL. BARBEY D'AUREVILLY
SV. HILDEGARDA, PANNA
CARLYLE / WIBERT MNICH
GROLLEAU // BERNOVILLE
CHESTERTON // VIEGENER
WILL FRIEG // GABELENTZ
ŽEROMSKI / BOŽO LOVRIČ
SVATÁ ZJEVENÍ // MICHEL
BITVA NA MARNĚ // IVAN
MEŠTROVIČ // Z AGENDY
CAR IVAN HROZNÝ**

**Natiskli Kryl a Scotti v Novém Jičíně a Fr.
Obzina ve Vyškově, a to 700 výtisků, jež jsou
na skladě Marty Florianové ve Staré Říši na
Mor., a odtud vydávají se v platební normě,
(jež se později zvyšuje) 25 Kč za svazek.**

DOGMATICKÁ KONSTITUCE PRVNÍ O CÍRKVI KRISTOVĚ

›PASTOR AETERNUS‹

PIUS BISKUP
sluha sluhův Božích

Se schválením posvátného Sněmu na trvalou věci památku.

Pastýř věčný a biskup duší našich aby spasitelné dílo vykoupení trvalým učinil, ustanovil svatou vzdělání Církev, ve které by jako v domě Boha živého věřící všichni byli spojeni páskou jedné víry a lásky. Pročež prve než oslaven byl, prosil Otce nejen za apoštoly, ale též za ty, kteří uvěří skrze slovo jejich v něho, aby všichni jedno byli, jakž on Syn a Otec jedno jsou. Jako tedy poslal apoštoly, které si ze světa byl vyvolil, jakž sám byl poslán od Otce, tak chtěl, aby i v Církvi jeho byli Pastýřové a Učitelé až do skonání světa.

Aby pak episkopát sám jeden a nerozdělený byl, a skrze spojené spolu kněze veškero množství věřících v jednotě víry a příčasti bylo zachováno, postavil blaže-

ného Petra nad ostatní apoštoly a v něm ustanovil trvalý počátek obojí jednoty jakož i viditelný základ, na jehož pevnosti by věčný zbudován byl chrám a velebnost Církve, jež měla býti do nebe vyvýšena, v pevnosti této víry vyrostla*. A ježto brány pekelné k vyvrácení Církve, kdyby to možno bylo, proti jejímu základu Bohem položenému den ze dne s větší nenávisťí odevšad povstávají, máme za to, že nezbytno jest k ochraně, zachování a povznesení katolického stádce, se schválením posvátného Sněmu, učení o zřízení, trvalosti a povaze svatého apoštolského prvenství, v němžto síla a pevnost celé Církve se zakládá, všem věřícím k věření a zachování podle dávné a stálé víry veškeré Církve předložití jakož i protivné, stádci Páně tak záhubné bludy, vypsati a odsouditi.

HLAVA I.

O ustanovení apoštolského prvenství v blaženém Petrovi.

Učíme tudíž a vyhláshujeme podle svědectví Evangelia, že prvenství pravomoci na veškeru Církev Boží bylo bezprostředně a přímo blaženému apoštolu Petrovi od Krista Pána slíbeno a uděleno. Neboť k jedinému

* Svatý Lev Veliký, Řeč IV. jinde III. hl. 2. v den svého narození.

Šimonovi, jemuž už dříve byl pravil: „Ty slouíš budeš Kefas“, jakmile on byl své vyznání učinil, řka: „Ty jsi Kristus, Syn Boha živého“, slavnostními těmito slovy Pán promluvil: „Blahoslavený jsi Šimone, synu Jonášův, neboť tělo a krev nezjevilo tobě, ale Otec můj, kterýž jest v nebesích; i jáť pravím tobě, že ty jsi Petr a na této skále vzdělám Církev svou a brány pekelné jí nepřemohou; a tobě dám klíče království nebeského a cožkoliv svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi, a cožkoliv rozvážeš na zemi, bude rozvázáno i na nebi.“

Také jedinému Šimonu Petrovi udělil Ježíš po svém zmrtvýchvstání pravomoc nejvyššího pastýře a správce na celý svůj ovčinec řka: „Pasiž beránky mé, pasiš ovce mé.“ Tomuto tak zřejmému učení Písem svatých, jak mu katolická Církev vždycky rozuměla, zjevně odporují zvrhlá mínění těch, kteří převracejíce způsob správy, od Krista Pána v jeho Církvi ustanovený, popírají, že Petrovi samému dostalo se od Krista nad ostatními apoštoly, ať o sobě nad každým nebo nade všemi zároveň, pravého a vlastního prvenství pravomoci; nebo kteří tvrdí, že totéž prvenství nebylo uděleno bezprostředně a přímo samému blaženému Petrovi, nýbrž Církvi a skrze ni jemu, jako služebníku té Církve.

Jestliže by tudíž někdo řekl, že blažený apoštol Petr není ustanoven od Krista Pána všech apoštolův knížetem a celé Církve bojující viditelnou hlavou; nebo že se mu dostalo jen čestného, ne však pravého a vlastního

prvenství pravomoci od téhož Pána našeho Ježíše Krista přímo a bezprostředně; buď proklet.

HLAVA II.

O trvání prvenství blaženého Petra v římských papežích.

Co pak v blaženém apoštolu Petrovi kníže pastýřův a veliký pastýř ovcí Pán Ježíš Kristus k trvalé spáse a stálému dobru Církve ustanovil, to třeba, aby také jeho mocí v Církvi, která založena jsouc na skále až do konce věkův pevně státi bude, ustavičně trvalo. Nikdo zajisté o tom nepochybuje, ano všem věkům známo jest, že svatý a přeblažený Petr, kníže a hlava apoštolův, sloup víry a základ katolické Církve, dostal od Pána našeho Ježíše Krista, Spasitele lidského pokolení a Vykupitele, klíče království: a že až do této doby a stále ve svých nástupcích, biskupech svaté římské Stolice, od něho založené a jeho krví posvěcené, živ jest a předsedá a koná soud*. Pročež kdokoliv na tomto Stolci po Petrovi nastupuje, tomu se podle ustanovení samého Krista dostává prvenství Petrova nad veškerou Církví. Zůstává tedy zřízení pravdy a blažený Petr trvaje v přijaté pevnosti skály církevní správy, jížto se ujal, ne-

* Srv. Efes. sněmu akt. III.

opustil*. Z tohoto důvodu bylo vždy třeba, aby k římské Církvi pro mocnější a přednější postavení přicházela vždy každá církev, to jest aby věřící, kteří všude jsou, v té Stolicí, z níž práva úctyhodné příčasti na všechny se rozšiřují, jako údy s hlavou sdružené v jedno spojení těla splynuly**.

Jestliže by tedy někdo řekl, že není ustanovením samého Krista Pána nebo právem Božím, aby blažený Petr měl v prvenství nad veškerou Církví trvalé nástupce; anebo že římský papež není v tom prvenství nástupcem blaženého Petra; buď proklet.

HLAVA III.

O síle a způsobu prvenství římského papeže.

Pročež opírajíce se o zjevná svědectví Písem svatých a držíce se zřetelných a jasných rozhodnutí jednak předchůdcův Našich římských papežův, jednak obecných Sněmův, obnovujeme prohlášení oekumenického sněmu Florentského, podle něhož třeba všem věřícím křesťanům věřiti, že svatá apoštolská Stolicí a římský

* Svatý Lev Veliký, Řeč III. jinde II., hl. 3. ** Svatý Irenej Proti blud. kn. III., hl. 3. a sněm Akvil. léta 381., v Listech svatého Ambrože List XI.

papež mají prvenství nad veškerým okrškem zemským a že římský papež jest nástupcem blaženého Petra knížete apoštolův a pravým náměstkem Kristovým, též hlavou celé Církve, otcem a učitelem všech křesťanův; a že jemu jest odevzdána v blaženém Petrovi od Pána našeho Ježíše Krista plná moc pásti, řídití a spravovati veškeru církev; jakž to také v projevech oekumenických Sněmů a v posvátných kanonech obsaženo jest.

Učíme tudíž a vyhláujeme, že církev římská má z ustanovení Páně nad všemi ostatními prvenství řádné moci, a že tato pravomoc římského papeže, opravdu biskupská, jest bezprostřední; jsou jí tedy vázání kteréhokoliv obrádu a hodnosti pastýřové i věřící, jak jednotliví zvláště, tak všichni společně z důvodu hierarchické podřízenosti a pravé poslušnosti nejen ve věcech víry a mravů, ale také v tom, co jest spojeno s kázní a správou Církve po celém okršku rozšířené; tak aby zachována byla s římským papežem jednota jak příčasti tak vyznání téže víry a Církve Kristova byla jedním stádem pod jedním nejvyšším pastýřem. Toto jest učení katolické pravdy, od něhož nikdo uchýliti se nemůže, aby neutrpěla jeho víra a spása.

Jest však tak daleko toho, aby tato moc nejvyššího velekněze byla na újmu řádné a bezprostřední pravomoci biskupské, kterou biskupové, ustanovení od Ducha Svatého a nastoupivší na místo apoštolův, jako praví pastýřové přidělená sobě stáda každý své pasou a řídí, že ji naopak nejvyšší a obecný Pastýř potvrzuje, sílí a

hájí, podle slova svatého Řehoře Velikého: „Má čest jest čest veškeré Církvě. Má čest jest mých bratří svěží síla. Tehdyť já opravdu poctíván jsem, když žádnému jednotlivci náležitá pocta není odpírána*.“

Dále z oné svrchované moci římského papeže spravovati veškeru Církev vyplývá, že má právo ve vykonávání tohoto svého úřadu svobodně obcovati s pastýři a stády celé Církvě, aby je na cestě spásy učiti a řídití mohl. Pročež odsuzujeme a zavrhuje me mínění těch, kteří praví, že jest dovoleno překaziti toto spojení nejvyšší hlavy s pastýři a stády, anebo je činí závislo na moci světské, až i úsilně tvrdí, že co od apoštolské Stolicе nebo z její moci k správě Církvě ustanovováno bývá, nemá síly ani platnosti, leč když bylo potvrzeno schválením moci světské.

A ježto božským právem apoštolského prvenství římský papež jest v čele veškeré Církvě, učíme také a vyhlašujeme, že jest svrchovaným soudcem věřících** a ve všech přípích k šetření církevnímu se odnášejících možno se k jeho soudu utéci***. Rozhodnutí pak apoštolské Stolicе, nad jejíž moc větší není, nikdo nebude opravovati, aniž jest komu dovoleno jejího soudu souditi****. Pročež od správné cesty pravdy odbočují, kdo tvrdí, že jest dovoleno odvolati se od rozhodnutí řím-

* List k Eulog. Alex. kn. VIII. List 30. ** Papež Pius VI. Breve „Super soliditate“ 28. listopadu 1786. *** II. oekumenický sněm Lyonský. **** List Mikuláše I. císaři Michalovi.

ských papežů k oekumenickému sněmu jako k moci vyšší než římský papež.

Jestliže by tedy někdo řekl, že římský papež má jen úkol dozíratí nebo řídití, ne však plnou a svrchovanou pravomoc na veškeru Církev, nejen ve věcech víry a mravů, ale také v tom, co jest spojeno s kázní a správou Církve po celém okršku rozšířeně; anebo že má jen řízení důležitější, ne však celou plnost této svrchované moci; anebo že tato jeho moc není řádná a bezprostřední, jak na všechny i jednotlivé církve, tak na všechny i jednotlivé pastýře a věřící; buď proklet.

HLAVA IV.

O neomylnosti učitelského úřadu římského papeže.

Že pak v tom apoštolském prvenství, které římský papež jako nástupce Petra knížete apoštolův nad veškerou Církví má, obsažena jest i svrchovaná moc úřadu učitelského, to tato svatá Stolica vždy tvrdila, to dokazuje trvalé jednání Církve, to vyjádřily také oekumenické sněmy, zvláště ty, na nichž se Východ se Západem o jednotě víry a lásky dohodoval. Tak Otcové čtvrtého sněmu Cařihradského, kráčejíce věrně po sto-

pách předků, vydali toto slavnostní prohlášení: „Základem spásy jest zachovávatí pravidlo správné víry. A jest nemožno přejíti výrok Pána našeho Ježíše Krista řkoucího: Ty jsi Petr a na té skále vzdělám Církev svou, neboť tato jeho slova potvrzuje účinek, anož na apoštolské Stolici vždy bylo zachováno neposkvrněné katolické náboženství a svaté hlásáno učení. Od této tedy víry a učení nijakž odloučiti se nepřejíce doufáme, že nám bude dopřáno býti v jedné příčasti, kterou hlásá apoštolská Stolice, v níž jest netknutá a pravá síla křesťanského náboženství*.“ A Řekové se schválením druhého sněmu Lyonského vyznali: „Svatá římská církev má nejvyšší a plné prvenství a vládu nad veškerou Církví katolickou, jež dostala, jakž pravdivě a pokorně poznává, s plností moci od samého Pána v blaženém Petrovi, knížeti nebo hlavě apoštolův, jehož nástupcem jest římský papež; a jako jest povinna nad ostatní pravdy víry hájiti, tak také, vzniknou-li nějaké otázky o víře, dlužno, aby jejím soudem byly rozhodnuty.“ Posléze sněm Florentský stanovil: „Římský papež jest pravým náměstkem Kristovým, též celé Církve hlavou a všech křesťanův otcem a učitelem; a jemu byla v blaženém Petrovi od Pána našeho Ježíše Krista odevzdána plná moc pásti, řídití a spravovati veškeru Církev.“

* Z formule svatého Hormisdy papeže, jakž byla od Hadriana II. Otcům oekumenického sněmu VIII., Cařihradského IV., předložena a od nich podepsána.

Tento pastýřský úřad snažice se zastati, předchůdcové Naši povždy neúnavně se přičiňovali, aby spasné Kristovo učení po všech pozemských národech bylo rozšířeno, a se stejnou péčí bděli, aby ryzí a čisté bylo zachováno, kde jest přijato. Z toho důvodu biskupové celého okršku tu jednotliví, tu shromáždění na sněmech, počínajíce si podle dlouhého obyčeje církvi a podle starobylého pravidla, obracovali se zvláště v těch nebezpečích, která se vynořovala v otázkách víry, k této apoštolské Stolicí, aby tam právě napraveny byly pohromy víry, kde víra nemůže pocítiti úbytku*.

A římsští papežové, jakž doby a okolnosti radily, jednak svolavše oekumenické sněmy nebo přezvěděvše mínění Církvě po okršku rozptýlené, jednak skrze částečné sněmy, jednak používše jiné pomoci, jakou Boží Prozřetelnost ukazovala, ustanovovali zachovati to, co poznali přispěním Božím, že se shoduje s Písmem svatým a s apoštolským podáním. Nebylť zajisté nástupcům Petrovým Duch Svatý slíben, aby na jeho zjevení nové učení zvěstovali, nýbrž aby za jeho pomoci zjevení podaného skrze apoštoly nebo skladu víry svatě střežli a věrně je vykládali. Jejich pak apoštolského učení všichni ctihodní Otcové se přidržovali, je pravověrní svatí Učitelé v úctě chovali a ho následovali; plně sobě jsouce toho vědomi, že tato Stolice svatého Petra zůstává povždy všelikým bludem nedotčena podle božské přípovědi Pána Spasitele našeho, učiněné nejpřednějšímu jeho

* Srv. Svatého Bernarda List 190.

učeníku: „Prosil jsem za tebe, aby nezhylna víra tvá, a ty někdy obrátě se utvrzuj bratry své.“

Toto tedy charisma pravdy a nikdy nehynoucí víry bylo Petrovi a jeho nástupcům na tomto Stolci Bohem uděleno, aby svůj vznešený úřad spravovali k spáse všech, aby veškero stádo Kristovo skrze ně od otravné krmě bludu odvráceno, stravou nebeského učení bylo živeno a po znaření možnosti rozkolu Církev celá v jednotě byla zachována, také opřena o svůj základ statečně odolávala branám pekelným. Ale že právě v tuto dobu, kdy jest spasné účinnosti apoštolského úřadu nejvíce potřebí, vyskytá se nemálo těch, kteří jeho vážnost zlehčují, považujeme za naprosto nezbytno slavnostně prohlásiti přednost, kterou jednorozený Boží Syn se svrchovaným úřadem pastýřským spojití ráčil.

Nuže My držíce se věrně podání od počátku křesťanské víry přijatého k slávě Boha Spasitele našeho, vyvýšení katolického náboženství a k spáse křesťanských národův za souhlasu posvátného Sněmu učíme a prohlašujeme za nauku Bohem zjevenou, že: Římský papež, mluví-li se Stolce, to jest prohlašuje-li v úřadě pastýře a učitele všech křesťanův podle své svrchované apoštolské autority učení o víře neb mravech, jehož se třeba veškeré Církvě držeti, za pomoci Boží jemu v blaženém Petrovi slíbené vládne tou neomylností, kterou božský Vykupitel Církev v prohlašování učení o víře neb mravech opatřiti ráčil; i jsou tudíž taková prohlá-

šení římského papeže sama sebou a ne ze souhlasu Církve nezměnitelná.

Jestliže by pak se někdo tomuto Našemu prohlášení, což Bůh odvrátí, odporovati opovážil; buď proklet.

Dáno v Římě ve veřejném sezení slavnostně konaném v basilice Vatikánské léta Vtělení Páně 1870, 18. července, pontifikátu Našeho léta dvacátého pátého.

ZE ZJEVENÍ SESTRY DE LA NATIVITÉ, KONVERTKY V KONVENTU URBANISTEK VE FOUGÈRES*)

První začátky a předzvěsti posledního příchodu Ježíše Krista.

„Skrze Ježíše a Marii a ve jménu Nejsvětější Trojice poslouchám.“

Potom mi pravila:

Začneme dnes, milý Otče, o věci velmi hrozné, totiž o oznámení posledního soudu, jehož strašné okolnosti budeme sledovati. Přiznám se vám, že tento úkol jest mi krušný z více příčin; posléze jest to nezbytno; začněme.

Byla jsem vícekrát na oné rozsáhlé rovině, o které jsem vám již vypravovala. Jednoho dne, když jsem tam byla sama, jen s

*) Zapisoval je, jak mu je říkala do péra, ředitel oné klášterní obce abbé Genet.

Bohem samým, zjevil se mi Ježíš Kristus na vrcholku návrší, a ukazuje mi krásné slunce stojící na jednom místě obzoru, řekl mi se smutnou tváří: „Vše pozemské pomíjí, a den mého posledního příchodu se blíží. Když slunce kloní se k západu, říkává se, že den se končí a začíná noc... Všecka staletí jsou jako den přede mnou; suď tedy na trvání, které jest určeno světu, z dráhy, kterou zbývá slunci ještě proběhnouti.“

Pozorně jsem přemítala a soudila, že podle výšky slunce nezbývaly do západu více než asi dvě hodiny. Také jsem zpozorovala, že kruh, jež opisuje, jest stále asi uprostřed mezi dny roku dlouhými a krátkými.

Vidouc, že Ježíš Kristus nezdál se mi býti proti mé žádosti, kterou mi bezpochyby vnukl, abych se ho tázala na jiné okolnosti tohoto překvapujícího vidění, odvážila jsem se ho tázati, zdali den, o němž ke mně mluvil, třeba počítati od půlnoci k půlnoci, nebo od ranního do večerního soumraku, nebo od východu do západu slunce. Na to mi odpověděl: „Milé dítě, dělník pracuje jenom, dokud slunce jest na obloze, neboť noc ukončuje všecky jeho práce. Běda tomu, kdo pracuje ve tmě a jenž by netěžil ze světla slunce spravedlnosti, které vyšlo pro něho. Tedy od

východu slunce do západu, milá dcero, třeba měřiti délku dne... Nezapomínejte, připojil, že nesmí se již mluviti o tisíci roků světa; nemá již trvání než několik málo století.“

Viděla jsem však v jeho vůli, že jen pro sebe uchoval přesnou známost onoho počtu let, a nepokoušelo mne dále se ho na to dotazovati, bylať jsem spokojena vědouc, že pokoj Církve a obnova její kázně mají potrvati dobu dosti značnou.

Aniž bych čerpala z toho, co nám Písmo svaté praví o znameních poslední soud ohlašujících, a nemluvíc než podle světla, které mne osvěcuje, vidím v Bohu, že po dlouhý čas, dříve než Antikrist přijde, svět bude soužen krvavými válkami; lid povstane proti lidu, národové proti národům, brzy spolčení, brzy rozdvojeni, aby bojovali jako přívrženci či odpůrci téže strany; armády budou na sebe strašně narážeti a naplní zemi vraždami a krveproléváním. Tyto vnitřní i vnější války zavdají příčinu k neslýchaným svatokrádežím, znesvěcováním, pohoršením, neskonalým bédám, protože útočiti se bude na Církev svatou, již oloupí o její práva a zkruší velikým soužením... Mimo to vidím, že země bude otřesena na různých místech zemětřesením a hroznými nárazy. Vidím hory, které

se rozpoltí a puknou se hřmotem, jenž vrhne hrůzu do okolí. Veliké štěstí, kdyby zůstalo na pouhém hřmotu a strachu! Ale, nikoli: vidím vystupovati z těchto tak rozdělených a otevřených hor smršť plamenů, dýmu, síry a zemské smůly, jež obrátí v popel všechna města. Toto vše a tisíce jiných pohrom bude předcházeti příchod člověka hříchu...

Ježíš Kristus ukázal mi jistou cestu úzkou, tmavou a temnou, obklopenou pochopy a zbrojním lidem, aby nikoho na ni nevpustili... V tom zjevil se silný a statný muž, jenž se chystal projíti onou cestou: v levici držel pochodeň, v pravici dvojsečný meč. Vstoupil na tmavou cestu kráčeje v záři své pochodně a mávaje svým mečem v pravo i v levo, jako by měl zápasiti s celou armádou. Kol tmavé cesty bylo nesččetně propastí, kamž oni pochopové snažili se ho svrhnouti. Posléze přes jejich nástrahy a úsilí tento muž mocný a odvážný dospěl šťastně k cíli a obrátiv se proti svým nepřítelům vysmíval se jejich slabosti a zbabělosti...

Cím blíže bude království Antikristovo a konec světa, řekl mi Ježíš Kristus, vykládaje mi toto zjevení, tím více rozestrou se temnoty Satanovy po zemi a tím více usilovati budou jeho pochopové, aby uvrhli vě-

řící do svých osidel a svých sítí. Aby unikl tolika nebezpečím, musí křesťan kráčet s mečem a pochodní v ruce a ozbrojiti se odvahou jako tento statný muž, kterému jsi se právě podívovala.

Čím více se blíží konec světa, tím více vidím, že počet synů zatracení roste a že počet vyvolených se menší v témž poměru. Tento úbytek jedněch a rozmnožení druhých stane se trojím rozdílným způsobem, který mi Ježíš Kristus oznámil: 1. velikým počtem vyvolených, které přivede k sobě, aby je zachránil před hroznými ranami, které udeří na jeho Církev; 2. velikým počtem mučovníků, jimiž značně ubude dítek Božích, upevní se však víra v těch, jichž meč pronásledování nepokosí; 3. množstvím odpadlíků, kteří zřeknouce se Ježíše Krista a následující strany jeho nepřátel, potíratí budou tajemství a veliké pravdy náboženské.

Jednou v den svatého přijímání byla jsem ohromena a živěji proniknuta skutečnou přítomností svaté Eucharistie... Žasla jsem, kterak Bůh tak veliký stal se tak malým. Jest možno, řekla jsem mu, ó můj božský Spasiteli, žes to Ty, ten veliký Bůh, ten Bůh mocný a hrozný, jenž panuje na výšinách nebeských a řídí ten nesmírný vesmír? Kde jsou zde

známky této všemohoucnosti, této nejvyšší velikosti?... Však ano, můj Bože, ano, můj milovaný, mocný Vykupiteli, Tys to sám; poznávám Tě dle způsobu zcela božského, kterým v ní mluvíš k mému srdci. Opírajíc se o pravdu Tvého zaslíbení, věřím, že jsi v ní skutečně přítomen, a pokládala bych se za šťastnou, mohouc trpěti jako mučence na obranu této pravdy.

Pak zaslechla jsem vnitřní hlas, jenž mi pravil: Bude jich veliký počet, kteří pro ni jednoho dne trpěti budou, neboť na konci staletí bude na ni surově útočeno a vítězně bude obhájena. Několik let před příchodem mého velikého nepřítele, Satan vzbudí falešné proroky, kteří ohlašovati budou Antikrista jako pravého přislíbeného Messiáše a usilovati budou o zničení všech dogmat křesťanských... A já, připojil, já učiním, že prorokovati budou malé dítky a starci, že mládež ohlašovati bude věci, dle kterých pozná se můj poslední příchod... Co vám tu říkám, milá dcero, a všechno, co jsem vám ukázal, bude se čísti a vypravovati až do konce věkův...

Království Antikristovo.

Běda, můj otče, do jak smutných podrobností přivádí mne pořad věcí!... Musím vám vypravovati o osobě Antikristově a o bědách, které jeho zloba způsobí v Církvi Ježíše Krista... O jeho osobě ukázal mi Ježíš Kristus, že ho vstavil do počtu lidí vykoupených jeho Krví a že mu uděloval od jeho dětství všech milostí potřebných, rovněž i milostí předcházejících a mimořádných v řádu spásy. V pozdějším věku neodepře mu silných milostí k obrácení, jež on zmarní jako předešlé: vidím, že je obrátí všechny sám proti sobě samému urážlivým zmarněním, svéhlavým a pyšným odporem, což ho přivede k úplné slepotě duševní a zatvrzelosti srdce; opovrhne všemi radami a dobrými příklady svých přátel; udusí všechny výčitky svého svědomí; pošlape nohama všechny prostředky, kterých nebesa zkusí, aby se vzpamatoval; neposlechne však hlasu Božího, jenž ho posléze v jeho zvrácenosti opustí, tak jako jeho spřežence.

Tato pýcha, která je vzbouří i proti Nejvyšší Bytosti, vidím, můj otče, že bude tak pokořena a zahanbena ve veliký den soudu, že všichni budou nuceni vyznati, že jsou za-

vržení jen svou vlastní vinou, protože se jim dostane více než dostatečných milostí, aby se spasili. Každý nevěrec, každý modlář totéž přizná, a tím právě se sami odsoudí, dokazující tak spravedlnost a dobrotu Boží ke všem.

Až zjeví se tento zloduch na zemi, všechna pýcha, všechna zloba anděla odbojného a jeho spřeženců ukáže se s ním. Zdá se, že bude ho doprovázeti celé peklo a všechny zločiny. Všichni přívrženci tohoto nešťastného Syna zatracení shromáždí se kolem svého vůdce k boji proti Věčnému, Ježíši Kristu, jenž řekne jim jakoby to, co řekl průvodcím Jidášovým, kteří přišli ho políbit v zahradě Olivetské: *Vaše hodina přišla; moc temnosti rozšíří své panství nadě mnou...* a připustí, aby jejich zloba rozmáhala se až do času, který stanovil a kdy má úmysl je zastavit, aniž by mohli kdy dále pokročiti.

Vidím tak strašlivé pohoršení v Církvi, tak všeobecné krveprolévání na světě, že pouhé myšlenky na to se hrozím. Nikdy se nespatrio tolik šalby, zrady, pokrytectví, žárlivosti, ohavnosti, zločinnosti ve všech způsobách... Množství osvětářů, svatoušek a pobožníků bude velmi podporovati ten podvod a rozšíří všude panství šarlatánství

skrzkouzelnémámení, schopné svěsti soudnost, ducha i srdce lidí, kteří by byli méně poddajní. Nikdy se neužří tolik lživých zázraků, lživých proroctví a falešných proroků; ano dojde to tak daleko, že se budou zjevovati světla a podoby zářící, které pokládati se budou za božství... Jedním slovem: peklo použije každého mamu a klamu, ježž bude moci vynalézti, aby oklamalo prostáčky ve prospěch Antikristův.*)

Jest pravda, že sluhové Ježíše Krista budou především bojovati proti svůdným novotám těchto lživých nauk a proti mámení kejklů a že jejich horlivost, oživená Duchem Svatým, položí tomu veliké překážky, hájíc věci Ježíše Krista a pravdy jeho svatého Evangelia... Ale běda! S těmito drahocennými

*) Svatý Pavel mluvě o Antikristovi, jmenuje ho rovněž synem zatracení: „Jeho přítomnost bude podle působnosti Satanovy s veškerou mocí, s divy a zázraky lživými a s veškerým podvodem nepravosti pro ty, kteří hynou, a to proto, že nepojali lásky ke pravdě, aby byli spaseni. Ano proto pošle jim Bůh působnost klamu, aby uvěřili lži, by odsouzení byli všichni ti, kteří neuvěřili pravdě, nýbrž zalíbili si v nepravosti. (II. k Thess. 2, 9—12.)

„Neboť povstanou falešní Kristové a falešní proroci, a budou činiti divy veliké a zázraky, tak že by se uvedli v blud, kdyby možno bylo, i vyvolení. Aj, předpověděl jsem to vám.“ (Matouš, 24, 24—25.)

obětmi bude se brzy nakládati jako s jejich božským Mistrem; vrhnou se na ně; povedou je na popraviště: zuřivci uvěří, posílajíce je na smrt, že zúplna zničili jeho království; zatím upevňovati je budou čím dále tím více. Ano, můj otče, vidím, že oni ani dost málo neoslabíce Víry mučenictvím jeho dítek, naopak budou ji jen rozněcovati v srdci pravých věřících a zejména v srdci dobrých kněží... Bůh mi ukázal, že v nenávisti k jeho náboženství a jeho božské Osobě, budou se snažiti, aby obnovili na jeho posledních učenicích vše, co se dalo při jeho bolestném utrpení.

Bůh se odmlčí po nějaký čas. Ale co zmůže všechna pekelná zuřivost proti všemohoucnosti Boží? Právě ve chvíli, kdy jásá nad svým vítězstvím, On slavně ji potře a samu ji obrátí k své slávě... Bůh, vidím to, čeká, jako by chtěl viděti, až kam půjde zpupnost jeho nepřítele... Ach, můj otče, může jíti dále? Zaslepen pýchou samého Lucifera, vidím, jak tento odvážlivec vyvyšuje se ve své domýšlivosti až ke trůnu Věčného, jako by chtěl strhnouti mu korunu a vstaviti si ji sám na svou vlastní hlavu; zaslepenost přivádí ho až k tomu, že uvěří ve své božství a snažiti se bude o jeho zničení, aby posadil se

na trůn Boží a přijímal na něm kult božský ode všeho tvorstva a rozšířil všude své panství na zříceninách říše Všemohoucího... Co činíš, nešťastníče? vzkřikla jsem, odvážlivče, co činíš? Ach, ty dokonáváš své zločiny a dovršuješ své zatracení!... ty běžíš do svého věčného neštěstí... Zadrž! prosím tě, uznej svého Mistra: pokař se svému Pánu svrchovanému; vrať se k svému Bohu; snad jest ještě čas!...

Mýlím se, můj otče; jest příliš pozdě... Blesk vyšlehl z mračen... bouře strhla se nad hříšnou jeho hlavou, a nešťastník jest posléze zasažen hromem, jemuž odvážil se vzdorovati... Zatím co posledním útokem usiloval strhnouti Věčného takořka pod své nohy, Ježíš Kristus zničí ho dechem svých úst; s výše jeho povýšenosti svrhne ho s jeho spřeženci až do základů pekelných, aby tam zakoušel osudu odbojného anděla, jehož vzpouřu a pýchu napodobil. Vidím je tam padati tak rychle a s takou silou, že hlubokost propasti se tím rozbouřila a celé peklo zaduňelo!... Jaký to praskot! Satan sám se toho zhroutil...

Řekla jsem, můj otče, že Antikrist padl se svými spřeženci; daleko však ne všichni jeho spoluvinníci padli s ním; padli jen vůdcové a

největší vinníci; neboť vidím, že v úmyslech milosrdenství Boží dobrotivost uchovala z nich veliký počet, kterým určuje milost obrácení, z které vskutku mnozí budou těžiti. Bůh dokonce, jak mi ukázal, odloží milostivě v jejich prospěch jistá znamení a jisté hrozné události, aby jim popřál více času k pokání, a to teprve až učiní zadost jeho spravedlnosti a ukrotí jeho hněv upřímnou, opravdovou bolestí a vzdechy a odpykáním ze skroušeného a pokorného srdce, tehdy Pán ponechá volný běh všem znamením, která předcházejí budou jeho soud.

Pak, můj otče, zdvojnásobí se otřásání země; husté mráčky rozestrou se na jejím povrchu, jenž nebude již míti stálosti, ale otevře se na tisíce místech pod nohama svých obyvatelů; města, zámky, lidu bez počtu pohltí tyto rozervy; změtené živly srazí se strašně, a moci nebeské budou otřeseny... Oheň vržený s nebe a vychrlený ze vnitřností země, spojí se s hromobitím a blesky, jimiž vzduch bude neustále zmítán a rozžhaven; moře v zuření, hrozcí zaplaviti svět, vyleje se ze svých břehů a pozdvihne až k nebi své vlny zpěněné...

Pohledem na tolik pohrom budou národové schnouti děsem. Přece však, můj otče,

vidím to v Bohu, i hříšníci budou zahubeni jen odděleně. Bůh jim poshová až do poslední chvíle, a trest jedněch způsobí obrácení jiných ze strachu; a podivuhodným souhlasem spravedlnosti a milosrdenství, co dokoná záhubu prvních, to poslouží spáse druhých. Otevrou se jim oči, budou se káti a vrátí se k Bohu, zatím co peklo naplní se nešťastnými oběťmi, které válka a jiné pohromy byly pokosily... Ach, můj otče, vidím je, jak tam padají v tak velikém počtu, jako když kroupy padají na pole, když je sráží prudká a zuřivá bouře...

Přes krutost ran, kterými bude volati Boží dobrotivost hříšníky nejnenapravitelnější, vidím v Bohu, že bude jich jistý počet, kteří oddělí se od upřímných kajících a shromáždí se, aby ještě tvořili systémy bezbožnosti a svobodářství. Nezřeknou se v ničem svých žádostí a svých vášní a dovrší své odsouzení, vrhajíce se do svých zločinů... Oddáni jsou rozkošnictví a obžerství; vidím je, jak se zlatými poháry v rukou vysmívají se hrozbám Nejvyššího a s posměchem zahrávají si s jeho milosrdenstvím a hněvem. Jak příšerná, jak zločinná to zábava! Kdo může pochopiti tu nesmírnou smělost, a jak se jim obrátí v záhubu?

Slyším, jak jejich dřívější přátelé úpěnlivě je zapřisahají, aby změnili svůj život po jejich příkladu a vrátili se k Bohu, dokud ještě čas... Co činíte, drazí přátelé!? volají k nim... nač myslíte a jaká to osudná slepota vás svádí? Nevidíte-li pomsty nebes, která se rozzuřuje nad našimi hlavami a nás bije se všech stran? Není-li zřejmo, že jsme byli podvedeni sliby a kejkly toho podvodníka, jenž dal se zbožňovati jako Bůh, a jehož zpupnost Ježíš Kristus tak přísně potrestal?... Jestliže jeho neušetřila nebesa, co si máme my slibovati, budeme-li následovati jeho bludu? a trest, kterého zakouší, nebude-li metou, kterouse má zakončiti také naše nynější chování?... Ó drazí přátelé, zapřisaháme vás, otevřte oči, abyste poznali pravého Boha a klaněli se s námi Tomu, jenž nás tak spravedlivě trestá, aby se potom nad námi smíloval... Společníci našich zločinů, buďte společníky i našeho pokání; spojme se, abychom ukrotili Boží hněv, když jsme se spojovali, abychom ho roznítily. Učiňme násilí jeho spravedlnosti a přičiňme se, abychom možno-li znikli osudu toho podvodníka, jenž nás byl svedl...

Jest tomu tak, odpovídají zpustlí hříšníci, že jsme viděli sřítiti se boha, kterému jsme se

klaněli; ale to jest pro nás tím silnějším důvodem, abychom nikoho neuznávali a nikomu se neklaněli, protože nelze již vědět, na čem jsme. Že náš vůdce na všech stranách padl, málo nám na tom záleží: my jsme již zde, a nejlepší stránkou jest, abychom se radovali z jistého, nestarajíce se o budoucnost, které snad ani není, a nekormoutíce se osudem, kterého zakouší, nebo osudem, který nás očekává... Ano, opakuj, ano, využití doby radostí a výhost dáti všemu, co by mohlo zkaliti radovánky, a trhati, než zvadne, květ krásného věku: toť jediná moudrá stránka, aj, toť všecka naše filosofie. Nebudeme si nikterak trápit mozkou mrzoutskými ideami náboženskými, které mučí ducha i tělo, a nepromarníme krásných dnů, kterých nám příroda poskytuje jen k radosti . Tak mluví tito ztřeštěnci v zaslepenosti svého ducha a v zatvrzelosti svého srdce, obracejíce sami proti sobě všechny zdroje spásy... Běda! nevidí smutného osudu, který jich očekává; neboť po chvíli Bůh je udeří a svrhne je s jejich vůdcem, a to v lůně jejich vášní, v objetí rozkoše, když budou míti ještě sousto v ústech.

Útěchy a přispění mimořádné, které Bůh určuje své Církvi v posledních jejích bojích.

Posléze, můj otče, opouštíme látku, kterou jsem mnoho trpěla, pronásledování a utrpení Církve. Nyní vám povím o ní věci radostnější: o přispěních a útěchách, které určují nebesa Církvi pro poslední doby jejího trvání. Slunce Boží spravedlnosti nikdy nevyslalo účinnějších paprsků, než při svém západu. Chci říci, že Božství Ježíše Krista neukázalo se nikdy s větší slávou, než když vydechl duši na kříži. A tak tomu bude i s jeho chotí, která nikdy neukáže se božštější, než až se přiblíží svému konci, až bude již na vydechnutí!... Vidím tuto svatou choť, jak jest vedena a podporována jako nikdy dříve Duchem pravdy, síly a útěchy, v náručí a v ochraně jejího původce, jenž nepřestane jí podporovati podle jejích potřeb, zdvojnásobovati svou péči o ni nejpilnější, svou pomoc nejmocnější, své milosti nejúčinnější, své přízně nejznamenitější, své nejsladší útěchy...

Božský oheň víry, která řídí její dítky ve všech jejích krocích, působiti bude v nich čtyřikráte mocněji, a plamen božské lásky,

který udržovati bude Duch Svatý v jejich srdcích, bude pak neskonale čistší a horoucnější. Vidím, že horlivost pro slávu Boží rozmnoží se v nich podle jejich víry, naděje a lásky, které je ožíví. Jsou hotovi nejen podstoupiti mučnickou smrt, ale i vzdorovati deseti tisícům Antikristů. Rovněž žádají si prolíti svou krev tak horoucně, že je vidím v zástupech chvátati, aby položili se pod meč, aby trpěli s radostí muka přirozenosti nejbolestnější. Stačí jim přihlásiti se jednou k Ježíši Kristu, aby zvítězili co nejúplněji a nejslavněji nade všemi svými nepřáteli. Na ně útočiti a je přemáhati, toť jedno a totéž pro pravého věřícího a zejména pro křesťana takové povahy.

Bůh vzbudí nové proroky, které jim pošle, aby utěšovali jeho Církev, zvěstující jí milosti, jaké jí uschovává. Práví věřící budou míti častá zjevení svých dobrých andělů a jiných mocností duchovních k tomu určených, aby jich chránili a těšili, zvláště svatého archanděla Michaele, nejhorlivějšího ochránce Církve bojující, jenž bude vždy s ní, aby ji vedl až do konce. Ukáže se jí i viditelně v rozličných příhodách... Bůh učiní mnoho zázraků pro tuto Církev souženou, a vidím, že budou prvního řádu a nejskvělejší, takové

jako veřejné a zřejmé vzkříšení mnoha těch, kteří vydáni byli na smrt pro víru. Budou vzkříšení k veliké útěše pro Církev, které se stanou tím nezdolnější oporou a záštitou, že zuřivost pronásledovatelů ničeho proti nim nezmůže. Budou neproniknutelní šípům bolesti a nepřístupní strachu před smrtí. Tito svatí vzkříšení připojí se k andělům a lidem poslaným od Boha, aby těšili a podporovali věřící. Ačkoli budou viditelní svým bratřím, budou jako svatí nebešťané, požívající zde na zemi vidění a přítomnosti Boží...

Řekla jsem již, milý otče, že mezi různými způsoby muk, kterými budou trpěti mučéníci Ježíše Krista, nejčastěji muka budou záležeti v tom, že opakovati budou na nich všechny okolnosti ukřižování jejich Mistra, v zášti a opovržení k jeho bolestnému utrpení. Takto vynálezem v pravdě ďábelským zuřivost pekelná nalezne možnost, aby si ještě šašky tropila z jeho úctyhodné Osoby, a aby se ještě ukájela, znovu zabíjejíc Hlavu v každém z údů jejich... Ale také vidím, že Bůh spoutá zuřivost těchto šilenců, aby zemřeli jen ti, které určil. Marně vrhnou se jako hladoví lvi na tento milovaný zástup s úmyslem, aby je všechny zardousili; neusmrtí než ty z jeho oveček, které sám poznamenal pro mu-

čenickou smrt a určil za žertvy ku své slávě. Až tento počet se naplní, vidím, že jeho všemocná ruka zastaví jejich běsnění, aniž by mohlo dále nějak zuřiti proti jeho stádcí a usmrtiti jen jediného proti Boží vůli...

V tom, milý otče, slavný svatý Michael ukáže se viditelně kněžím a dítkám Círky, jejichž počet jest tehdy nepatrný proti počtu dřívějšímu: „Pojďte za mnou, moji přátelé,“ praví jim, „prchněme... Jest to rozkaz Boží... Pojďme do jiné krajiny vyhledat bezpečnějšího útočiště před zuřením svých pronásledovatelů...“ Na ta slova kráčí v jejich čele, a všechna Círky za ním, jako dítky Israele šly za Mojžíšem do země zaslíbené... Potom, milý otče, vidím, že Ježíš Kristus svou všemocnou rukou zázračně učiní celou svou Círku neviditelnou jejím nepřátelům, aby ji ukryl jejich pronásledování, jako sám zástupcem prošel, aby unikl rukám těch, kteří ho kdysi chtěli svrhnutí se skály...

Pronásledující vojsko, nevidouc žádných stop, domnívá se, že všechny vyhubilo, a jásá nad svým vítězstvím, zatím co archanděl, jenž kráčí v jejich čele, na vnuknutí Ducha Svatého přivádí je do středu pouště, do rozsáhlé samoty, kde jim bude mnoho trpěti hladem, žízní a všemi bédami nedostatku a

chudoby; ale zkoušky ty budou jim milostí Boží pravými zdroji posvěcování. Bůh je udrží skutečnými zázraky... Bude je živiti brzy zázračným chlebem, brzy svým božským slovem a nejčastěji přijímáním jeho vlastního Těla. Nebude již ničeho, co by jim zachovávalo život leč Svaté Přijímání...

Když lid Boží takto bude shromážděn na poušti, události, nejpříšernější ostatnímu lidstvu, jemu stanou se příznivými a všechna příroda zdá se propůjčovati jejich potřebám... Země, jež otvírá se všude pod nohama bezbožníků, ustaluje se a upevňuje pod nohama dítek Božích. Skály a hory, které se překotí násilnými otřesy, otevrou rozsáhlá podzemí, kamž věřící se utekou před nepohodou povětří a pronásledováním nepřátelských národů... Tyto příznivé úkryty budou brzy proměněny ve chrámy, kde chvály Boží rozléhati se budou dnem i nocí. Postaví tam oltář k jeho slávě, a jeho sluhové budou tam užívati posvátných kamenů, nádob a mešních rouch, které si byli přinesli, aby tam slavili po všechny dni božská Tajemství ku vzdělání svatého shromáždění vyvolených Páně...

A tak Všemohoucí bude si zahrávati zlobou svých nepřátel; bude se posmívati těm, kteří jako šilenci budou probíhati zemí, rou-

hajíce se jeho Jménu a oddávající se všechněm výstřednostem, aniž budou moci odkrýtí jedinou jen stopu Křesťanství, o němž se honosí, že je vyhubili... A tak dvě strany protivné, jak to již činí, každá svým způsobem, budou triumfovati, až poslední rozhodnutí, určíc neodvolatelně osud jedněch i druhých, ukáže, která z obou měla právem triumfovati... Bůh mi ukázal, milý otče, tento krásný voj ze zbytků Israele, v podobě malého vozu vítězného, jenž pojal jeho vyvolené a jenž stane se vítězem nad každým, kdo zprotiví se jeho pokojnému chodu... V bezpečí přede všemi trampotami, pod ochranou nebes zabývati se bude tato svatá a podivuhodná společnost jen blahořečením a chvalami svého Osvoboditele a svého Boha. Sjednoceni pouty lásky budou jednoho srdce a jedné duše; ale jejich láska bude tak čista a prosta vášní, že ačkoli tam budou obě pohlaví, nezavdá to příčiny ke hříchu neb pohoršení; nebude se ani mluvíti o manželství; pochybuji, že se naň pomyslí, aspoň Bůh mi ničeho o tom nezjevil. Zdá se, že tito předurčení budou již účastni stavu blažených; tolik budou jeviti odporu k tomu, co lahodí přirozenosti a ukájí vášně. Svou píli budou věnovati jen náboženským úkonům a zabývati se bu-

dou jedinou péčí, aby Pána chválili a jemu sloužili, prosíce Ho, aby jeho království přišlo a jeho pře zvítězila... Nebudou Ho prositi za potrestání jeho nepřátel, ale za jejich osvícení a odpuštění...

Po celý ten čas budou jim podávati zprávy o rejdech jejich pronásledovatelů jejich andělé strážci. Tito blažení duchové probíhají budou světem, aby přiměli hříšníky ku pokání a přivedli je v lůno Církve, ty, kteří jí nikdy nepoznali nebo kteří toužiti budou navrátiti se v Církev, když se byli od ní uchýlili. Velmi pečlivě budou zpravovati věřící o všem, co se na světě přihodí, a zejména o bláhovém úsilí nepřátelských národů, kteří přísahali jejich záhubu. Dovědí se, kam až postoupila jejich zloba, a vše, co jejich zvrhlost podnikla, až přijde svatý Michael a oznámí jim pomstu Boží nad zběsilci, kteří jich neustávali pronásledovati, stále usilující naléztí místo jejich úkrytu...

Naši nejzvrhivější nepřátelé jsou vyhubeni, řekne jim; není již ani stopy po jejich bezbožném a vše ničícím vojstě. Pán uchoopil se naší obrany; po spravedlnosti učinil nepřátelům svého lidu a svého jména; doba našeho zajetí jest ukončena; nyní můžeme se ukázati a vyjítí ze svého podzemí... Pojďte

ještě za mnou a přivedu vás v poslední pobyt pozemský, který nebesa vám určují, pobyt příjemnější a útulnější, kde máme očekávati naplnění svých nejrůznějších přání. Neboť zvěstuji vám, že den Páně jest blízký; brzy budeme svědky jeho slavného příchodu a jeho vlastní pomsty nade všemi jeho i našimi nepřáteli... Vyjděmež, řekne, a vidím jeho vojsko již vítězné, jak jde za ním do posledního tábořiště, do nové krajiny, o níž budeme mluviti ponejprv.

Poslední pobyt dítek Církvě; jejich způsob života; jejich útěchy a strasti, jejich agonie a smrt.

Pomyslete si, otče můj, jisté území, kde by příroda shromáždila všechna svá bohatství a všechny své krásy a kde člověk již nemůže více žádati si pro život tělesný; zemi slastí, pravý Ráj pozemský, kde Bůh sám zasadil stromy ovocné všech druhů; půdu, která vydává sama od sebe vše, čeho potřebí k výživě a blahu jejich obyvatelů; toť ono kou-

zelné místo, které Bůh vyhlédl pro své dítky, kamž se ubírají v krásném pořádku zpívající písně k jeho slávě. Taková jest ona zaslíbená země, kterou obsazují pod vedením prvního z archandělů, který jim zakazuje jménem Božím, aby nepřekračovali hranic svého vytknutého okrsku, protože země okolní jest země zlořečená a poskvrněná zločiny a zkažeností jejích obyvatelů, od nichž mají býti navždy odděleni... Co mne pak překvapuje v této šťastné končině, jest světelné těleso svítící schválně pro ni a nebude svítiti pro nikoho než pro obyvatele tohoto území... Však nevím, jak bych se vyjádřila... Představte si, milý otče, divokou bouři, jež zastřela jasnost denní a rozlila tmu po zemi. Proniknuli náhodou sluneční světlo temnými mračny na některém místě, spatříte v dáli světelný kruh na místě, kam dopadají jeho blahodějně paprsky, zatím co všude jinde uvidíte jen krajinu tmavou jako při zuřící bouři...

Taková bude nová vlast pravých dítek Božích vzhledem k ostatnímu světu... Mimo jiné výhody tohoto příjemného místa budou se radovati ze sladkého a útěšného světla slunečního, které bude jen pro ně a které zářícím okruhem svých paprsků osvětlí jen obzor zdánlivý a ohraničené místo této druhé

země Gessen, kdežto v celém prostoru krajin vzdálených i sousedních spatří se jen hrozný chaos.

Vidím věřící, jak se zaměstnávají především stavbou chrámů, aby se v nich scházeli a byli přítomni bohoslužbám a slavení Svatých Tajemství. Pravím: chrámů, neboť vidím, že věřících bude ještě veliký počet, aby pro všechny postačil chrám jeden. Bude jich třeba několik; neboť nemyslím, že by byla někdy na světě nějaká farnost tak četná, jako tento krásný zástup vyvolených Páně, nebo že by území její bylo tak rozsáhlé jako to, které obývají; a přece tento zástup bude velmi malý proti dřívějšímu, a území skrovné proti zemím zabraným národy nepřátelskými . . .

Bůh sám opatří vše potřebné ku stavbě a naznačí jim, jak by se měli dáti do práce, rovněž dá jim i plán a nárys děl zasvěcených jeho slávě. Denně bude se přináseti svatá Oběť oltární. Kněží obnoví krásný řád církevní, jak jen bude možno; budou sloužiti mši svatou, kázati, učiti, vykonávati všechny své funkce a neustanou připravovati srdce na příchod Messiášův, ač naprosto nemohou znáti času tohoto druhého příchodu. Bude se očekávati podle jejich slova den za dnem.

Převeliký počet věřících bude často ba denně přijímati Tělo Páně. O mnoho dokonce budou předstihovati horlivost prvních věřících... Duchové nebeští, stále potěšeni, že mají ohlašovati dobré zprávy Církvi od Boha, jakož i že jí prokazují všeliké dobré služby, posluhovati budou s větší a větší horlivostí, jak se blížit bude konec jejich prací... Vidím je létati s nebe na zemi rychlostí nepochopitelnou a poměrnou jejich nepochopitelné hbitosti. Prolétají v mžiknutí oka nesmírné prostory, navštěvují krajiny nejvzdálenější, aby oddělovali dobré zrno od plevele a slámy, určené k spálení. Přivedou nazpět v lůno Církve množství pravých kajícníků, kteří se od ní odloučili, uvedou rovněž do jejího lůna barbary, kteří dosud nepřijali křtu a nikdy nepoznali Boha.

Vidím ty i ony přicházeti jako polomrtvé ku kněžím Ježíše Krista, aby přijati byli od nich ku milosti znovuzrození a veřejného pokání. Budou vyznávati se hlasitě ze svých zpronevěr a ze svých zločinů, avšak s city lítosti, jež by k ní roznítily i nejnecitelnější a jimiž by snad zemřeli, kdyby Bůh jich nezachovával na živě. Kněží jim budou přísluhovati svatým křtem nebo pokáním podle jejich potřeby. Budou přijati v lůno Církve

ku vzdělání a útěše všech věřících... A tak vykonávající rozkazy Nejvyššího dle svého určení dávají tito nebeští duchové podnět, aby Bůh smiloval se nad předurčenými, a nalézají tak možnost, aby hojně zaplnili v Církvi místa těch, kteří odloučili se od ní odpadlictvím nebo by se snad od ní odloučili v budoucnu; neboť věřící nebudou ve stavu víry a milosti neztratitelné; ale bude jim možno zlym užitím své svobodné vůle padnouti a se zpronevěřiti...

Tyto pravé dítky Církve spojené tak svazky lásky, budou tvořiti mezi sebou malou obec, nejdokonalejší, jaká se kdy spatřila na zemi. Nebude tam ani zákonů občanských, ani moci soudní, ani policie, protože bude se znáti jen autorita Boží, jehož svatý Zákon se bude zachovávatí jedině pro svědomí a z lásky, aniž by se překročil jen jednou. Šťastný to stav! Bude to opravdivá theokracie, jež by bývala jedinou vládou pokolení lidského, kdyby byl člověk nezhřešil. Všecken majetek bude tam společný bez rozlišování „mého“ a „tvého“, takže prvotní Církev nebyla než slabým nástinem této Církve... Každý se bude zabývatí, spíše z rozumného důvodu než z potřeby, mírnou prací, jaká by denně uživila tělo skoro zcela nebeské a udržela

život, který bude očekávati konce každé chvíle...

Nejpilnější snahou všech bude péče o oltáře a o udržování všeho, co souvisí s náboženstvím a přispívá k spáse obecné a ke zdokonalení jeho údů. Uslyší se v této svaté společnosti jen hymny a zpěvy radosti, písně jásající, akkordy harmonické, jimiž Božská láska bude bez ustání hlaholiti na počest Boha třikrát Svatého; a nikterak písničky světské, ty vilné a svůdné zvuky hudby zženštilé, která baví a změkčuje dnes tak zločinně hříšné dítky světa... Těmito božskými zpěvy budou všechna srdce proniknuta a rozpálena nejčistším ohněm, a z lůna Církve pozemské vznášeti se bude ustavičně líbezný jáсот a ples, aby se spojoval a odpovídal plesání Církve nebeské a navracel hudbě její přirozenou úlohu a její prvotní určení.

Jest tedy třeba se diviti, pohlížejí-li Nebesa čím dále s tím větším zalíbením na tento pozemský sbor?... Jest třeba se diviti, má-li Syn Boží z nich nejvzácnější rozkoš a přeje-li si bydleti až do konce uprostřed těchto synů lidských? Třeba se posléze diviti, jak mi Ježíš Kristus dal poznati, že jest tam množství mučovníků žádostí a vůlí, že nejprudší láska bude je stravovati svým žářem?... Tyto

šťastné oběti budou schnouti v očekávání, až uzří a požívati budou Ježíše Krista v jeho slávě. Bude patrné, že Ježíš Kristus též bude se radovati, až uvidí, jak jeho nejmilejší dítky tolik po něm prahnou. Sradostí přijímati bude něžné vzdechy jejich srdcí. Tito andělé pozemští budou účastni plamenů Serafinů a závoditi budou v lásce s prvními obyvateli Nebes...

O tom, milý otče, musím vám vypravovati zvláštní příběh z mého dětství; to vám povím, že mně Bůh dnes vysvětluje, čeho jsem neznala až po dnešní den. Bylo mi sotva sedm nebo osm let, když mi Bůh dal vidění, které uchvátilo mé oči tělesné i duševní: Asi uprostřed velmi tmavé noci probudila jsem se a spatřila jsem v prostřed otcovského domu jakýsi kruh světla asi dvou stop v obvodu. Tato okrouhlá prostora zdála se mi přesně naplněna žhavými, k sobě přilehajícími uhly, které tak pravidelně a spojitě byly uspořádány, že sotva bylo lze rozeznati jaké mezery; nebylo mezi nimi patrného rozdílu leč v jejich velikosti... Oheň, který je oživoval a pronikal, dodával jim jistého nepatrného pohybu, o který se vespolek sdílely, aniž by opouštěly své místo. Jejich barva podobala se krásně zapadajícímu slunci za

zimní doby, jehož kotouč zdá se větší a žhavější než o polednách. Říkává se o tom, že to ohlašuje bouři... Zpozorovala jsem ještě, že toto oslňující kolo bylo vroubeno kruhem blankytné barvy přecházející trochu do fialova a bylo zšíří dobrého palce...

Všichni v domě spali, a celá světnice mimo ono místo naplněna byla hustou tmou. Přišlo mi na mysl, že by to snad byl oheň z našeho krbu, kterého večer dosti nezasypali popelem, ačkoli to na krbu nebylo; a abych se ujistila, vstala jsem nepocíivši ani nejmenší bázně. Blížím se k onomu místu, které nebylo na krbu; dívám se velmi pozorně na tuto zvláštní věc, již pranic nemohu porozumět. Šla jsem pak odhrnouti oheň v krbu, jehož teplo jsem cítila... Vrátila jsem se k onomu kotouči světla, jenž zůstával stále v prostřed domu... Ze zvědavosti dotkla jsem se ho několikrát prstem; nespálila jsem se, nepocítila jsem nížádné bolesti; toliko barva světelného kruhu rozlila se po mé ruce, a kdykoliv jsem se k němu přiblížila, slyšela jsem vnitřní hlas, jenž mi pravil: „*Nedotýkej se mne!*“ Z toho hlasu jsem porozuměla, že někdy se dovím, co by znamenalo toto vidění... Lehla jsem si a všecko zmizelo... Neměla jsem ani strachu ani chuti, abych to

někomu pověděla, tak že bych si toho všeho ani nebyla povšimla, kdyby byl Ježíš Kristus mně všeho nevysvětlil . . .

Toto zjevení, řekl mi teprve nedávno, zobrazovalo stav mé Církve, jakou ti nyní ukazuji, totiž v tom stavu, v jakém bude na konci věkův a v poslední době jejího trvání. Toť moje světlo, které svítí uprostřed temnot a kterého temnoty nijak neobsáhnou. Ten kruh, který jsi spatřila v temné světnici, znamenal území, které zaujme Církev uprostřed národů světáckých a nevěřících. Jest oddělena od jejich temnot mou zcela zvláštní ochranou, kterou zobrazuje onen blankytný kruh, který ji obklopuje. Žhavé uhly pravidelně přilehlé, které naplňují osvětlené místo, znamenají kněze a pravé věřící, z nichž Církev bude sestávat; rozdílná velikost znamená rozdílnost míst a zásluh a zejména stupňův lásky a ctností; jejich přilehlost značí bratrskou jednotu, kterou lnouti budou k sobě a kterou již povinni byli lnouti k sobě všickni křesťané. Žár, který je oživoval, naznačuje, že tyto svaté duše, vrženy takorůzka do ohněvé peci božské lásky, nebudou než oheň a láska . . . Ano, ještě jednou, toť moje světlo: toto světlo svítilo v temnotách, a tmy ho neobsáhly . . .

Povím vám ještě, milý otče, co se mi přihodilo předešlou neděli při téže příležitosti. Ježíš Kristus se mi zjevil v lidské a velmi zřetelné podobě, když jsem díky vzdávala po svatém přijímání. Stál u svatého Stolu: viděla jsem ho, jak vztáhl svou pravou ruku upřeně na mne hledě, jako by mi na nějakou věc ukazoval. Nikterak jsem neviděla, nač by mi asi ukazoval, a nesrozuměla jsem, co by mi chtěl tím říci. Zatím hleděl na mne neustále a zůstával v témže postavení... Pane, milý Bože, co mi chceš říci nebo ukázati? tázala jsem se ho... „*Ukazuji ti svůj poslední soud, který se blíží,*“ odpověděl a zmizel... Nerozuměla jsem tomu a již jsem se ho na to netázala... Jindy ukázal mi svou Církev a řekl mi: „*Kdo svatý jest, posvětiž se ještě více, a kdo čistý jest, očistiž se ještě více; neboť čas jest krátký ... Uvidíš, milé dítě, jakými posledními zkouškami připravím svou Církev, aby předstoupila přede mne o mém posledním soudu.*“

Náhle, milý otče, spatřila jsem, jak hořké utrpení kvapí na všechny kněze a věřící Círky, utrpení, které pro ně bylo krutější a citelnější než hlad a žízeň, strasti a všechna pronásledování Satanova a Antikristova... totiž ztráta pocíťovaných vnitřních útěch. Vi-

děla jsem, že Bůh jim odňal veškeru pomoc nebeskou... Nejsou již při nich viditelně andělé, aniž více slyší potěšující hlas proroků. Nejsou již posilňováni zřejmými milostmi. Sami kněží, skoro již nevědouce, na čem jsou o zaslíbeních, která se nenaplnují, jsou téměř pokoušeni, aby ztratili naději; přece však nepřestávají jich napomínati k trpělivosti. Přijde jistě, opakují jim, ale třeba očekávati jeho hodiny, aniž bychom ztráceli odvahu. Nebesa nás chtějí zkoušeti až do konce, abyměla možnost rozmnožiti naše zásluhy. Zdvojme horlivost, vroucnost a pokání: prosme ho s větším zápalem, aby jeho Království přišlo... Milý otče, Bůh dává mi poznati, že právě takto líbezně připraveny je navštíví... že tehdy prstem dotýkati se budou jeho poslední soudu; a to jest, co mi chtěl pověděti, když mi ukazoval rukou, jak jsem vyprávěla, a proto ono vážné vzezření, které příkládalo tolik důležitosti věci, kterou oznamoval...

Ale, milý otče, toť jen začátek nebo jedna část vnitřních bolestí Církve. Ježíš Kristus mi ukazuje, jakým způsobem ráčí uložiti mučnictví této svaté choti zarmoucené a soužené: Církev pije dlouhými doušky hořký kalich svatého Utrpení; On přeje si zasypati ji úzkostmi a hanbou, aby volala: má duše

jest smutna až k smrti... Vidím příčinu její hluboké opuštěnosti: Jest to Božská láska, která vrhá na ni všechny své střely a vystřeluje na ni všechny své ohnivé šípy. Jako cihla, která v peci se vypaluje, tak všechny mohutnosti její duše se pálí a vysušují; upadá do slaboty a smrtelné mdloby a vidí se ve smutné agonii. Ve svých úzkostech a vnitřních trýzních volá: Ó vy všichni, kteří kolem jdete, pozorujte a vizte, bylo-li kdy takové bolesti jako bolest moje!... Umdlévám, čekajíc svého miláčka: prahnu, abych ho spatřila; přála bych si věděti aspoň hodinu jeho příchodu, po němž vzdychám tak dlouho! Ó vy všechna srdce vnímající půvaby jeho kouzla, bežte účastenství na mé bolesti!...

Co ji však zarmocňuje ještě více, jest zvláštní nejistota, ve které jí nechává, hodna-li jest jeho lásky nebo nenávisti; nevíť, zdali jí nepustil a snad nezapudil ve své nelibosti. Ta obava, ta sama myšlenka, že by od něho byla odloučena na čas, jehož nevymezené trvání by se jí zdálo věčností, jak nesmírně ho miluje, — toť pro ni mečem bolesti, jenž proniká a rozdírá její útroby; jako vražedné kopí proniklo srdce jejího božského Chotě na kříži, tak Boží láska na ní zpodobuje dokonale jejího Chotě Ježíše Krista. Bože můj! Bože můj!

což jsi mne opustil? volá v hořkosti svých úzkostí... Ach, můj drahý Choti! kam jsi se mi poděl, nebo kam já se Tobě poděla? Račiž mne zbaviti mého nepokoje a mé hrůzy; a možno-li, odejmi kalich ode mne, kterého snésti nemohu! — Ale co mluvím, milý otče! — Ach, staniž se svatá vůle tvá a ne má; jí se podrobuji až do posledního vzdechu! Zasloužila jsem příliš tvé spravedlivé přísnosti a chci ji tak snášeti a tak dlouho, jak se ti zalíbí...

Tak mluví tato nevěsta v slzách tonoucí a spokojená osudem, jenž ji skličuje... Brzo však srdce její, nemohouc snésti žáru lásky, který ji stravuje, obrací se k dcerám Sionským, chci říci k blaženým duším nebeského Jerusalema, aby se o něm zpráv dověděla: Rcete mi, zapřísahám vás, kde jest příbytek mého Miláčka! Povězte mi o něm všecinko a zdali jste ho někde viděly; rcete mi, kudy šel, abych letěla po jeho stopách; neboť umdlévám láskou k němu... Jsem odhodlána vše podstoupiti, jen abych ho našla, ať jest kdekoliv... Půjdu do bran městských, optám se hlídky: neviděli jste mého Miláčka, za nímž stále vzdychám a toužím? Poběžím do polí a nedám si pokoje, až najdu Miláčka svého srdce, po němž vzdy-

chám již tak dlouho, že nespatriila jsem jeho milované tváře a neslyšela příjemného zvuku jeho hlasu...

Kdo by tomu uvěřil, milý otče, daleko hledá tato zarmoucená choť svého Ženicha, jenž jest jí tak blízko! Zatím co ona pobíhá a jej volá, on sám ji vede za ruku nebo spíše drží ji ve svém objetí... On sám nítí v ní tyto vzdechy a tato přání tak horoucná; posléze jí odpoví, a ona pozná ho po hlasu, jenž jí zachvěje... Jak příjemno jest mi tvé počínání, řekne jí, jak sladka jest mi tvá láska, a jak mi lahodí něžná přichylnost, kterou máš ke mně!... Ano, můj miláčku, tys ranila mé srdce, tys všecka krásna v mých očích...

Tehdy, jaká to radost! milý otče, jaký to jásos... Vidím, jak Boží láska zúplna vystřeluje své šípy, jimž srdce svaté choti nemůže již dostačiti... Ach, praví, můj drahý Choti, nemohu dále... padám do mdlob... mé srdce umdlévá láskou k tobě! žhne touhou, abych se spojila s tebou a stále tě měla bez obavy, že tě kdy ztratím!... Promiňte mým výrazům, milý otče, nic nečistého není v mých myšlenkách, o tom vás ujišťuji. Nesmím ničeho opominouti, co Bůh mi ukazuje, aby bylo napsáno... Běda tomu, kdo by proti úmyslům Božím nacházel záminku k pohoršení v této

allegorii zcela duchovní, jež jest toliko k jeho poučení... Vidím tedy v tomto okamžení svatého Chotě i jeho svatou choť v objímání a uchvácení lásky nejněžnější a nejprudší... Jest to jako dokonalé spojení... Ale nejsou již s takovou lásku, srdce svaté choti padá pod úsilím božského milování... I volá jako Ježíš Kristus na kříži: Dokonáno jest!... Bože můj!... Můj Miláčku, mé srdce uchvácené tvou krásou padá do mdlob... odevzdávám svou duši do rukou tvých . . .

Vidím ji pak, milý otče, jako by dokonávala... Ale co pravím! Vždyť ona jest nesmrtelná, a jako Ježíš Kristus na kříži, tak i ona cítí, že roste dvojnásob její vroucnost. Prudce a mocně vzdychá po svém Choti, až vidím ji usnouti na jeho klíně a v jeho objetí... Pak vidím božského Chotě, jenž praví celé přírodě: nebudte mého miláčka, až sama se probudí nebo až já sám ji probudím...*)

*) Když mi Sestra vypověděla, co jsme právě slyšeli o vespolečné lásce obou tajemných snoubenců, tázal jsem se jí, neviděla-li nikdy knihy *Píseň písní*; odpověděla mi: „Milý otče, jest mi nade vši pochybnost známo, že jest v Písmě Svatém kniha zvaná *Píseň písní*, ale toť vše, co o tom vím: nikdy jsem jí nečetla, buďte ujištěn. Ostatně vždyť víte, že nikterak nemluví podle Písma, tím méně podle znalostí lidských. Vše, co jsem vám právě povověděla, týká se nitra Cír-

Tento nový stav choti, můj otče, zobrazuje stav dítek Církve a jejich kněží, jichž vnitřní a vnější utrpení jsme viděli. Bědy a opuštěnost, soužení a strach jsou pro ně velmi tvrdými zkouškami; jsou to šípy, jimiž láska neustále zraňuje jejich srdce a jež je uvádějí do nejbolestnější agonie, v které však jejich láska nalézá pravé štěstí... Slyším je, jak vespolek mluví: Běda! nevíme, kdy Pán přijde; jaký to žal! . . . Kolik roků ještě máme hynouti v tomto smutném stavu! Což neuvidíme nikdy dne jeho triumfu a jeho věčného Království?... To bude tehdy, praví Pán, až přiblíží se na dotek, a budou posléze svědky konce světa, jeho posledního soudu a velikého příchodu Toho, po němž tolik toužili...

Vidím kněze, kteří se shromažďují v chrámech s veškerým lidem, aby tam slavili božská Tajemství, jako vždycky činívali, nevědouce však ještě, že je slaví naposled a že jich nikdy již slaviti nebudou... Udělují svaté

kve u vztahu k Ježíši Kristu; viděla jsem to zcela nedávno v témž pořadí, jak jsem vám to právě opakovala... Ale, milý otče, viděla jsem to v Bohu a způsobem tak duchovním a tak božským, že jest neskonale nad smysly a přirozenost, která nemá na něm žádného podílu; takže mi, otče milý, ve všem tom, co jsem spatřila, nevstoupila na mysl nejmenší myšlenka ať sebe méně nepočestná . . .

přijímání všemu lidu věřícímu... Tehdy, milý otče, toť ono něžné objímání, toť ono mystické spojení Chotě a Nevěsty, toť ono uchvácení... toť ona vytržení nejněžnější a nejprudší lásky... Nemohouce posléze snést síly božské lásky, padají pod ní, a vidím je všechny dokonávati sladce v políbení Páně jako útlé dítě, jež usíná pokojně na lůně matčině, jež je nosovalo . . .

Ejhle, vzácná smrt všech dítek Božích a jeho Církve! Dítka světa umírají rovněž v téže době, a vše, co živo bylo, schvátila smrt...

Z francouzštiny přeložil P. Josef Vlk.

WIBERT MNICH HILDEGARDĚ

Služebníci Kristově Hildegardě, kterou mu pro vynikající zásluhy i jméno s úctou jmenovati sluší, bratr Wibert, z gemblackých bratří poslední, by od Ženicha panen s nimi u věčné blaženosti přijal korunu slávy.

Neobyčejné a po všechna téměř století dosud neslýchané Ducha Svatého dary tobě, ctihodná matko, předzvolené, my všichni, k nimž tvé spisy přicházejí, rozjímajíce, Původci daru za dary díky vzdáváme : neboť i když jich pro překážku svých hříchů přímo přijmouti nezasluhujeme, přece skrze tebe, do níž jako do čisté nádoby vlity byly, ana jimi oplýváš a tečeš, kéž hojně jich čerpáme. Jsouť zajisté prsy tvé lepší nám vína, vonící mastmi nejlepšími, když z pokojů kontemplací, do nichž tě Král věčný jako nevěstu často uvádí, k vnějšimu se vracejíc táhneš nás za sebou po vůni mastí tvých čile běžící, činíc nás svými spisy účastnými svatých vidění, která zříš s odhalenou tváří za objímání Ženicha svého. Kdož pak by čta buď vidění sama nebo výklad vidění nekochal se v nich jako ve všelikém bohatství? A okoušeje, jak libé jest tvé učení katolické a zdravé, nevykřikl nad tebou:

Plást strdi tekoucí rtové tvoji, med a mléko pod jazykem tvým : rostliny tvoje ráj granátových jabloní s ovocem jablek? Opravdu, matko svatá, podle zaslíbení Páně : Řeky z života tvého plynou nám vody živé, anať k obveselení města Božího, kteréž jest Církev, stala jsi se v něm pramenem zahradním, studnicí vod živých, které s prudkostí plynou s Libanu. S Libanu zajisté, poněvadž nejsou od tebe; skrze tebe tekou nám s Libanu, s hory totiž bíle oděné a přeplněné všelikými ctnostmi; s hory, kterou Otec vyvýšil nejen nad pahrbky, ale i nad temena nejvyšších hor; s hory ssedlé a tučné, která ani tebe mezi ostatními horami, odkudž nám přichází pomoc, z nadzemských záplav požehnání svých bohatě svlažovati neustává.

Vždyť po Té, skrze jejíž porod docházíme všeliké spásy, zvláštní jest mezi ženami milost tvá, neboť i když se v Písmech čtou některé buď zpěvy nebo proroctví Marie, sestry Aronovy a Mojžíšovy nebo Debbořiny neb Juditiny, ty v této částce mnohem větším přetékáním Ducha jsou zrosena, zdáš se nám při rovnání hodnou, co do vidění nebo zjevení nejvyšších tajemství Páně, mírně řečeno, kontemplatorům. Ó té bez ustání podivu a velebení zasluhující dobroty štědrého Vykupitele k pokolení lidskému, jemuž v Matce jeho skrze to pohlaví, kterým smrt byla vešla, život jest obnovován! A toutéž rukou, kterou nám podán byl

morový nápoj záhuby, jest nám zase v tobě naléván spasnými naukami protijed osvobození.

Abych tě však neopovážlivě, ale uctivě na opatrnost a vytrvalost ve svatosti upozornil (anať napomenutí k pokroku nepotřebuješ, ježto jsi již vrcholu dokonalosti dostoupila), pomni matko, že poklad svůj dosud nosíš v nádobě křehké; a vzpomeň, že ne proutí a rákosí, které snadným nárazem se ohýbá, ale největší a věkovité stromy bývají mnohdy větry vyrvány. Pohleď na Davida, rozjímej Petra a nesmyslejš vysoko, nýbrž boj se. A čím větší jsi, ponížuj se ve všem, aby ti zachována byla bez úhony dokonce, ne které nemáš, ale kterou máš, milost. Věz, že na cestě plné osidel, plné nástrah, nikdy nechybí nebezpečí, a opatrně krácej, až dospěješ. Nikdy, dokud nebude skončeno účtování, které ti klásti jest před Věřitelem z hřiven tobě svěřených, nebuď bezpečna. A tím, co jsi přijala, nechtěj se chlubití jako vlastním, nýbrž jakž psáno jest: Kdo se chlubí, v Pánu se chlub. A i když moci nebo síly nejhorší, jejížto sídlo se vypisuje v bedrách nebo v pupku břicha Leviathanova, není se ti již báti, poněvadž hlavu zlostníkovu, to jest nejhorší ponoukání k nezřízenosti, nohou čistoty jsi potřela, přece uveď si na paměť z Apokalypsy, že ocas drakův nejen hroudy zemské smetá, ale též třetí díl hvězd nebeských za sebou táhne. O jakýchsi koních se tam čte, že mají nejen v ústech,

ale i v ocasích moc škoditi. Neboť ocasové jeich, dí, podobni hadům a těmi škodí. Pročež, matko svatá, když jsi již hlavě starého hada znikla, ať tě nezasáhne ocas, a pokud můžeš přispěním Božím, chraň paty, to jest konce života od lstivosti jeho. A nebojím se, i když tak mluvím, že mne z opovázlivosti pokářeš, anoť není mým úmyslem z nerozmyslu tě poučovati, ale ze zbožné úcty, kterou k tobě mám, tě napomenouti; a pak, nemoha si s tebou popovídati, poněkud jsem se rozepsal. Nuže to co se tebe týče.

Pokud však jde o mne, jenž jsem uvázl v bahně hlubiny a jehož zahnojily a porušily se jizvy od tváře nemoudrosti mé, pro sladkost všemohoucího Boha prosím, rač mne počisti mezi rodinu svou a neodmítej stále pamětliva býti pamětlivého tebe; také pozdvihuje čistých rukou v modlitbě snažně prosím nezměrnou dobrotivost svatého Vykupitele, aby mi neváhal udělití minulého zlého mého odpuštění, nynějšího napravení a budoucího uchránění. Ježto však mnich klášterní jsem a nenaskýtá se mi vhodné chvíle ani možnosti k tobě si zajíti, abych si s tebou o tom, co bych od tebe rád věděl, ústně pohovořil, prosím, račiž si toho, co ti v doručení tohoto listu důvěrně oznamuji, bedlivě všimnouti, a jak pro toto, tak i pro jiné potřeby mé, zjevení Ducha k užitku vyprošujíc, neváhej mi naznačiti, co bych měl v tom činiti.

Prosím také, abys si netížila na mé otázky svým psaním odpověděti. Přejeme si totiž věděti, já a mnozí se mnou, zda jest pravda, co u nás o tobě pověst roznesla, ačkoliv tomu nemohu lehce uvěřiti, že tedy tvá vidění, jakmile byla na tvůj rozkaz a podle tvé výpovědi písaři zaznamenána, z paměti tvé vypadnou, takže se vůbec nerozpomínáš, co jsi pověděla. Žádáme si také věděti, zda ta vidění diktuješ latinsky, anebo pronášíš-li je německy a jiný je překládá do latiny. Stejně usilujeme i to věděti, zda jsi se počátkům písma už od dětství učila a Písma svatá poznala horlivým čtením nebo jen z pomazání, které koho chce, o všem učí.

Poněvadž tedy na tvář tvou, paní má, božským jak věřím světlem zářící osobně patřiti nemohu, dejž mi aspoň písmem slyšeti hlas svůj, neboť hlas tvůj sladký jest mi; abych zvláště pro sebe tak nějakou památku na tebe měl, v které by jako v zrcadle odražený obraz tvář tvé svatosti mně zářila a jak užší tak hojnější paměti v hrudi mé utkvěla.

Pán račiž ke cti a k prospěchu Církve své přítomnost svatosti tvé po dlouhou dobu, velebná matko, bez ourazu zachovati. Amen.

Pozdravují tě pan opat a převor náš s celou jim svěřenou matkou gemblackou církví, za blaho tvé Boha poníženě prosíce a snažně žádajíce, abys i ty

totéž pro ně činila. Pozdravuji tě ještě srdečněji já, kterýž jsem ti psal tento list, a mnozí jiní se mnou, kteří také pomoci tvých modliteb si vyprošují. Buď zdráva v Kristu, paní mně vždy předrahá.

HILDEGARDA O ZPŮSOBU NAVŠTÍVENÍ SVÉHO

Těchto slov nepravím ze sebe aniž z jiného člověka, ale pronáším je, jak se mi jich v nadzemském vidění dostalo. Ó služebníče Boží, skrze zrcadlo víry, v níž Boha poznávaje spatřuješ, a ó synu Boží, skrze utvoření člověka, do něhož Bůh své zázraky vložil a vštípil : poněvadž jako bývá zrcadlo, v němž cokoliv se spatřuje, do své schránky vkládáno, tak jest i rozumná duše do těla jako do hliněné nádoby vpouštěna, aby skrze ni tělo k vidění bylo řízeno a aby duše skrze víru věci nebeské rozjímalala ; slyš, co nehynoucí světlo praví :

Člověk jest nebeský i pozemský : skrze dobré vědění rozumné duše nebeský a skrze zlé křehký a temný ; a čím více se v dobrém poznává, tím více Boha miluje. Neboť jestliže obličej svůj v zrcadle pošpiněný a zaprášený spatří, hledí se oči-

stiti a utřítí; tak také pozná-li, že zhřešil a že zapleten jest do různých nicotností, vzdychej; poněvadž ví, že v dobrém vědomí jest poskvrněn, tož s Žalmistou Páně naříkej řka: Dcero babylonská bídná, blahoslavený, kdož odplatí tobě mzdu tvou, kterouž jsi platila nám. Blahoslavený, kdož uchopí ditky tvé a o skálu je rozrážeti bude.

Což jest: Lidská žádost byla zohavena pěnou hadovou. Tať také chuda a nuzná jest, poněvadž ve spekulativním věděni postrádá důstojného očekávání, totiž že po slávě života věčného, které skrze dobré svědomí okouší, hledáním tolik netouží. Blahoslaven však jest ten, kdo podrží to, co z Boha živo jest, a jehož vědomí ho učí, že Bůh stvořiv také vykoupil; a který pro to osvobození, kterým Bůh ho osvobodil, všeliký zlý návyk hříchů svých ničí a všelikou bědu a chudobu, kterou v nebeském bohatství má, na skálu tu, kteráž jest tvrzí blaženosti, vrhá. Neboť když člověk ví, že má blativou shnilinu, a nikterak se od chutnání hříchů zdržeti nemůže, nejčernější ptáci ho všecka zaneřádují; avšak on tehdy skrze rozumnou duši, které ani nevidí aniž jí poznává, věrou v Boha důvěřuj. A přes to, i když člověk ví, že takový jest a v nekonečném životě žije, přece se zdržeti nemůže, aby často nezhrěšil; protož, ach jak podivuhodný a žalostný to hlas, že Bůh takové nádoby hliněné někdy zázraky svými jako hvězdami po-

sází, a přece ony nemohou hříchů zanechat, leč kolik se jim milostí Boží zabrání. Petr zajisté jist nebyl, jenž ohnivě slibil, že Syna Božího nikdy nezapře; tak ani mnozí jiní svatí, kteří v hříších padli, kteří však později prospěšnějšími a dokonalejšími se stali, než by bývali byli, kdyby nebyli padli.

O služebniče věrný, já chuděra podoba ženská v pravém vidění tato slova opět pravím tobě. Když by se Bohu zalíbilo, aby tělo mé jakož i duši v tomto vidění pozdvihl, přece bázeň z mysli a ze srdce mého neustupují, poněvadž vím, že člověk jsem, jakkoliv od dětství svého zavřena jsem. Avšak mnozí moudří byli zázraky tak zmateni, že přemnoho tajností vyjevili a z marnivosti je sami sobě připsali a proto padli. Ale kteří při vystoupení duše moudrost od Boha čerpali, a sebe za nic nepovažovali, ti sloupy nebes stali se. Jakž i s Pavlem se událo, jenž ostatní učeníky předčil kázáním a přece sebe jako za nic neměl. Také Jan Ěvangelista byl pln jemné poníženosti, pročez mnoho z Božství čerpal.

A odkud to, jestli já chuděra se nepoznávám? Bůh kde chce působí k slávě jména svého a ne pozemského člověka. Jáť zajisté stále třesoucí se bázeň mám, poněvadž neznám v sobě žádné bezpečnosti nějaké možnosti; ale pozdvihuji rukou svých k Bohu, abych jako pírkó, které postrádá všeliké

tíže sil a které ve vzduchu poletuje, od něho byla držána : aniž také toho, co vidím, dokonale věděti mohu, pokud v službě tělesné jsem a v duši neviditelné, poněvadž v těchto dvou jest člověk v nedostatku.

Od maličkosti své pak, kdy kosti a svaly a žíly mé ještě utvrzeny nebyly, toto vidění v duši své až do této chvíle stále vidím, ana již více než sedmdesát let mám, a duše má, jak si Bůh přeje, nahoru na výsost oblohy a do změn nestejného ovzduší jakož i mezi různé národy se rozšiřuje, ač v dalekých krajích a místech ode mne vzdáleni jsou. A že toto takovým způsobem v duši své vidím, proto také podle změn oblakových a jiných tvorů to spatřuji. Toho však ani vnějšíma ušima neslyším ani myšlením srdce svého, aniž toho jakým přispěním svých pěti smyslův přijímám ; ale jen v duši své, majíc vnější oči otevřeny, takže v nich nikdy jsem nezakusila ochablosti extase, nýbrž ve stavu bdělosti ve dne i v noci to vidím. A stále nemocemi jsem upoutána a krutými bolestmi mnohonásobně tak sevřena, že mně hrozí smrti, ale Bůh mne až dosud křísil.

Tedy světlo, které vidím, není místní, nýbrž mnohem a mnohem světlejší než oblak, který slunce nese ; a nemohu v něm pozorovati ni výšky ni délky ni šířky a jest mi jmenováno stínem živoucího světla. A jako slunce, měsíc a hvězdy ve vodě se

ukazují, tak mně se v něm odrážejí písmena, řeči, ctnosti a některá díla lidská zobrazena.

Cokoliv pak v tomto vidění uzřím nebo čeho se dovím, to si dlouho pamatuji ; takže si vzpomínám, kdy jsem to viděla a slyšela, a spolu to vidím, slyším, vím a jako mžiknutím tomu, co vím, se učím ; ale čeho nevidím, toho nevím, ježto jsem neučena ; jsemť v sprostnosti vyučena čísti jen písmena. A to, co píši ve vidění, vidím a slyším ; a nekladu jiných slov než ta, která slyším, a pronáším to slovy latinskými nepilovanými, jak je ve vidění slyším : neboť nejsem v tomto vidění učena psáti, jako píší filosofové ; a slova v tomto vidění nejsou jako slova, která znějí z úst lidských, nýbrž jako plamen blyskavý a jako oblak čistým vzduchem se pohybující.

Také podoby tohoto světla nijakž nemohu poznati, jako ani do koule sluneční dokonale pohlížeti nedovedu. V témže světle vídám někdy, a ne často, jiné světlo, které mi jmenováno jest světlem živoucím : a kdy a jak je vidím, toho pověděti nedovedu ; nu a při tom, kdy je vidím, všeho zármutku a vši úzkosti bývám zbavena, takže tehdy mám jako způsoby prostého děvčete a ne staruchy ženy.

Také pro trvalou zeslábnost, kterou někdy trpím, stýskává se mi slova a vidění, která mi tam bývají ukazována, povídati ; avšak když duše má je chutnajíć vidí, bývám tak obracena v jiné způ-

soby, že, jak jsem nahoře pravila, všeliké bolesti a zármutku zapomínám. A co tehdy v takovém vidění vidím a slyším, to duše má jako z pramene čerpá, který však zůstává pln a nevyčerpateln. Duše má však nepostrádá žádné chvíle zmíněného světla, které se zve stínem živoucího světla, a vidím je, jako spatřuji oblohu bez hvězd v jasném oblaku, a v něm vídám, co často mluvím a co tážím se z blesku zmíněného živého světla odpovídám.

Nuže ve dvou způsobech, totiž duše a těla, sama sebe neznám a jako za nic se nepovažuji a na živého Boha patřím a všechno toto jemu zůstavuji, aby On, který ni konce ni začátku nemá, v tom všem mne uchoval od zlého. Proto také ty, který na tato slova se tážeš, se všemi těmi, kteří si je věrně slyšeti žádají, za mne se modli, abych ve službě Boží vytrvala.

Ale také ty, synu Boží, kterýž Boha ve víře hledáš, a který od něho žádáš, aby tě spasil, dej pozor na orla, dvěma křídly svými k oblaku letícího, kterýž však, poškodí-li si jedno, sedí na zemi a vznésti se nemůže, ač by se rád k letu povzněl: tak i člověk létá dvěma křídly rozumu, totiž věděním dobrého a zlého, takže pravé křídlo jest vědění dobrého a levé vědění zlého jest, a zlé dobrému slouží a dobré se zlým tříbí a jest řízeno a ve všem se jím stává moudrým. O milý synu Boží,

Bůh křídla vědění tvého k správným cestám povznes, takže olizuješ-li hřích, ježto ti chutná, an tak jsi narozen, že bez hříchu býti nemůžeš, přece skutkem ho nepojídej, a tehdy dobře poletíš. Neboť nebeská harmonie pro člověka tak si počínajícího Bohu zpívá chválic ho, že člověk popelný Boha tolik miluje, že pro Boha sám sebou dočista pohrdá. Takovým způsobem, svědomitý vojíne, v tomto zápase buď, abys v nebeské harmonii býti mohl, aby i tobě Bůh řekl: Ty jsi ze synův Israelových, ježto očima mříže a úsilím nebeské tužby patříš na horu vysokou. Ale také všichni, kteří v psaní tvém mně poslaném poznamenáni jsou, skrze Ducha Svatého tak ať se spravují, by psáni byli v knize života.

**Přeloženo z nových listů svaté Hildegardy,
vydaných kardinálem J. Kř. Pítrou.**

JULES BARBEY D'AUREVILLY
THOMAS CARLYLE¹

Již tomu kolik let, co tento překlad Carlyla, přerušný na čas, byl vzat znovu do práce a dokončen. Ale tato léta byla lety děsivě žalostnými, kdy jsme neměli ve Francii ani pokdy ani srdce, bychom se zabývali literaturou. Vlast krvácela. Thomas Carlyle napsal *Dějiny Revoluce francouzské* a my jsme tropili tehdy novou pro budoucí Carlyly, budou-li jací, kteří by je chtěli psáti. Opravdu, talentům rodu Carlylova náleží historie 4. září a pařížské Kommuny, té bídné a ostudné revoluce, snešené Revolucí, již vymaloval Carlyle a jež jest velikou nosnou slípkou všech ostatních, ohavnou kmotrou

1 *Dějiny Revoluce francouzské*, poslední svazek přeložený p. Juliem Rochem.

Kvočnou všech revolucí, jež od ní převracely svět a jež ještě budou jej převraceti.

Carlyle ve svých *Dějínách Revoluce francouzské*, — tak neslýchaně těžkých na překlad, jak se přiznal sám Philarète Chasles, ten Francouz-Angličan pérem, jediný snad muž, který byl schopen zdolati nesnáze jazyka a genia Carlylova a který se pokusil jednou, ale ztrmácel se a záhy se oddal zase svému literárnímu tuláctví a lazaroství, — Carlyle jest v historii (což nikdy nebylo vidáno!) karikaturistou prvního řádu. Až po něho Historie bývala vážná . . . Bývala někdy rozhořčena. Často sálala opovržením. Jeden z jejích největších opovrhovatelův. Tacitus, má je, ale bez jediného úsměvu. Mívala též Montesquieuovo hryzení se do pysků. Ale smíchu nikoliv! toho smíchu strašlivého neměla. Josef de Maistre arci prohlásil Revoluci *satanskou*, ale smíchu Satanova, toho smíchu *Ďáblova*, který se směje vida se tak dobře poslouchán od lidí, až po Carlyla nikdo neslyšel rozléhati se Historií, a on první mu jej nasadil na jeho veliké necitelné rty ze zpěži. Carlyle, jak už jsem jinde řekl, jest Hogarthem Historie, — Historie, jež má o jeden prut více ve své ruce, když používá karikatury . . . Nuže, kdo více náleží karikatuře, té kruté příšerné a zostuzující karikatuře, než Revoluce ze 4. září a zločiny pařížské Komuny? A učinil-li mohutný historik anglický nehorázně

kašpary ze zločincův první francouzské Revoluce, co by učinil s lotry trpaslíky, kteří z nich vzešli, se všemi těmi kleštěnci od narození, kterých bych ani nenazval revolucionářskými zdechlinkami¹; neboť aby někdo zdechl, musil by napřed žít, byť i sebe méně! Co by učinil se všemi těmi impotentními vzteklouny, jež jsme viděli při práci, kálající krutost svých skutků v hlouposti svých osob a špinících svýma hanebnýma rukama až i plamen požáru, jež byli založili? ...

II

A dobře jsem řekl: karikaturista v Historii! Hle, co nejdříve udeří do očí v Carlylovi a co v něm udeřilo tak nezvykle, když jeho kniha o francouzské Revoluci byla objevena ve Francii. Vše bylo tehdy samé historické doktrinářství. Guizot, jenž udával tón té době, psal knihy toporné a studené, jako sám byl; Guizot, ten *šedivý mužik* stylu v Historii, jak by řekl sám Carlyle, — který však neříkal: *Já*

¹ Ve francčině říká se tak floutkům, hejskům, zhýralým mladíkům.

se tomu směju! jako šedivý mužík Bérangerův; neboť se nesmál ani neusmál nikdy ničemu, ni ze sympathie ni z opovržení, — Guizot, který připojoval, by byl úplný v té přívětivosti, pedanství protestanta k pedanství profesorovu! Jiný mužík v Historii napsal právě tak jako Carlyle dějiny Revoluce francouzské, nepečuje o nic jiného, než aby se ukázal revolucionářem v této historii, — v níž celičké zprolézal všechna mínění, jako opice z Báje prolezla svou obručí, s ohebností ducha, kterého skepticism činí ještě ohebnějším; — Thiers, jenž se drápe na všechny ideje, tak jako se s nich stoužsnadností koulí, jest jen veverkou Politiky a Historie; ale ať jest tato veverka sebe mrštnější, její genre historický, střízlivý barvou, nemá proto méně vážnosti, věru třeba říci to slovo, vážnosti člověka, který bývá často literárním Prudhommem. Augustin Thierry, plačtivá vrba nad hroby všech přemožených, proléval jednostranné nářky nad Sasíky, tak zlomyslně vydanými na smrt hrdými Normany. Chateaubriand procházel se v Historii, jako všude se svou povýšenou misanthropií. Vážnost tedy, vážnost panovala na celé čáře... Byla tu ovšem *Historie parlamentární* od Bucheza a Rouxa, v níž se jistilo, že francouzská revoluce byla svým guillotínováním jadrnou a vznešenou aplikací principův Křesťanství, a tomuhle nechybělo veselosti, jak to bylo absurdní. Ale taťo fraškovitá myšlenka,

jež nebyla šprýmem a jež snadno mohla býti děsnou ironií, byla smutně hájena svými výtvorci, s naprosto nesnesitelnými tvářemi kovaných doktorů! Posléze byl v té době též Michelet, který psal svoje *Dějiny Francie* a který měl, on Michelet, jak se tak hezky říká, více talentu ve svém maličku než ostatní — vyjma Chateaubrianda — v celých svých bytostech. V té době však Michelet si vedl statně, ač potom tolik znestoudněl. Měl též ještě tu vládnoucí vážnost. Měl ji, ale aspoň ji oživoval a koloroval vřelými paprsky svého ducha. Pozbyl jí . . . na neštěstí, jen aby uličníkoval v Historii; tehdy však ji měl. Nuže, snadno se už domyslíte, co způsobila v době takové historické literatury historie Carlylova, toho jedinečného anglického *humoristy*, který se neostýchal, který si v britanské neostýchavosti dovoloval vše; Carlyla, vtělené anglické *cesmíny*, ale vtělené do pravdy, a jenž se podobal svou pochmurnou veselostí, okopáváje hroby Historie, hrobníku Shakespearovu.

Bylo to skoro pohoršením při literární upejpavosti té doby a místem, kde taková věc byla uveřejněna . . . Nemýlím-li se, a nemyslím, že bych se mýlil, ponejprv byl Carlyle předveden v *Revui Obou Světů*, v té pedantce všech pedantek, on tak málo pedantský, a vpravil ho tam Philarète Chasles svým odvážným a brilliantním pérem. Philarète Chasles, ten slídlil po literárních lanýžích, odhalil Carlyla

a dvořil se mu. Setkali se tu humorista s humoristou. Pohoršlivé se stalo dráždivým, ale vzešlo z toho více, než by se bylo myslilo. Historie, tato harfa příliš napiatá, měla povolití svým bronzovým strunám . . . Micheleta zasáhla fascinace Carlylova v jeho okouzlené oči, jež by si byl měl uchovati okouzlujícími, jež se však později staly oplzlými. Carlyle dozajista vznítí Micheleta, jakého máme nyní, ale přes to že ho vznítí — a příliš vznítí, — nezmění jeho povahy, by mu dal povahu svoji. Michelet měl rty příliš tenké, aby výbuch smíchu, v který vyrazí někdy Carlyle v nejsmutnějších nebo nejstrašlivějších chvílích Historie, mohl se na nich volně rozložití a zahlaholiti. Na to by byl potřeboval trochu rtů rabelaisovských.

Neboť Carlyle má do sebe cos Rabelaisova. Nemá zajisté rozpětí tohoto Rabelaisa, který jest též historikem po svém způsobu a který pro svého genia bývá nezřídka tak krásným na svém hnojišti jak Sardanapal na svém kvítí; přece však má z něho cosi. Má z něho blesk a burácení toho posměvačného chechtání, jež jedním přívlastkem sesazuje člověka s třetího nebe a proklává ho šípem směšna. — Rabelais není jedině karikaturistou prvního řádu, jako jsem nazval Carlyla na počátku této hlavy. Toť karikaturista nejgrandiosnější a nejideálněji reální, jaký kdy žil, ať v kterékoliv literatuře. Sám Swift nesahá Rabelaisovi ani po kot-

níky. Jest jedním ze svých vlastních Lilliputánův proti našemu velikánu francouzskému. Jenom že Rabelais karikaturistou od počátku až na konec svých děl, lidé, věci, mravy i lidský duch jeho doby, v podivných skladbách, jež jsou komickými Epopejemi, Iliadami a Odysseami jakéhosi zpitého Homéra nebo raději Baccha, milovaného Musami a vláčeného tygry; neboť vtipy Rabelaisovy jsou dosti hrdými tygřicemi! kdežto Carlyle, jenž netvoří, nýbrž vypravuje, a jenž má jen krůpěj z genia Rabelaisova, chrstá ji nestydatě ve vážné a upejpavé Historii na čela, která se mní býti stvořena, aby naháněla hrůzy. — A tato krůpěj genia Rabelaisova v anglické hlavě, toť jeho originalita!

III

Neboť jest věru Angličanem. Máť všecky rysy autochthonního ducha své vlasti i též vady tohoto ducha. Jest biblický, protestantský, puritánský, kazatelský jako Kameronovci z *Old Mortality* Waltera Skotta a nad to nade vše universitář, — universitář anglický, — nacpaný mythologií, napěchovaný

vzpomínkami klassickými, zamotaný do cárů pedantských, jež nalzáme mezi nejmodernějšími a jež se v Anglii vláčeji dosud v jejich nejkrásnějších parlamentních řečech. Ale ta krúpěj genia Rabelaisova, již má od přirozenosti a již nikterak neimituje, zachraňuje ho ze všeho toho a zůstává nejlepším a nejhlubším znakem jeho talentu. Má však přece přčetné rysy, jež nejsou všecky anglické. Tak jest mystický, skoro hallucinovaný, zejména však materielní a pittoreskní. Pittoreskní až k bláznovství! Jaké že má politické přesvědčení ten proklatý ďas pittoreskna, který se tolik ztotožňuje s faktem, jež vypravuje, že jest v tom okamžení při všech stranách? Říkáť *my* s *vystěhovalci v červených šosatých kabátčích a s nankinovými kalhotami* i s *jakobíny, bezkalhotníky!* Říká dokonce *my* mluvě o Ludvíku XVI.! Jeho osobitost se taví v jeho historii.

Činí se jejím hercem v myšlence neb aspoň sborem, jenž se ujímal samého děje a *žil jej* v anticém dramatu, a to dává jeho líčení akcent velmi zvláštní, který nebývá zvláštností pisatele Paměti, jenž by vypravoval prostě svůj život, a který dává jeho dílu vášeň, jaké nemívá obyčejně Historie. Totiž vášeň pro historii samu, vášeň pro vypravování, nezávisle na ideách neb citech, jež vyjadřuje. Toť vášeň pro jeho historické umění zcela samo, vášeň pro nástroj, na nějž hraje a na nějž nehraje nikomu leč sám sobě!

Nemát opravdu zájmů. Uprostřed zájmů, jež zápasí spolu v jeho knize a jež se v ní rozsápávají: zájmů royalistických či zájmů jakobínských, zájmů náboženských či zájmů atheistních, on nevolí si žádných; nepřidává se nikam; nebije se. Prochází jimi jedněmi za druhými. Staví se do *srdce* jich všech, by je lépe viděl a lépe je *cítil*, — a odtud moralista, kterým jest zejména tento Carlyle, postřehuje co směšného, nepravého, *výstředního*, kariaturního na každé věci lidské, a odtud ten výbuch smíchu, který připomíná nesmírného *řehotala* Rabelaisova, ale *zahořklého* krutou veselostí anglickou, sveřepější než naše; veselostí Swiftovou a Hogarthovou!

Drsná a hluboká komika, jež vychází na ráz z vážného tónu, by se do něho zase vrátila! Mocný a podivný efekt překvapení, který se obnovuje stále, aniž kdy slábne, a který uvádí čtenáře Carlylova ve vzácnou a šťastnou nemožnost, by se přesytil, čta jeho knihy.

IV

Právě jsem tuším napsal, že byl především moralistou, ale nepověděl jsem toho dosti. Přísně mluveno, není než toto. Jako se nedává zajedno s žádnými zájmy politickými neb náboženskými, nedává se zajedno ani se žádnou metafysikou. Žádný system předem pojatých myšlenek se neukládá jeho mysli historika, v době, kdy každý historik hoví té pošetilosti, že se více méně pachtí po nějaké filosofii Historie. Po téhle stránce též se podobá Rabelaisovi. Jest to nenávislník kvintesence. Přezdívá opovržlivě formulí zákonům, náboženstvím, právním kodexům, všelikým thesím, a jen proto nevraží tak na Robespiera, že tento člověk jalové politické metafysiky jest mu pouhým mrtvým výrazem formule (ba nazývá jej posměšně *člověkem-formulí*) a jen proto jeví tolik sympathie pro Dantona, že on, zločiny a vším, jest samá vášně a samý život, až do konečků jeho lvích drápův! *Vášně a život*, Carlyle není zaujat ničím jiným ve svých *Dějínách Revoluce francouské*, kde se ty živly rozhvízaly do tak strašlivě ostrých výšek zbesilosti! To když namaloval, jeho historie jest skončena. Jeho historie nemá jiného závěru, jiného významu než tuto malbu. Jeho historie jest jen evokací vášně a života. Co pravím? Toť jakési vzkříšení. Nazval jsem ho kdysi *resurrekcionista*. Dle

pravdy Carlyle jakýmsi jest. A samo sebou, kdo přikládá takovou důležitost životu, ten se ho nemohl chybiti!

A také se ho nechybil, právě tak v tomto svazku jako ve všech ostatních. Tento poslední svazek, jež přeložil p. Roche *zcela samotén*, — neboť tato jedinečná kniha má o tu jedinečnost více, že na každý svazek měla jiného překladatele, což dokazuje, jak jest nesnadno dobře překládati *Carlyla*, — tento poslední svazek se začíná v září, od zřízení Komunity až do Vendémiairu, do kartáčové dělostřelby Bonapartovy, kdy se pro Carlyla končí Revoluce. „Skončila se, — praví svou výbušnou řečí, — když zdolatelé sansculotismu sami byli zdoláni a když posvátné právo vzbouření bylo odklizeno prachem.“ V tomto období jsou jatečná vraždění zářijová: Září v Paříži a září v Argonnách. Jest v něm Královražda, smrt Girondistův, Hružovláda, Charlotta Cordayová, potom Thermidor, Vengeur, rudá krev Dantonova zaplacená zelenou krví Robespierrovou, — jak by řekl Carlyle! — potom Vendémiaire, který se skončil zcela tak, jak se končívají Revoluce; neboť jen dělem lze jim učiniti konec . . . Taková jest poslední freska Carlylova, jedna z nejkrásnějších na malování pro muže tak zaujatého, ba směl bych říci tak poblázněného, tak ztřeštěně puncovaného realitou a životem. A poněvadž to jest malíř, a *jenom toto*, ale mohutně,

přes úhony protestanta, angličana a puritána, i milenaristy, ba dokonce i *scholara*, jež lpí na jeho talentu a nesmazatelně na něm zůstávají, promluvíme něco o malíři a o hodnotě jeho malby, a tím povíme všechno.

V

Hogarth, ano! Hogarth, ale v *sujetech vyšších* v oblasti vznešenější, ta nesmírná freska, na niž přenesl karikaturu, hle, toť Carlyle. Toť Hogarth moralista, Hogarth inspirací, žílou, způsobem, jakým pohlíží na lidi i věci; neboť co se týče detailu, výraznosti linie, jasnosti, co do pořádku ve skladbě, to už není Hogarth, ten pozitivní a realistický Hogarth, brutální ale rozvážlivý, hluboko rozvážlivý a studený ve své brutálnosti. Carlyle nemá té zařezávající se jasnosti, jež činí ze štětce ocel. Mívá občas, ba často tah, řez, div že neprorazí plátna a člověka neb věci, jež kreslí; potom sklouzne a bývá všecek zmaten. Řekl jsem, že *vybuchuje v ře-hot*, — že z vážného tónu, z něhož vyráží skokem, jako tygr vyráží ze své jeskyně, vrací se hned po

svém skoku do vážného tónu. Byl bych měl ještě říci ve zmatenost, v mrákotu té mysli mystika a predikanta, již Hogarth neznal a již *nezamhlíval* svých pichlavých, svých neúprosných karikatur! Carlyle, který se vzdělával rozumově u Němců, připojuje k své mze anglické mhu germánskou. Jest to milovník Goetha, kterého nazývá (s pochvalou!) „nepochopitelným“ v těchto *Dějínách Revoluce francouzské*, kde ho potkává v družině toho ubohého faraona, vévody brunšvického, utonuvšího v Rudém moři bláta; zevlouna na koni, který zevloval u děla, zvědav na vítr od koule a na dojem, jakým působí na vnitřnosti. Na štěstí rys karikaturní uměl protrhnouti u Carlyla tyto dvě nad ním rozestřené mrákoty. Jenom že vznikají znovu a trvají, a jest velmi želeťi, že se jich Carlyle nesprostil úplně.

Věc podivná a jež není vzácná! Kontrast křičící! Měl páru i blesk, který ji proráží a rozsekává, aniž ji rozptyluje; měl malebné slovo a přece jakýsi oblak na svém myšlení, kterého všecka malebná slova, vzatá z nejhutnějších a nejříznějších věcí hmotných, nemohla překonati. Carlyle přes tuto mlhavost, již mu vytýkám, jest vskutku tolik opanován duchem malebnosti, že ho chodíval hledati ať kamkoliv, — na místa nejnížší! Aby dosáhl pittoreskna, jak by řekli malíři plastičtí, sestupoval až k vulgárnosti a nevkusu. „Krutý Jean

Bon, — praví kdesi, mluvě o tomto zástupci lidu a na konci stránky velmi vytríbené a velmi slavnostní, — ten krutý Jean Bon! Nepište ho, jak to viděti v mnoha slovnících: Jambon (čes. vepřová kýta)!“ Vulgárnost přechází v jalový plk; ale tuto jest lepší: „Kdyby konvent viděl jasně a před sebe i za sebe, byl by Konventem ochromeným; že však vidí jasně až na koneček svého nosu, není ochromen.“ Vulgárnost obrazu aspoň tu jest na něco. Vyslovuje opovržení k politickým rejdům, jež Carlyle měl a jež by se slušelo míti všem lidem rozumným a hrdým; neboť vidíte, jak se musí zaplatiti!

Ostatně tato slabina vulgárnosti, již mívají skoro všichni velicí spisovatelé malební, kteří se nezaleknou naprosto ničeho, když jde o to, by se vyjádřilo, co mají v *impressi* svého ducha, byla vykoupena u Carlyla ideální *expressí*, již mívá často v témže stupni. Jestliť pánem slov. Má jejich dvojí moc. Není-li v jazyce své vlasti *stylístou* prvního stupně, jest v něm alespoň strašlivým *expressio-nistou*. Já, ať sebe více spiritualista, nebudu mu počítati za zločin materielnost jeho obrazů. Má-li však jejich sílu, má též jejich plodnost?... Nazval jednou Robespiera „člověkem nazelenalým“ a to *padlo* tak šťastně, že bylo nemožno toho zapomenouti. Proč se tedy věčně vraceti k tomuto epithetu po celičkou jeho historii? Přiliš ho zelení. Vše zelená, jakmile jde o Robespiera, který v jistých

chvilích ze zeleně mořské zelená v zeleň rostlinného tuku z kožokvětu.

Jest to z chudoby obraznosti, jež nadužívá šťastného rysu a maluje jenom jednou pro vždycky? Či by to bylo z vášně, jež opakuje tutéž věc, tak v nenávisti jako v lásce, a nasazuje věčně hřebík na hřebík, by lépe zarazila předchozí?...

Ale nechtě tomu jakkoliv s nedostatky, jež vytýkám, a nechtě se posuzuje jakkoliv, Carlyle jest historický malíř, který stvořil neřeknu *genre* v historické malbě, — nevěřím v genry a opovrhuji Školami: pro mne nejsilnější napodobitelé nikdy nejsou než vrahy těch, jež napodobí, a bijí je, tak jako Nero Agrippinu, do života, který je nosil, — ale Carlyle první učinil věc, které před ním nikdo neučinil. Karikatura, ať byla kde byla: byla v lidstvu. Ale nebyla v Historii. On ji tam uvedl.

A to bude jeho slávou, tohoto Angličana!

Charles Grolleau
H A Š I Š

*Všeliké tělo jest v ustavičném unikání
vlastní své podstaty. — Swedenborg.*

V jisté dni jej беру, jak mi přijde z Egypta, černavý a ukrutné hořkosti, poněvadž se mi zdá užitečno zakusiti nějakého utrpení, pachu, jenž rozkošem skytá hlubší chutnosti.

Ostatně hořkost není nic, a bolest někdy vás očekávají na prahu Paláce Chimér, že by daly couvnouti nejstatečnějšímu . . . , srdce bije do strhání, končetiny stydnou, stopa ohně probíhá zamotanými tkáněmi nervů! . . . Ale záhy se rozhostí pokoj, a požívač hašíše vychutnává radosti života živočišného, rozohňuje se pro sebe v hlubinách vidění.

Co nemůže býti zaznamenáno, toť dojem života zároveň v minulosti i v přítomnu, ekstatické vnímání věcí věkovitých, činův a myšlenek, které spaly zahrabány (odjakživa) a které procitají, výtvoř vybrané či strašlivé, náhle zas oživeny.

Jeden půvab se zrušil, a Nevyjadřitelné, jehož tajemství nás probodlo až do úzkosti, zjevuje se nám a proměňuje se na Táboru netušeném.

Výzdoba, zrcadla, vůně, světla, čemu Gautier říká „kanava snu“, nejsou podle mého soudu nezbytny, ale spouň pro zkušenosti, o které jsem se chtěl pokusiti.

Když duchovní slavnost se počne, byť i v ulici nejohavnější, posunky mimojdoucích změknou, ač zůstanou zcela přesny, bez zastření snu; hlomozy jsou utlumeny vatou; roh tramwaye již není než vzdálenou hudbou; tíha tělesná se zmenší; cítíte se nesení, jako pozdvižení od země, a pochod jest radostí, téměř letem.

Rozpomínám se na chůzi jedním z nejbědnějších koutů Paříže, po boulevardu de la Villette, veden jsa přítelem. Náhle boulevard se rozšiřuje, stává se neskonálním, chodcův již není, křiky pohasnou a je to neslýchané Versailles, nevýslovné nádhery. Skvělé aleje se táhnou, přímý, na pochodu za obzorem tak dalekým, že mi přichází na mysl — zvláštní to zmatení prostoru s časem — že budeme oba starci, až se nám podaří jej dostihnouti. Ostatně již dlouho jdeme, oh! bez únavy, tak dlouho, že naše řeči již jsou velice starodávny, zavánějí sestárlým pižmem a práškem à la maréchale, *že již jich ani není!* a že umlkáme, nerušíce velebného ticha než krátkými a koktavými slovy, skonávajícím šeptáním, vzpomínkou zesnulých historií.

Paměť jest nyní životem přítomným...

A ustavičně toto tělo, jež se stává lehkým, lehčím...

A poletovati pokojným vzduchem, býti kouřem dýmky, který se vznáší, sotva zabarven... dýmky holandské... vidím starce od van Ostadea, jenž kouří, obcházím jeho vlněnou čepici, mám dojem, že sahám na jeho šedivou

hlavu, a jeho čepice se zdvihá... Ejhle jeho mozek, jenž se stává vchodem do čarovné, zamřížované stolice: myslí na syna, jenž se vrací z rybolovu v přístav s překlidnými vlnami; západ slunce jej zaplavuje rudými ohni, ejhle bárky, které se vracejí, plachty sotva vzduťy, jako velicí unavení ptáci.

Ale věru, stávám se příliš nezvažitelným; lehounký výpar mne obklopuje, i chtěl bych se zastaviti, abych užil tohoto rozpouštění své vážící látky. Rozpomínám se na mystické sny: tyto páry jsou harmoniemi, jsou to zpívající vůně, duše milionů květův, jimiž se osévá vzduch vůkol mne, a tyto duše jsou drobounké harfy eolské, sladce rozechvělé dechem Sylfa, kterého jsem kdysi měl přítelem.

Sednouti si!

Kterak již dlouho jdu! Nikterak nejsem unaven, ale kde jest přece můj byt?

Mám byt?

Jaký pokojný den! Jistotně, vyšel jsem dnes ráno z hospody, stulené v kraji románovém.

Hodiny v dubové skřínce zastavily svá bití; hostinská byla velice stará a dobrá, krásna ještě pod svým bílým čepcem, a já odešel. aniž bych byl pojedl.

Jsem z krajiny tajemné, kde nikdy se nejl.

Milý hlas se vměšuje, hlas přítelův: třeba pohostinného úkrytu, nějakého divanu, kde bych se natáhl, a že atelier W...ův jest na blízku, vystupujeme tam.

Rychle o všem zpraven, ostatně poučen na to mou tváří, nasycenou blažeností, a mýma očima, jež tonuly

v úchvatu, dobrý malíř záhy mi urovnal podušku či dvě, a vraceje se k svým plátnům, zůstává mne mému opojení.

Bije hodina odluky mého mozku od zevnitřního světa. Znenáhla bytosti a věci, zprvu velice určité, a jež se rýsovaly ještě v skutečných svých rozměrech, pozbývají svého zvláštního vzhledu a své obvyklé tvárnosti. Neznámé fluidum pramení se z čalounův, z vás, z obrazův a z nábytku, a moje citovost, již osvobozená od tělesných pout, vnímá jejich důvěrnou řeč.

Jejich vlastní substance zjevuje se mi vmíšena v moji a sdružující se se zvláštními schopnostmi, rozvinutými mnou v životě, jenž jediný slyne jako skutečný.

An jsem uchvácen rytmy a harmoniemi, zvučnost zvláštěji ke mně doléhá, a nejmenší ševl probouzí nějaký svět.

— — — — —
Potom vše se zamlžuje; toť spánek a jeho temnoty, do nichž magičtí prstové chystají se vyšítí snův.

— — — — —
Kolika letokruhů planetárních, kolika člověčenstev bylo by třeba využití, aby se zjevila na této životní ploše, na které dýcháme, Bytost nemožná a chimerická, jejíž nezřetelný profil náhle ozařuje stínidlo mé noci?

Toť půvab a síla v sobě: její pohledy odrážejí věky myšlenek, a její oči mají vlhký jas očí robátek.

Zdaliž to anděl s Nebes, jež viděl Swedenborg?

Není nah, není to Nebešťan.

Jeho roucha jsou barbarsky bohata, po jeho tunice linou se vyšívání z jasného kovu, celá báseň arabesk.

Leč kyne: jeho ruce pohýbajíce se pohýbají mým srdcem v záchvěvech téměř bolestných, a cítím, kterak opět vystupuje mi na rty, vmíšena do medu tužby po lichotkách, hořkost tisícera litování, o kterých jsem věřil, že vyprchala.

Pocel, o němž sním, dlužno, aby měl vůni květův po bouři, chutnost zralých plodův, slast první lásky.

Bolest beze jména. Noc se na nás vrhá, nikoli noc, ale rubáš větší než nebe, těžší než svět, lepě se na tvář, na tělo, a cítím se odvlékána davem mučených duší, které rozšíleny pádí pod černým pohrobem, vrážejíce do sebe, drásajíce se v neprůhledném stínu s tlumenými výkřiky, ústa otevřena řvaním, jehož neslyšeti.

Ale závoji ubývá šířosti, stává se lehčím; pára nejprve velice hustá, potom lehká... jest to nyní poušť šedivých popelův, toliko ozářená posledními šikmými paprsky kalného slunce.

Nesmírný obzor, než zmizí, jako by se rozpínal. Neskonale smutek padá s nebe, všude vůkol mne jest to táž podívaná popelův, holá pláň, bez zvlnění, jako moře velice klidné.

Tehdy černý bod se objevuje, velice daleko; zveličev, tento bod se stává skvrnou, šíří se a blíží; jest to karavana... Pomalu velbloudové nosiči si vykračují před pestrým zástupem otroků, oděných jiskřícími kroji, a záhy vzrostším o tisíce osobností heroických, vážných, strašlivých i šaškovitých. Dav se stává nesmírným.

Kráčím s nimi, utopen v těchto lidských vlnách.

Jejich naděje výbojův, jejich roznícená tužba po Eldoradech vzdouvá i moji hrud' nepřemožitelnou láskou k dalekým chimerám, i cítím se živa životem prudkým a mnohotvárným.

Ale tyto světelné myšlenky, čarovně zformulovány, stavší se velitelskými a sladkými paními mého života, záhy se spojí, smísí se a zaměňují. Cítím blížení se zázračného neznáma... zástup se rozptyluje... krajina se zušlechťuje... šelest vlečky, cinkot stříbrných rolniček: toť Víla.

Na jejím čele zachvívá se živoucí hvězda, jejíž ohně blyskotajíce praví její myšlenky, neboť nikdy nemluví.

Vtělila se mnohokráte!

Její krása shrnuje všechny krásy.

Byla Helenou. Pro její zlaté vlasy, stočené na jejím bílém týlu, národové se vraždili.

Byla Kleopatrou, a vidím umíratí otroky v zuřivých zmítáních otrav.

Ale byla i královnou ze Sáby, a pláči, že jsem Gerardem de Nerval, a že se rozpomínám...

Její oči se chvějí pod mými polibky jako vyděšené hlavičky ptáčat, jež jako malé dítě jsem líbával, drže je ve svých bojácných rukou. Tajné fluidum uniká z jejího těla a běře všecek můj život, aby jej učinilo jejím; její srdce a moje bijí pospolu, a dýchám jejími ústy.

Ale zachvívá se. Hvězda hasne, její oči se zavírají, její zafaté ruce mi shýbají hlavu, hlouběji než stinná růže, zdobící její lůno modly; porazila mne. Vzdálená

zvonění praví o odchodu, a hrozná babice na mne lehá a mne dusí, neskonale těžka jako náhrobní kámen.

Moje úsilí, abych ji odklidil, ji zasazují do mé hrudi, a zatím co ona nesmírně se rozrůstá, já se stávám tak maličkým, sehnán sám v sebe děsem beze jména, že opět vstává, by mne vyhledala, uchopuje mne, a jako oblázek mne vrhá do prostoru.

Nepadl jsem, vznáším se nad gotickým městem s hrotitými střechami. Nesmírné hvozdy tvoří mu zelený pás a řeka, lesknoucí se sluncem, po níž bárky plují semo tamo, líně teče mezi nábřežími jež roubí budovy.

Bílí ptáci se mne dotýkají svými křídly, vlaštovky se křížují švitořice, i chci za nimi. Hřadují na krajkových kamenech ohromné katedrály, a zavěšují se blízko nich, na hrozící tlamu chrliče...

Ah! nejsem již okřídlen, jsem příliš vysoko.

Chrlič jest vatován mechy, žihán trhlinami... Spadnu, tuto, na bílé dláždění, kde chodcové sotva se zdají mravenci, a úzkost je tak silna, že scéna se mění.

Strašlivá, znásobněná závratí! Neprozkoumatelná nebesa mne vdechují, obzor mne rozčtvrcuje, propast zdola jest pod mými nohami, hučíc, propast bez možných mezí! Můj mozek se vyčerpává hledaje hranic všem těmto věcem. „Není jich!“ křičí na mne jakýsi hlas, a Nekonečno jest mi zjeveno v nezapomenutelné vteřině, spirálické kroužení hromův a jasův.

Utrpení jest příliš silno, dotýkám se země, moje oči se otvírají. Hle klidný atelier a W., který maluje a propěvuje si. Ale proč tato kamna vedle něho se posmí-

vají, patříce na mne svýma žhouncnýma očima? Proč W. také se na mne dívá? Jde sem, drží štětec, má mnoho zeleně na paletě, chce mne namalovati v zeleni. Mám býti figurou v jeho obraze, na rohu konsoly, budu Buddhou ze starobylého bronzu... zmizel! Jsem oním Buddhou jenž dumá, ve své věčné póse, ruce otevřeny na klíně.

Jsem věc.

Tehdy, jat důvěrností, nábytek mi se svěřuje s podivnými věcmi, štětce se hýbají, stoličky kolísajíce nebou přicházejí ke mně. Malířský stojan tančí uprosti ateliéru, za deště světelných atomův, které padají z vikýře. Staré knihy v skříni s příhradami se otvírají s šelestem suchého listí a šeptají mi svá tajemstva, tajemstva, jichž nikdy nepoví lidem.

Cítím, že se stávám zcela podobným poustevníkům Dürerovým.

Věci okolo mne jsou myšlenky v tvaru; neznámý život kamene, dřeva a kovu vsakuje se v můj mozek, a nastavuji jako zrcadlo svoji vnitřní duši, kde vše se láme v tisíc barev prismatu.

Tamo v koutě shromážděný stín se jeví věkovitým.

Pátravě se dívá na blízký nábytek. Dobrotivější než světlo, změkčuje obrysy a rohy, spouští závoj smutného půvabu, jenž se vzdouvá a chvěje neznámým dechem, a záhy, šťastný uprchlík z žalářův Analýsy, cítím tento závoj, jak mne zavínuje na veliký spánek hluboké noci.

Z frančtiny přeložil Bohuslav Reynek

ANDRÉ SUARÈS I N V A S E

h.c.

Jsou národové bez umění a stížení prokletím, jež činí hmotu neplodnou: bohatí v ošklivosti, pusti od krásy.

Šedý medvěd a Rudoch jsou oba z Ameriky, a shledáte se s nimi s původními v každém Jankee. Toť zákon země. Nic nespomáhá proti tomu, co ona ůhce. Země nikdy nelže. Hněte zrno podle svojí pravdy.

Pro nás, lidi Okcidentu, Západ se končí v moři, tam, kde slunce zachází, když zvoní půlnoc na žulovém orloji Finistèru. Západ končí se tedy na 55. meridianu. Za ním není ani Orient ani Okcident, aniž co lidského, ale země zapovězená, šibeničnická zeď mezi dvěma svě-

ty, hrozná pevnina zpronevěry: Amerika. *Vae qui coniungitis domum ad domum praevaricationis in medio terrae.*

* * *

Neschopnost Rusův, aby mysli, a jejich věčná manie morálky: v tom jsou zdrojem pro lidské pokolení. V této zemi všichni vrahové jsou zákonní, a téměř evangeličtí: jest zde kněžstvo šibenice a kněžstvo bomby. Mají náboženství svého zájmu, jehož nekalí nijaká pochybnost. Jsou to Barbari, přes svoji předčasnou zkaženost a chabou vůli; kráčejí-li, jdou naupřímou za tím, co vidí. Jednají málo, aneb jako zběsilci; ale neoddelují citu od činnosti. V otroctví důvěrnost s pánem a víra v téhož Boha činí, že si uchovávají zbytek svobody; i ve vzpouře jejich slabost způsobuje, že slouží. Kde chybí já, tam chybí také vůle. Ale mají sílu a účinnou rasy; rod se v nich vzdouvá jako vlna. Tento národ se služebným geniem má zvláštní zdatnost a sílu kolektivní duše. Mají mongolskou hlavu; jsou to Číňané, dobytí Evangeliiem. Takto byli s to vymknouti se strašlivé tyranii mrtvých, která z celé Číny učinila císařství dělných mravenců pod císařstvím larv a mravenčích mrtvolek.

Věda jistotně osvobodí Čínu ďáblův; a záhy, zapírajíce Krista, Rusové se počínají v novém Jerusalémě komunistů. Strašlivá invase, zavěšená nad Okcidentem.

Za hladu, uprostřed poprav, pod knutou, jsouce morální, jsou optimisty. Všeliká morálka, budiž si truchla jak buď, jest optimistická; ne-li, nač jest? A nad to, naprostá jednotvárnost, po níž se snaží optimistická morálka, jest tajným přáním morálky všeliké. Hle, odtud snad pochází nechť, již morálka vnuká umělcům.

*Z knihy „Idées et Visions“, vyšlé r. 1913,
přeložil Bohuslav Reynek.*

Gaëtan Bernoville

P R Á V A I N T E L L I G E Ň C E

(K prvnímu máji)*

Slunce nechtělo tohoto prvního máje. Účastňujíc se zákonné vzpoury Intelligence proti tolikeré hlouposti nebo dobrovolné zaslepenosti, schovávalo si pro ušlechtilejší slavnosti laskání svého světla... Smutek a déšť panovaly samy toho dne. Vyjmu-li čtvrtě, kde řádilo mnoho apačů a kudy přešlo těch několik málo poctivců, skupiny dělníků bloudily blátivými ulicemi, a na jejich zasmušilých tvářích tkvěla stigmata Nudy. Těžké proviňování lidu, podněcovaného blbci nebo napáleného bídničky, proti svatému Zákonu Práce. Spravedlivá též odvěta tohoto přirozeného Zákona těm, kteří jej přestupují... Dělník utíká od díla, ale

* Bylo sice napsáno k prvnímu máji r. 1919 pro Francii, ale hodí se dobře i teď. I kdyby slunce letos svítilo na české opičení se po ostatních národech, věc sama se nemění.

v tento sváteční den nenalézá radosti. Jako by stále slídl v tomto mlčenlivém Městě po svém kladivu, po své účtárně, po své motyce a soustruhu, po svých služebních pochůzkách a své dřině. Marně se zmltá a huláká: všechny jeho pohyby zůstávají zapuštěny a vkloubeny v Cyklus, uložený Genesí. Není odpočinku leč dne sedmého.

Ale ve středu města a po venkově v polích miliony Francouzů pokračují v díle Stvoření. Pracovníci ducha dále rozpřádají své myšlenky a své sny, a venkované vzdělávají svá pole, obojí jsouce v tom pravými syny ušlechtilé země francouzské.

* * *
-

Lid nebo spíše dělník — neboť není lidem leč dělník, či jste toho zapomněli? — nechápe, že oddáváním se tomuto třeštění ztrácí své tituly počestnosti a ušlechtilosti. Byl kdysi stav řemeslnický. Intelligentní a hrdý, hbitý a radostný, který věnoval své světlé vlastnosti svému řemeslu. Uměl dllo pečlivě udělati, uměl „dobré dílo“. Péguy rád si připomínal tento lid, který znal ve svém mládí. Zachoval se ještě u malých mistrů, v drobných řemeslech, a do nedáv-

na ještě v oné obci typografů*, kde panovala nejdéle krásná odborná hrdost, poněvadž zaměstnání dělnické a řemeslné šlo zde ruku v ruce s uměním, a stroj byl udržován v kázni ducha... Ale kromě těchto vzácných výjimek, dělník nedbá již umění. Nebere si díla k srdci. Dvě tyranské síly ho utvářily takým, jakým se teď jeví: Politika a Stroj, obojí nezkázněné. Se strojem snadno by se věci zaonačily, jen kdyby politika přišla k rozumu a vrátila lid jeho zaměstnání.

Neboť dělník uchovává přes veškeru svou rozmazlenost tímto dvojným vlivem všechny možnosti, aby znovu si oblébil umění. Jeho základ přese vše zůstává dobrým. Není pro nic za nic Francouzem. Co dělníků by si ničeho jiného nepřálo na prvního května než pracovat! ale odborné organizace nepřičiní se, by zachránily dělníka od politika. Politik dalek toho, aby ho zachránil, snižuje ho. Zvětšuje jeho mzdu, — buďsi! — ale podněcuje ho a šťve, aby jí špatně užil, přeměňuje takto výpomoc k spáse v příčinu pádu.

* Teď už nemožno mluvit o „obci“, jsouť jen jednotlivci.

Proto také není v této chvíli dobrého dělníka — s rolníkem a venkovským nádeníkem, který vyvádí z půdy div obilí — leč intelektuál (dělník duchem pracující). Ten pracuje bez oddechu. Nic neví o prvních květech. Zná jen svou práci. A cítí-li se dnes tak hluboce odděleným od dělníka, není to proto, že dělník jest „lidem“, ale proto, že není již „dělníkem“ v posvátném smyslu slova, které zahrnuje „dílo“.

Dělníky jsme my.

* * *

Kdo se dovolává spravedlnosti? Pracovník, který nemiluje své práce. A čeho se dovolává? Zvětšení mzdy, zmenšení práce. „Jsem proletář“, praví. Už nás poněkud svrbí uši od tohoto fňukání. Dělník v této chvíli vydělá 15 až 20 franků denně, nepočítaje v to mzdu ostatních členů své rodiny. Jest bohatší než kdy byl a vůbec nepoznal bídy zákopů. Jakým právem si stěžuje, proč utiskuje zemi, proč překáží v práci druhým? Tuto otázku činíme nikoliv tomu neb onomu dělníku, který ještě trpělivě pracuje a přijímá s povděkem zlepšenou mzdu, ale těm lidem nízké úrovně, těm chamtivcům nízkých pudů, těm pluto-

kratům, kteří ho podněcují, aby nebyl již dělníkem, dbalým svého umění.

Pohoršení není v nynější mzdě dělníkově, ale v tom, že jsa v tomto vztahu privilegován, nazývá *buržoazoy*, jejichž hlav se dožaduje, ty, kteří vydělávají méně než on.

Pohleďte na těch několik dělníků ducha a mlčte. Vizte toho neb onoho spisovatele, básníka, umělce, kteří vědí, co jest to hlad. Jest málo boubelatých, vypasených mezi těmito rytíři, sloužícími Idei, Vědě a Snu. Setkáte se málokdy s takovými, ať pohled váš utkví na vážném obličejí učencově nebo na bledém líci zoufalých milovníků Luny.

Proletáři jsme my.

* * *

Nuže! co chceme? Neboť hodina udeřila, kdy Intelligence se domáhá svých práv. Zvětšení mzdy? Bylo by to jen spravedlivo. A stát, který se o to nestará, jest hoden opøvržení, neboť jen plná dršfka jest proti duši. A Intelligence jest duší státu. Ale o to neběží. Skoupě nebo tučně placeni, nevěděli bychom nic lepšího jako věnovati se práci veškerým svým

životem a nikdy neuspokojeni dílem vykonaným dy-
chtíti zamilovaným pohledem po díle sněném... Ne-
žádáme než jednoho, jak 1. června, tak 1. května, jež
jsou nám k smíchu: *Pokoje*.

Toho si opravdu žádáme. Nikoliv nějaké právní
kodifikace, kterou bychom byli zevně povznešeni nad
ostatní lidi. Myslitelé a básníci i bez toho vědí, kterak
uniknouti do posvátných výšin, když by vřava a všed-
nost dní a lidí přehlušovala jejich vnitřní ticho... Kdy-
by dělník byl ještě dbalý svého díla, řekli bychom
mu: „Podej nám ruku; naše dílo se doplňuje a jsme
tolik moudří, abychom se nevynášeli svými záslu-
hami nad vás; žijme v radosti této bratrské práce.“
Ale dělník nedbá již cti svého stavu a svého jména
a právě proto tvrdíme, že u nás jest povýšenost, čest
a zásluha, neboť konáme svou práci a nestěžujeme
si na ni, nevyhýbáme se jí, naopak milujeme ji, ctí-
me ji a nežádáme si, než zůstatí i dále, čím jsme.

Dožadujeme se *Pokoje, Pořádku*, potřebného
k vykonání uměleckého díla, k zúrodnění Ideje. Do-
voláváme se toho, by se obnovil pořádek věcí, který
by nám dovolil, bychom naplnili své poslání, jímž
jsme byli pověřeni věčným úradkem, bychom my-

slili, kde druzí nemyslí, když se svět napořád vzdává tohoto zaměstnání, jež člověka dělá člověkem. Už proto mělo by se přestatí s prvním květnem, a raději aby každý jako my hleděl si svého díla, aby život se nestával nemožným. A chce-li stát něčím býti, ať si zajistí společenský pořádek vnitřní a dobrou stráž na našich hranicích.

* * *

Dilettantismus dožil. Myšlenka se hlásí o svá práva a mísí se do života sociálního. Dělníci ducha, aby obhájili proti jakémukoliv ústrku svou posvátnou práci, zapřahují se do díla. A nečiní tak z nějaké sportovní záliby, nýbrž z nezbytnosti. Tento zjev jest teď všude viditelný. Válka, vychovatelka energie a realismu, vzburcovala všechny Francouze, by si dobyli práva, jako se zabírají zákopy. Intellektuálové sestoupili na ulici. Žádali si žítí dříve v ústraní, odloučení od světa, ve svém pokojíku, ve své dílně, a není jejich vinou, jestliže péro, jímž píší svá pokojná díla, vrhá náhle záblesky bajonetu a meče.

Takové jest právo Intelligence, kterého si již do bude nad tupým bláznovstvím, jímž třeští Společnost:

Pokoj pro práci, Pokoj, třeba-li, i válkou. Když všechny útvary hlouposti a zhovadilosti se spikly a sjednotily proti nám, nezbyvá než vysloviti se jasně: ať se uprázdní čestné místo v Obci — jak mají již dlaždiči a tovární dělníci, — i pro nositele francouzského Myšlení.

Přeložil Josef Florian

ARCHIPŮV ZÁZRAK

Když rybáři za večera vypluli na vlny Moskvy, aby líceli síť, slyšeli, že vlny si spolu šeptaly:

„Car Ivan sestaral a jeho ruka chromne. Už dávno nedal žádných nebožtíků hodit do vody!“

Když pracovali dřevaři v hustých hvozdech, slyšeli ševelení ve větvích:

„Podivno, jak málo nyní car potřebuje dřeva na šibenice a hranice.“

Vál-li vítr zemí a harašil komíny mužíkům do chalup, šuškal jim do ucha:

„Viděl jsem cara Ivana státi u okna a ovíval jsem jeho vlasy. Ty vlasy sešedivěly a prořídly a jeho brada jest jako lišejník na staré jedli.“

A když chodili měšfané podle příkopů, které zely okolo věží carových, pohlédali dolů na vodní hladinu, divili se a pravili:

„Ve vodě možno se shlížeti. Pohleďte jen, už není rudá kreví popravencův.“

Carovi kati a jejich pacholci vysedali nyní ve dne v noci v krčmách, chlástali a vrtěli palci. Nudili se a měli málo práce. Na jejich mečích a sekyrách usadil se rez a vyžíral je. Na jejich provazy věšely ženy prá-

dlo. Lidé, kteří šli ulicemi, osmělovali se opět mluvit nahlas. Chodili si za čirého dne náměstími a zapomněli ploužení se podél zdí domových. Odvažovali se jmeno carovo hlasitě vysloviti, aniž dříve zavřeli dveří nebo vyhlédli ven, nestojí-li u okna nějaký číhal.

Vrány, které v černých mračnech až dosud denně nad městem a popravišti poletovaly, počaly hladověti. Škorpily se o poslední ohlodané kosti popraviců a družka za družkou odlétaly posléze krákajíce nazpět do lesů.

Šeptalo se: „Car jistě onemocněl nebo jest unaven. Nebo možná, že si také vymýšlí nový způsob smrti, ježto ho ty druhé nudily a on už kolik týdnů nevyjel, aby uzřel téci krev a slyšel křik mučených. Co pak ho bude nyní bavit a co pak bude nyní jářku poslouchat?“

A nějaký čtverák odvážil se tiše poznámky: „Možná bude se mu nyní líbit naslouchati písniím balalajky.“

Po celé zemi odvažovali se lidé pozdvihovat hlavy a dívati se vzhůru. Neuháněli už němi se svěřenými čely a plachými zraky, bylo-li jim přejít pod okny Kremlu. Tu a tam pokusil se dokonce, někdo i píseň zazpívat, i když viděl nad střechami šedé cimbuří některé carovy věže.

Zahradník už nerozhazoval jako jindy hnízda pěvců na místech, kam car chodil, neboť vládci se zpěv ptací protivil. Jeho holomci nerozbíjeli už hudebních nástrojů, které našli, a nedávali už mrskati a uvěz-

niti lidí, kteří se opovážili zpívat, když to mohl jejich pán slyšeti, ježto car nenáviděl lidského zpěvu.

Ve zbrojnicích zámeckých byly opřeny sudlice a ležely hromady naostřených šípů, navázaných v snopcích jako žluté klasy. Ale kol jejich ostří předli pavouci své sítě. Kožené spony odění praskaly, poněvadž car už nevyjížděl se svými válečníky, aby ztrestal odbojné město nebo válčil s nepřátelským kmenem.

Čas od času bývalo vídati mocnáře zahaleného v jeho kožešinou obšitý plášť při světle pochodně dlouhými chodbami kráčet, sestupovati do hrobky a přistupovati k rakvi syna, kterého zabil. Celé hodiny býval opřen před tou ponurou skříní. Jednou bušil pěstí do stříbrného poklopu rakve, až to klenbami dunělo, a křičel:

„Ivane vstaň! Odpustil jsem ti, žes mi odporoval. Vstaň, já to chci, já, car Ivan!“

Ale nebožtík zůstal nebožtíkem. — A když car z chmurného sklepení opět vystupoval před hloučkem své družiny, zastavil se náhle na nejvyšším stupni schodiště, obrátil se, vztáhl ruku proti svým sluhům a řekl klidně:

„Kdybych ho mohl vaší krví oživit, po kapkách bych ji z vás pouštěl! Z vás a ještě tisíce jiných!“

Sluhové padli třesouce se na zem, car se obrátil a kráčel dál.

Stávalo se, že celé půldny sedal u okna, zíral kamsi přes střechy města nepromluviv ani slova. Ni-

kdo nevěděl, nač myslil. Ale jeho sluhové stáli bojácně v pozadí a třásli se před každým slovem, které jejich pán promluvití mohl, a před každým pohledem, který vyslal, neboť jeho slova byla smrt a jeho pohledy mluvily záhubu.

Tu jednoho dne dal povolati k sobě své přední duchovenstvo a pravil k nim:

„Učinil jsem Bohu po chuti, že jsem již několik měsícův nedal nikoho usmrtiti. Ale Bůh se mi žádným darem neodvděčil. Mám toho čekání dost a pravím vám: Já vašeho Boha neuznávám. Nevím nic o vašem Bohu. Neviděl jsem ho ještě!“

Kněží chvíli mlčeli, pak se odvážil arcibiskup ku předu, uklonil se hluboce a odpověděl: „A přece jest Bůh.“

„Kde?“ tázal se car. „Nevidím ho! Vidím kolem sebe jen zlo. Vidím jen nepřátelství a nenávist a bídnou slabost.“

Biskup se uklonil znovu až k zemi a osmělil se odvětit: „Boha viděti v jeho zázracích.“

Opovržlivě hleděl car na hlouček kněží, kteří se tísnili v koutě sálu jako ovce před vlkem a klopili úzkostlivě oči k zemi.

„Zázrak?“ zvolal. „Neviděl jsem také ještě nikdy zázraku. V Novgorodě jsem dal pobiti šedesát tisíc lidí, Bůh žádného nevzkřísil. V jiných městech jsem dal tisícům ruku utíti, které proti mně pozdvihli. Žádnému znova nenarostla. Tisícům jsem dal jazyk vy-

řezati, kterým mně klnuli, nikdy se opět neslyšelo, že by byli mluvili. Tisícům jsem dal oči vypíchat, poněvadž na mne s nenávistí hleděli. Neslyšel jsem nikdy, že by některý z těchto býval opět viděl. Tisícům jsem dal hlavu stíti. Pravíte, že byli mezi nimi nevinní. Nuže, proč Bůh ani na jedinkém z těchto nevinných neučinil zázraku, nevzal ho z mé ruky a nezachránil?“

Kněží zůstali dlouho němi. Pak řekl nejstarší:

„My nevíme, mocný care, kdy a jak se nám Bůh v zázraku ukáže, zda na vinných nebo na nevinných. Kdož jeho cesty pozná?“

„Pak jste špatní popi a špatní sluhové svého Boha!“ zvolal car a vyskočil ze své stolice, „když ho lépe nebráníte, nemůžete-li mi dokázati, že váš Bůh živ jest. — Zasluhovali byste, abych vás jako ničemné žráčce dal zašít do pytlů a hoditi do řeky.“

Po těch hlasných slovech carových vstrčilo několik z jeho strážných hlavy do dveří. Domnívali se, že jejich velitel rozkáže kněží se chopiti, i chtěli býti ochotně k službám, an car nemiloval čekání. Duchovní se ulekli, padli na kolena a byli by dali za to vše, kdyby bývali na sto mil daleko. Když pak neuměli nic říci na svou omluvu, car se k nim obrátil zády.

Posléze arcibiskup přemohl svou úzkost a vypovídal váhavě:

„My jsme jen ubozí slabí lidé, jakž bychom mohli my, kteří jsme v tvé ruce jak plevy v moci bouře, ukázati tobě zázrak. Ale venku na kraji lesa, jen něko-

lik mil odtud, žije starý mužik Archip. O tom kolují zvláštní pověsti. V lidu se mluví, že jest to světec a že činí i zázraky. Nemocní k němu putují a on je uzdravuje. Lidé k němu přicházejí a on jim předpovídá. Lidi, kteří jsou plni zármutku, potěšuje. — Mocný care, kdybys jednou toho starého Archipa ráčil navštívit, možná že by ti lépe posloužil, než my ubozí se vším naším věděním, naší církevní službou, našimi modlitbami a zpěvy.“

Car hleděl chvíli před sebe, pak řekl: „Jděte, rozmyslím si to.“

Kněží vstali vděčni, že chytrý arcibiskup obrátil myšlení carovo na někoho jiného. Chvatně hleděli dojíti železné brány Kremlové.

Když byli dosti daleko, že jich nemohl ani panovník ani žádný z jeho sluhů neb vojáků slyšet, obrátil se arcibiskup ke svým společníkům a řekl:

„Jsem věru zvědav, co si ten starý Archip počne. Až dosud měl práci jen s mužíky a s chudou cháskou. To nebylo těžké. Podíváme se, jak si pomůže z nensází s vladařem. Nemůže-li Bůh skrze své povolání služebníky smyslu carova obměkčiti, jakž to zmůže tento prostý stařík.“

Zatím car hleděl z okna za duchovními, jak kvapili přes most a náměstí, pak zavolal své komonstvo a rozkázal, aby nazítří byly pohotově vozy, ježto vyjede navštívit starého Archipa. — — —

Car Ivan zahalil se do své kožešiny a vstoupil do prvního vozu. V druhém usedli dva mužové z jeho družiny, za nimi jela tlupa ozbrojencův. Byl teplý letní den. Ptáci zpívali na všech větvích, v řekách a potocích zrcadlila se usměvavá tvář slunce a bílá oblaka kupila se na nebi jak čistě zasněžené vrchy. Na poli zrál obilí a s vlnícími se klasy pohrával si teplý vítr. Včely bzučely a silný pach vystupoval ze země a z trav. Car by býval jel raději na koni, ale lékaři ho od toho odradili, aby nevstupoval na koně, že by to mohlo jeho zdraví škodit. A car, jemuž život jiných lidí nebyl víc než muší a komáří, byl od nějaké doby pečliv o své zdraví, tušil, že ho užírá skrytá nemoc, i uposlechl rady lékařův.

Kočí, který ho vezl, díval se přes hlavy tří koní na kvetoucí zemi. Cyrill byl syn mužika i radoval se, jak se do kola polím daří, seno voní a jak těžce se obilní klasy sklánějí. Usmíval se tiše u sebe a myslil na rodnou ves a na rodiče a sourozence, na krávu doma, na rousného koníka a na domácího psa.

Za ním seděl car. Toho mrazilo i v tom teple, ten se neusmíval, jeho oči sledovaly ponuře skřivánka, jenž se vytácel se zpěvem do vzduchu.

Když se blížili domu starého Archipa, kázal car svému průvodu zastaviti, poněvadž chtěl navštívit starce nepoznán. Po té opustil trojku a kráčel sám opíraje se o sloní hůl k chatrči. Nezastal nikoho doma i usedl si na slunko na dřevěnou lavici vedle dveří.

Chvilí tam čekal, pak vyšel z lesa starý muž s šedou bradou a přicházel k domku. Muž ten byl v haleně prostého mužika, vlasy mu rostly dlouze až na ramena, obočí mu splývalo chomáčovitě přes oči. Čelo měl zbrzděné, utíral si s něho pot a v ruce držel čapku, jejíž barvy už nebylo možno poznati. Na zádech mu visel pytel a podle něho běžel pacholík, jenž točil v dřevěné kleci lapeným čížkem.

Zdálo se, že starý Archip hosta u dveří chatrče nepozoroval. Ale pacholík ho tahal za kabátec a ukazoval na bledého cizince ve vzácné kožešině, jehož oči tak temně hořely a jehož rty byly tak tvrdě na sebe přitisknuty. Stařec klidně přistoupil k carovi, hodil plný pytel na zem, uklonil se a ptal se, čeho si cizinec přeje.

„Jsi ty Archip?“ tázal se car.

„Jsem, pane,“ odvětil stařec.

„A kdo jest ten?“ ukazoval car na dítě.

„Můj vnuk,“ dal starý Archip v odpověď. „Jeho rodiče jsou mrtvi. Otec umřel ve válce za cara a matka hladem, služebníci carovi ji zahnali z jejího dvora. I vzal jsem si maličkého k sobě.“

Car seřepal na sloní holi ruce. „Mám dalekou cestu,“ počal znova, „můj vozka zbloudil. Chci si u tebe trochu odpočinouti. Máš chleba a pivo?“

„Mám obojí,“ odvětil stařec. „Dočkej jen maličko, pane, přinesu ti to ven.“

S tím vešel stařec do domu. Dítě se bálo chmur-
ného pohledu cizincova a šlo za dědečkem, vinouc
se k jeho kabátci. Po chvíli mužik opět vyšel a přiná-
šel na dřevěné míse chléb a med a ve džbáně pivo.

Car jedl a pil a ptal se starce na jeho život. Ten
mu vyprávěl, že nemá žádných starostí a že ho živí
výtěžek z políčka, houby, které v lese sbírá, jahody,
jimž Bůh růsti dává, ptáci a zvíř, kterou do ok lapá.
Jest prý spokojen se sebou a se svým stavem. Jen v
zimě prý bývá ovšem někdy samota poněkud trudna,
a on nemůže se od své chaty příliš vzdáliti, neboť vlci
se tlačí někdy až na dveře a škrabou na dřevěné stěně.

„A v létě?“ tázal se car.

„Tu není nic krásnějšího než zde žítí,“ odpověděl
stařec. „Přiletují ke mně ptáci a zpívají mi své písně.
Srnci stávají na louce a pijí z pramene u domu, včely
mi snášejí med a slunce mne zahřívá. Čeho si ještě
přáti?“

„Jsi tedy šťasten?“ tázal se car.

„Jakž bych nebyl?“ odpověděl starý Archip. „Bůh
můj život zřídil.“

V té přistoupilo k němu vnouče, zatáhlo ho za
rukáv a šeptalo: „Dědečku pojď! Bojím se.“

„Proč pak?“ tázal se dědeček a usmíval se.

„On má zlé oči,“ odpovědělo dítě.

Archip se smál. „Ba,“ pravil a klepal dítěti na líce,
„lidé nemají věru očí tvých srnců, dítě. A velicí páni

mají své starosti. — Nemějte dítěti toho povídání za zlé,“ omlouval.

Car se nesmál. Odstrčil dřevěný talíř stranou, chopil se opět sloní holi a hleděl před sebe.

„Praví se,“ bručel, „že jsi zbožný muž. Lidé dokonce věří, že umíš dělati zázraky. Já v zázraky nevěřím. Ukaž mi nějaký!“

Starý Archip pozdvihl ruky, ukázal na kvetoucí trávy a řekl:

„Není-liž to zázrak, že Bůh vždy znova nechává lidem růst kvítí a oni ho přece vždy znova zas zapominají a nemyslí na nic jiného, než jak by si škoditi mohli. — Na druhé straně v údolí za oním vrchem žije mužik, jenž druhé šidí a okrádá. A Bůh přece toho hříšníka až dosud ještě nepotrestal. Nezdá se to také zázrakem?“

„Ty jsi blázen,“ odpověděl car. „Lepších důkazů pověděti nemůžeš?“

„Mohl bych ovšem,“ odvětil Archip. „Ale zázraky Boží možno poznati jen tomu, kdo je poznati chce. A ty, pane, jich poznati nechceš.“

Car netrpělivě vstal a hrdě se vypíal.

„Vidím, že jsi žvanil a že tvá moudrost nemá ceny. Totéž jsem slyšel stokrát od popů. Proto jsem nemusil choditi k tobě. Nejsi chytrější než ostatní.“

Car Ivan postoupil několik kroků, pak se náhle zastavil, vytáhl z tobolky zlatý peníz, hodil jej starci a řekl:

„Jsi ubožák a poňostil jsi mne, zde vezmi!“

Stařec se peníze nedotkl a odvětil mu: „Ubožák? Jest jen jeden ubožák v zemi — car.“

Ivan sebou trhl a svažtil čelo.

„Proč?“

„Car nese břímě všech hříchů,“ odpověděl Archip.

Panovník se podíval zpod chmurně stažených brv na starce od hlavy do paty a hodil mu jízlivě slova:

„Myslíš? Car jest dosti silen, aby je nesl.“

Pokynul svému vozkovi a kráčel k trojce. Když jeho družina ho viděla přicházeti, hnul se z kraje lesa druhý vůz a vojáci skrytí na ochranu vyskočili z houští a vyhoupli se na koně.

Ivan se obrátil na voze ještě jednou k starému mužíku, který tu stál s čapkou v ruce.

„Víš, koho jsi hostil?“ tázal se.

„Vím,“ odvětil. „Care Ivane, na čele neseš znamení zavražděného dítěte!“

Car vykřikl strašlivě jako raněné zvíře, rozmáchl se sloní holí a chtěl mužíka srazit k zemi, ale když ten klidně se mu díval do očí, spustil hůl a hekal:

„Na zem! Polib mi roucho a pros za odpuštění!“

Ale starý Archip stál a odpověděl: „Mé hřichy může odpustiti jen Bůh. Ty, care, ne.“

Car se odvrátil. Vystoupil na vůz a koně vzali do řemení. Družina se připojila, jezdci cválali vedle. Když se na kraji lesa cesta stáčela, ohlédl se car ještě jednou po starci. Ten stál ještě stále zpříma. Po boku měl dítě

a zapadající slunce rýsovalo nad ním a nad jeho chatou proti nebi jasný věnec paprsků. I jal cara poznovu vztek. Zavolal k sobě družinu a poručil jim, aby se s jezdci obrátili, starého jali, dopravili ho do města a uvrhli do věže.

„Nechtěl přede mnou pokleknout,“ volal na muže, „bude klečet před katem!“

Družina carova se obrátila a Ivan jel dále sám.

Když jeli mimo jednu ves, potkal se s nimi houf jonáků a děvčat. Ti mladí lidé šli paže v paži, zpívali a smáli se, neboť byl teplý letní večer. Jeden volal na vozku carova nějaký rozmarný žert v bujnosti svěžího života. Kolem obrostlých vozkových rtů to šklublo. Mrkl na ně a řekl si: Ti budou mítí dnes veselou milostnou noc. A usmíval se.

Ale Ivan se nesmál. A jak jonáci a děvčata v počínajícím se smrákání uviděli zachmuřeného muže, jenž bledý seděl spolehnout ve voze, vtlačili se rychle za nějaký dům. Jedno z děvčat šeptalo: „Ten tu ve voze byl buď ďábel — nebo byl to car.“

A Ivanův povoz ujížděl dál. Prach vířil mezi koly a kvapícími podkovami koní. Noc vylézala z lesa a ploužila se po lukách, bažinách a polích. Na nebe vyvalovaly se tmavé mraky, mračno se dmulo nad mračno a občas je protrhl blesk. Zdálo se, že cesta se dluží bez konce. Carův vůz nepotkal už žádného pocestného a světlo žádné chaty neprobliklo tmou. Nyní se nořila cesta do lesa. Bledé břízy věšely hlu-

boko své větve a mohutné jedle a borovice těsně k sobě přitlačeny nesly černé pláště. Čas od času zaskuhral z lesa soví křik a zdálky pronikalo vytráhlé hladového vlka.

Noční brouci bzučeli tmou a jeden vrazil pádně do líce vozkovi na kozlíku. Ten se usmíval u sebe a myslil si: „Vida, ty kloučku máš víc smělosti než mnohý člověk, že letíš proti vozu carovu.“ A vozka uhořel rukou po bzučícím brouku.

„Co děláš?“ ptal se car.

„Nějaký brouček chce se mi schovat do brady, pane,“ odpověděl vozka a smál se u sebe, neboť mýnil, že udělal dobrý vtíp.

Ale car se nesmál. Čas se mu zdál utíkat pomalu. Večerní vítr sáhl chladnýma rukama na jeho čelo. Z mechů a bahna vystupovali mlhová duchové a protáčeli se a pohrávali si s bílými závoji. —

Car se znavil. Přitáhl si kožešinu úžeji na plece a zavřel oči. Tak seděl chvíli a naslouchal v polosněném dalekém vražednému vytráhlí vlků. Vzpomněl si, jak je za mladých let jednou s psy honil. Nyní však mu věru lékaři zakázali, aby na koně nesedal, a rozptýlení mu vzali. Přemítal o svém stavu a že mu nyní zrcadlo odrazilo šedivé vlasy a uvadlý obličej. Posledně rozbil zrcadlo holí. Ale nové mu říkalo totéž.

„Proč zrcadla nelžou?“ myslil si car. „Proč nejsou jako lidé, kteří mi všichni lžou.“

A pokoušel se spát. Po chvíli natáhl napolo ve snu ruku na bok, i zachytil nějakého člověka. Stiskl,

cítil koleno, vypouklil oči a viděl v noci, kmitavým blýskáním osvětlované, seděti starého muže po svém boku. Archip? Nebyl to Archip, ten mužík?

Dolekán car se zarazil, nemohl si vysvětliti, kterak se stařík dostal po jeho bok, i obořil se naň: „Kdo jsi?“

„Neznáš mne už?“ odpověděl stařec. „Jsem Archip. Přišel jsem, abych ti něco ukázal. Dej pozora a hled tamo.“

Les se svými stromy ustoupil jako by dmoucím se mlhovým mořem pohlcen, a car nyní uviděl něco, co bylo jako vírný proud, který se sivými, vířícími, stříkajícími vlnami s prava, s leva, se zadu naň hnál. Tak k němu tančily někdy, když zámky zapadly a bouřilo, vlny Moskvy šerem. Ale zde nebylo přec žádné řeky a žádného moře, to byl klam. A carovi se zdálo pojednou, že to už nejsou sivé tančící vlny, nýbrž mocná hejna třepotajících se ptáků, obrovský tah, jak na podzim, kdy listí vadlo, z neznámých zemí severu přilétal a zemí na jih šuměl.

Ale pak se obraz znenáhla jasně. Nebyli to ani siví ptáci s mávajícimi perutěmi, byly to lidské postavy, a car se díval a díval a hrůza jala se jím třásti. Rozeznával muže, ženy a děti, již neměli hlav, viděl zástupy oběšenců, za nimiž poletovaly konce potrháných provazů, přicházeli mrzáci bez nohou nebo bez rukou, míhali se ranění a mučení, muži i ženy i dítky a starci se sněhobílými vlasy. A chvěli se bez hlesu se všech stran k vozu, dohonili jej, provázeli, sahalí bledýma mlžnýma rukama po kožešině carově.

Jeden z těch stínů uháněl až u vozu a ukazoval na zející ránu na čele. Car poznal syna Ivana, kterého v hněvu zabil. A tento ohon příšerných houfů, které se věšely na vůz, stále se dloužil a houstl. Ivan zdvihl sloní hůl, uhodil jí vozku do zad a křičel naň:

„Jeď rychleji! Mrazí mne!“

Kočí práskl bičem, švihal jím koně po hřbetech, rozohňoval je slovy a ta silná zvířata se rozjela tryskem. Vozová kola vířila pískem, koně supěli, od podkov jim stříkalo bláto. Jízda byla čím dál rychlejší.

Ale stíny nezůstaly pozadu. Hnaly se, vířily, poletovaly, míhaly se dostihující prchajícího, ukazovaly mu své rány, vystavovaly své rozsápané, zmrzačené údy, znamení po žhavém vypalovacím železe, podlitiny od bičování, své zakrvácené nebo spálené košile. A car se chopil svého kožichu, přitáhl jej těsněji a křičel na vozku: „Ku předu! Ku předu!“

Bič znova se rozšvihal na hřbetech koní, povoz pádil dál. A podle něho pádili a hnali se stínové. Zsinaly a bledy byly jejich tváře, jejich těla, jenom rudé rány hořely, znova se zotvíraly a krev z nich kapala, crčela z nich na zem. Kaluže, kterými vůz stříkaje letěl, plnily se krvavou pěnou. Rudě se barvil písek cesty, kterou car projížděl. A krvavá rosa perlila se na trávě a křoví na okraji cesty.

Ivan zíral ztrnule na pronásledovatele. Čichal nechutný zápach krvavých louží a dýchal puch těl, která dal spáliti na hranici. Ti zuhelnatělí lidé zdáli se mu

zvláště strašliví se svými černými, zářem zkřivenými a ohněm vyžranými těly. A znovu volal car: „Ku předu! Ku předu!“

Ale ty zástupy usmrcených a pro něho v boji padlých, všechny tyto strašlivé houfy letěly, jak vítr dul, podle vozu vedeny zavražděným synem, který se věšel na kožešinu otcovu a stále znovu ukazoval na rozštípené čelo.

K uchu carovu dolehl hlas: „Od této chvíle je budeš stále viděti.“

„Nechci jich viděti!“ volal car. „Jsi-li opravdu divotvorce, Archipe, učíš, abych jich už neviděl.“

„Budeš je stále viděti,“ odvětil stařec.

„Pak si dám zavolati kněží,“ řekl car. „A vystavím Bohu kostel z mramoru a drahého kamení a svatým budu věnovati zlatá roucha. Potom jistě tyto stíny zmizí.“

Ale starý odpověděl: „Poroučíš jen živým, care Ivane. Nejsi dosti mocen, abys stíny od sebe zahnal.“

Car upadl v tupé zadumání a zavřel oči. „Jsou stále ještě zde?“ volal po chvíli.

A vozka na kozlíku dal v odpověď: „Koho na celém světě míníš, pane?“

„Ty stíny!“ volal Ivan.

„Nevidím žádných stínů,“ poznamenal vozka. Ukázal rukou ven. „To noční mlha. Přede ji prastará sivá babuška hluboko v lese a věsí upředené závoje pilně mezi stromy, jako se věsí prádlo k sušení. Tak mi to vypravovala má bába.“

„Ty nevidíš už žádné krve na cestě?“ tázal se car.
„Necítíš zápachu uhořelých?“

„Nevidím ničeho,“ odvětil vozka, „a necítím také ničeho. Možná, že jest na blízku milíř, v kterém uhlířii pálí dřevo.“

Car otevřel oči, starce po jeho boku nebylo. — Ale ty tu byly znovu, ty stíny! Do tváře mu zíral bílý obličej jeho syna a vpravo a vlevo a za ním poletoval šerý zástup strašidel. I stáhl Ivan opět rychle koženou čapku a mlčel.

Posléze uslyšel hlasy, ozvalo se povykování stráže, postřehl, jak řinčely řetězy nějaké brány. I vzhlédl opět. Vůz byl dojel vchodu do Kremlu. Stráž vyrazila, aby vladaře uvítala, železné vrátně se rozletěly a uhodily do kamení. Sluhové přibíhali s pochodněmi a světly. Pomáhali vladaři s vozem a přinášeli nosítka, aby ho dopravili do jeho pokojů. Světlo pochodní osvětlilo dvůr a hloučky sluhů, kteří s ohnutými hřbety obklopovali vůz a zpocené koně.

Car hleděl kolem sebe. „A kde jest ten stařec?“ tázal se.

„Který stařec?“ odvětil mu jeden z bojarů, kteří ho byli uvítali.

Vladař se obrátil ke kočímu: „Ty, kde jest ten stařec,“ opakoval, „který se mnou jel?“

Kočí hleděl užasle na cara a koktal: „Pane, tys sám seděl ve voze. Družina jest ještě daleko za námi.“

Bojaři viděli, že car blouzní, i doprovodili jeho nošítky do místností, jež obýval. Tam je Ivan pohybem ruky propustil a oni ustoupili do předsíně, kde zůstali na noc.

Car si nelehl. Nepokojně chodil komnatou, pak náhle vešel do předsíně, vzbudil jednoho ze své družiny a přál si, aby s ním hrál v šachy. Car se bál tmy. Ale za hry posléze v lenošce usnul. Bojar, který s ním hrál, neodvážil se odejíti se svého místa a seděl naproti svému pánu, až ten ráno opět oči otevřel.

I vstal Ivan a kázal přivésti svého hrbatého dvorního šaška, neboť chtěl se dáti rozveseliti. Skrček byl zavolán, car sebou hodil na pohovku a dal bláznů rukou znamení, aby si sedl na medvědí kůži u jeho nohou a tropil své žerty. A blázen vyprávěl své šprýmy a čtveráctva, prohýbal se sám smíchem a mučil svůj mozek, aby našel veselých slov a vykreslil žertovné příhody.

Ale car se nesmál. Uprostřed jednoho žertu náhle seskočil s lůžka, uchopil dolekaného pikulíka za rameno a ukazoval na holou stěnu jizby. „Vidíš tam? Zase tu jsou!“

Skrček se schoulil úzkostně do sebe, otevřel ústa a nevěděl, co odpovědět.

A car křičel: „Hybaj ven, blázne! a řekni dole, že starý Archip jest čarodějník, ať ho spálí a jeho popel vsypou do řeky.“

Po té padl opět na pohovku, obrátil se k stěně zády a hrabal zhubenělou rukou v šedivé bradě. Hrbatý skrček zatím byl rád, že se může vykliditi z pokoje toho Hrozného. Byl dávno zpozoroval, že jeho pán měl jeden z oněch dní, kdy pokyn jeho ruky a pohled jeho očí byly ortely smrti. Venku běžel blázen chodbami a uháněl se schodů a koho potkal, na toho volal :

„Car poroučí, že starý Archip je čaroděj a že má býti spálen.“ A tiše dodával: „Car má dnes svůj krvavý den.“

Blázen nevěděl, kdo ten starý Archip jest, ani o něm nikdy nic neslyšel. Na schodech ke dvoru potkal družinu, která na večer před tím jela s carem do chaty u lesa. Opakoval lidem jeho rozkaz. I sestrčili tito hlavy k sobě. Také správce paláce přistoupil a jeden z duchovních, kteří byli při tom, když bylo caru povídáno o tom divotvorném starci.

„Co si počneme?“ pravili ti lidé, „car nám kázal starce jmouti a vésti s sebou do Moskvy. Obrátili jsme se a hledali jsme ho. Ale bylo tam jen dítě a to nám řeklo, že dědeček prý s tím cizím pánem vstoupil do vozu a odjel s ním. A my jsme ho přece najisto ve voze carově neviděli.“

„A také nikdo s ním nepřijel,“ potvrzoval správce paláce. „Car seděl ve voze sám.“

„Co si o tom mysliti?“ poznamenal jeden.

„Mně se přiznal kočí,“ řekl správce paláce, „že car cestou několikrát hlasitě mluvil, jako by byl s někým hovořil.“

Kočí byl zavolán. Pokřížoval se a mínil, že včera v noci vystupovala z bažin mlha tak hustě a zvláštně, jak ji ještě nikdy neviděl. Možná, že z té dostal car zimnici, neboť vladař chvátal vrátiti se do Kremłu.

Družina stála bez rady. „Co učiníme, zeptá-li se car, jestli jsme starce jali a byl-li popraven, jakž byl rozkázal? Budeme mu vyprávěti povídačku? Pak budeme všichni zítra viseti na šibenici.“

Jeden kněz přistoupil a vysvětloval: „Starý Archip jest světec, Bůh mu dal zázračné síly, vždycky jsem to věděl. Nepřehmátněte se na něm.“

I šeptal správce paláce: „Buď tomu jakkoliv, zeptá-li se car, odpovíme: „Tvůj rozkaz jest vykonán. Caru nemožno odporovati.“

A rozešli se. — —

Minulo několik dní, stav panovníkův se nelepšil. Seděl-li za soumraku u okna a hleděl přes město, vídal, jak se zdálky vyvalovaly mraky, jak se dělily, jak jednotlivé útržky přilétaly a měnily se v postavy, jak se tyto postavy množily. Nejprve jich bylo deset, nyní desetkrát deset a pak stále více, stále více stínových podob. A ty dolétaly na okna paláce a vzpínaly po něm ruce, hledaly ho, zíraly mu z mrtvých očí do tváře. Pak ustupoval do jizby, strhl na okna záclony a kázal vstoupiti své strážci.

V noci už neměl spánku. I povolal k sobě kněží a dal si donésti mnišský habit, pověsil si na zlatém řetěze zlatý, drahými kameny vykládaný kříž na prsa a

putoval s nimi nepokojně zámeckými chodbami, zatím co kněží odříkávali modlitby. Když se tmělo, dal stem pochodní osvítiti sály a korridory do kdejakého koutu. A sluhové nesli sto pochodní vpravo a sto pochodní vlevo podle něho. Tak nezůstalo temného ani koutečku, v němž by bývalo mohlo číhati nějaké strašidlo. A car přece nenalézal pokoje. Stále znovu táhly k sobě pálené pochodně jeho zraky. Jejich kouřrazil vzhůru a válel a utvářel se v podoby jako mraky nebe. Stále znovu se objevoval mezi nimi jeho vlastní syn s rozpoltěným čelem. Car nařídil, aby nad rakví synovou byly říkány modlitby a zažehnávání, a dal poklop rakve pevně přikovati zlatými obručemi. Všecko bylo marno, všecko.

Jednoho rána kynul správci paláce k sobě a řekl mu: „Zavolej mi starého Archipa, toho divotvorce, o němž arcibiskup mluvil.“

Správce paláce zbledl. Myslí, že car chce zkoušet, byl-li jeho rozkaz vykonán, uklonil se hluboce a odpověděl:

„Pane, tys sám rozkázal, aby byl stařec upálen jako čarodějník. Pospěšili jsme si tvůj rozkaz vykonati.“

Car neodpověděl. Seděl dobrou hodinu pohroužen v chmurné myšlenky na stoličce a jen vyhublá ruka šukbla občas drždlem sloní holi. Ani správce paláce se neodvážil hnouti, až car mu pokynem ruky kázal ze sálu odejít. Ale sotvaže vyšel, už ho znamení zvonce panovníkova volalo znova dovnitř.

„Pošli mi arcibiskupa!“ poručil car.

Arcibiskup byl zavolán. A car mu pravil:

„Jest to zvláštní nemoc, která mne postihla. Nemíním toho dále trpěti, aby mne sny olupovaly o noční klid. Jsou zde v zámku strašidla. Moji nepřátelé zaklínali duchy, aby ti na mne dotírali. Jest čas, abych se s tou příšerou vyrovnal, neboť mi užírá života. Každ všemi zvony v městě zvoniti. Každ ve všech kostelích za mé zdraví se modliti. Povolěj svých kněží sem a rozkaž, aby každý, kdo půjde mimo bránu Kremlovou, byl od stráže polapen a přiveden do tohoto sálu. Ti všichni si zde kleknou a ty budeš předříkávati a všichni budou říkati po tobě. Zbudím své poddané proti těm přeludům.“

Arcibiskup se uklonil a odpověděl:

„Veliký care, staniž se, jakž jsi přikázal. Ale pomni, proti ďáblům z pekla pomáhá jen jedno, modlitba upřímných zbožných duší. Falešné modlitby posilují moc zlého.“

„Pak ohlas lidem,“ křičel car, „že moji vojáci na smrt zbičují toho, kdo se nebude upřímně za mé zdraví modliti.“

Arcibiskup šel. Vyhledal správce paláce a bojarův, a rozkaz byl vykonán. Nad celou Moskvou zněl a duněl a hlaholil zvuk zvonův. Na sta svéc bylo po kostelích rozžato. Vojáci carovi sháněli sudlicemi a knutami a blýskavými meči muže, ženy a děti do kostelů a na náměstí.

„Car jest nemocen,“ ohlašovalo se. „Budete se za zdraví carovo modliti!“

Lidé poslouchali, padli na kolena a modlili se. Vě-zňové byli vyhnáni ze sklepení na dvory žalářů a vr-ženi do prachu a musili se modlit, zatím co hlídači a kati je bičovali po zádech, aby snad nebyla přání těchto nešťastníků neupřímna. Řinčení okovů, stenání a ječivý křik mísily se do znění zvonů, do zpěvu kostelních písní, do hlasitého úpění tisícův.

Sál v Kremlu se plnil. Stráž lapila každého, kdo šel mimo palác, zavlékla ho dovnitř sálu a uvrhla na kolena, a bylo poručeno říkatí po arcibiskupovi. Sál už nemohl zástupů pojmouti, chodby byly ucpány lid-mi. Na kamenných stupních schodiště dřepěli a viseli rameno na rameni, jako se věšívají vyrojené včely na větev stromovou. Biřící carovi stáli za nimi s vytase-nou zbraní a s bičí a občas bylo slyšeti do brumlání modliteb zafičet ránu karabáčem a bolestiplný výkřik.

Car seděl shroucen na svém trůně, strašný na po-hled. Mrzl, zuby mu klapaly, halil se v kožešinu a zí-ral upřeně bez hnutí přes množství. Oči mu sálaly v tváři jak vápno bílé a stíhaly nedůvěřivě každý pohyb natlačeného davu.

V první řadě viděl svého syna Feodora, dědice trůnu. Podle něho klečela mladá vdova po zabitém Ivanovi, které musil smrtí pohroziti, aby se modlila za vraha svého manžela. A car si všímal, zda se rty její také opravdu hýbaly. Poznal dále vzadu v drahých ko-

žešinách bojary. Jednou byl s nimi táhl do pole a jel na hon vlků. Viděl jejich ženy a děti a služebníky, a ještě dále viděl mezi mužíky a měšřany žalostné, hnus budící postavy, byli to žebráci. Byli mužové i ženy, jež jeho kati zmrzačili a kterých nyní na sta leželo po ulicích města a prosili soucitných o kus chleba. Viděl lidi, kteří neměli očí, kteří neměli jazyka nebo ruky, nohy. A ti leželi všichni na zemi a koktali a breptali po arcibiskupovi modlitby, které říkal za zdraví carovo.

Panovníkovi bylo horko ve výparu toho množství, musil si uvolnit u krku košili. Tak to trvalo hodinu a ještě jednu, car čekal zázraku, čekal, že zvonění zvonů, modlení a zpívání celého národa pronikne k nebi, vrátí mu zdraví, strašidla zažene. Ale zázrak se nestal.

Tu a tam padl v tom množství někdo na tvář a zůstal omdlelý ležeti a druzí klekali na ležícího, protože vojáci vháněli do sálu nové a nové zástupy. Tu a tam viděl car, jak ten neb onen plaše po něm zašilhal. Vdova Ivanova zastenala a jala se vzlykati. Učinila pohyb, jako by chtěla povstati, chytla se rukama za bledé spánky, pak se náhle skácela a padla do předu na tvář, až jí čelo uhodilo do kamenné podlahy. Nechali ji ležeti, nikdo se neodvažoval jí pomoci.

Car se nehýbal. Zmocnila se ho těžká zemdlenost. Spolehl do zadu a zavřel oči. V té uslyšel, jak z množství jeden do modliteb bručel:

„Není pomoci. Hleďte, car umírá.“

I vzchopil se on Hrozný silou, vstal prudce, až stolička odletěla dozadu, zaklel a řval přes to množství:

„Není pomoci, protože vaše modlitby jsou neupřímné! Protože nechcete, abych ozdravěl! Donutím vás, abyste se upřímně modlili!“

I zavolal vojáky, kteří za ním s knutami stáli, třásl pěstmi proti modličům a křičel: „Bijte, zabijte každého, kdo se upřímně za mne nemodlí!“

Vojáci se vrhli na množství, biče svištěly. Mladé kněžně roztrhla rána karabáčem jemné líce, krev stříkala. Všecko křičelo, úpělo, valilo se zpět, chtělo utéci, ale viděli východ ze sálu vlastními spoustami zatrasen. A řemeny svištěly do nich bez smilování.

Náhle však bičové zarazili a ucoupli a svésili knuty. Před nimi stál, kterak tam přišel? starý mužík a rozpínal široce paže.

Car naň vytřeštěně hleděl a vyrazil ječivý křik: „Archipe?! Co chceš? Vracíš se z mrtvých? Jdi! Co tu chceš?“

Vřava umlkla, všecko hledělo na cara, v jehož bledém obličejí plamenily oči, zatím co jeho ruce třesouce se hledaly opory na opěradlech trůnových. Starý Archip stál ještě pořád, ruce široce roztaženy.

„Co se vracíš z mrtvých?“ volal car znova.

„Přicházím se za tebe modlit,“ odpověděl Archip. Oči carovy se šířily v zděšení.

„Kdo jest to?“ koktal.

Nikdo ani nehlesl. Mužik stál před ním. Ale nezdál se to už Archip, ten poustevník venku z lesa, jehož popel měl car za potopený v řece. Zde stál muž s tváří, jaké car ještě u žádného člověka neviděl. Z hlavy cizincovy vycházela zář. Jeho rozpiaté ruce zdály se proklány jízvami velikých hřebů. V sále bylo ticho jako v kostele v noci.

Car se chopil svého pláště, padl nazpět do stolice a zahalil svou tvář do jeho záhybů.

Hodiny ubíhaly. Pałac se vyprázdnil. V kostelích se stmělo. Poslední svíce dohořely a uhasly. Ulice stály temny a prázdný, zvony byly dozněly, modlitby a křik umlkly. Vlny Moskvy chvatně mýjely.

Cara zanesli na jeho lůžko. Tvář jeho byla vpadlá, jeho vlasy zbělelé. Když procitl z těžké mdloby, tázal se, zda snil. A když mu řekli, že ne, žádal, aby hledali toho cizího muže, který se objevil před modlíci-mi. Ale nebylo ho možno nalézt, neviděli ho ani přijít ani zmizet. Někteří mínili, že to byl opravdu Archip, ten starý mužik. Jiní pravili: „Jakž může být mužik takový, jaký byl onen cizinec, Bůh sám ví, odkud byl.“

Ale Ivan Hrozný zemřel ten den, kdy uviděl ten zázrak.

*Z povídek Jiřího z Gabelentze „O svatých a hříšnicích“
přeložil P. L. V.*

G. K. CHESTERTON

Bitva na Marň.

Dojem, způsobený prvním týdnem války, byl takový, že kontingent vojska britanského přišel právě v čas ke konci světa. Nebo spíše: v očích každého člověka citlivého a vzdělaného, jenž prošel soudobou pochybovačností prodchnut jest stejně soudobým mysticismem, toto starobylé vidění theokratické zůstávalo velmi pod příšernou hrůzou té chvíle. Neboť ten den byl dnem soudu, kde na trůně nebe a vznášeje se nad cherubíny seděl nikoliv Bůh, ale někdo jiný.

Angličané byli postaveni na západě, na krajním výběžku fronty Dohody, na severu. Druhé křídlo fronty opíralo se o záštitu města a pevnosti Namuru; oni se neopírali o nic. Není to zcela sentimentální snění, řekneme-li, že byla jakoby zvláštní opuštěnost v postavení této ztracené hlídky v kraji cizím, nemajíc než smutné pláně severu Francie mezi sebou a mořem.

A právě kolem této ztracené posice, tak vzdálené od operační čáry, vrhal nepřítel lasso svého útoku; právě zde bude smrt brzy všudy přítomna. Vzpomeňme si, že mnoho kritiků, zahrnuje v to i četné Angličany, tázalo se s obavami, zda známá rez (anglikánského protestantství) nevykonala svého díla i zde jako byla již rozežrala jiné části národního života, a báli se, aby Anglie příliš dlouho nebyla zanedbávala právě tak ethiky jako techniky války, a aby nebyla v řetězu křehkým článkem. Nepřítel měl jistotu, že tomu tak jest. Těmto mužům, kteří se drželi, bez útěchy, v plánech bez živých plotů a topolů, přišla zpráva o pádu Namuru, který pro jejich vůdce byl jedním ze čtyř úhlů země. Obě armády se setkaly a ihned slabší dostala jakoby elektrický náraz, který svědčil o energii důkladného Německa, baterie za baterií, obdařených silou propasti. V té chvíli objevilo se, že nepřátelé byli četnější, než se komu snilo. Ba byli četnější než počet, na který byli odhadnuti. Každý neočekávaný jezdec zdvojoval se jako ve vidění člověka opilého; a brzy zápasilo se beze slov v můře počtů. Tehdy všechny síly spojené na frontě byly na hlavu poraženy a rozprášeny v tragické bitvě Monské, a počal se

ten černý ústup, v němž tolik našich mladých lidí poznalo ponejprv válku v tom, co kdy měla nejhoršího na tomto strašném světě, a v takové dávce, kolik si nikdy nepomyslili.

V této černotě podivné dojmy jaly se klíčiti, prazvláštní zjevy, od dávna již málo domácí naší krvi. Těchto šest dnů chmurných jest tak plných legend, jako šest století věků chmurných. Mnohé asi byly výplody blouznivého snění, jedna byla jistotně příznámým výmyslem, jiné se liší od nich úplně a méně snadno se rozptylují v bíledni. Ale jeden zajímavý fakt zůstává, byť vše bylo lži nebo obratně vytvořeným dílem uměleckým. Ani jedna z těchto legend nemá vztahu k oněm třem stoletím vazkým, ucpaným a nepokojně dusným, které jsou nám nejbliže a o nichž jedině mluví tento náčrtek¹, stoletím, v nichž vliv tevtonský rozšířil se po našich ostrovech. Byly tam snad mátohy, ale byly to mátohy a přeludy zapomenutých předků. Nikdo neviděl Cromvella, ani

¹ Tento pěkný kousek „Bitva na Marně“ jest posledním z řady článků, spojených v knihu „Zločiny Anglie“ (The Crimes of England), v níž autor ukazuje, kam zavlekl Anglii protestantismus a jak již byl čas, aby přetrhla s prušáckými kategorickými imperativy zbrklého Luthera a cahovitého pedanta Kanta.

Wellingtona, nikdo neměl ani stínu myšlenky na Cecilia Rhodesa. Byly viděny nebo vyprávěny věci mezi Angličany, které je znovu spojovaly, úžeji než jakékoliv spojenectví s Francouzy, kteří mluvili o Johance z Arku, vznášející se na nebi nad městem navštíveným, nebo s Rusy, kteří viděli ve snu Matku Boží, ukazující jim svou vztaženou rukou Západ. Byla to vidění nebo vynálezy vojska středověkého, a jistý básník v prose byl za jedno s tolikerými hlasy lidu, když mluvil o fantomech lučištníků, křičících: „Array! array!“¹, jako v oné *yeomanry*², dávno již rozpuštěné, v níž jsem snil o Cobbettovi, nosícím luk. Jiná vypravování, pravdivá nebo jen symptomatická, mluvila o komsi, jenž jel na velikém bílém koni, který nebyl ani vítězem Blenheimským, ba ani Černým Princem, ale mlžným obrazem, vyšlým z dávných martyrologií... svatý Jiří. Jistý voják tvrdil, že poznal zjevně světce toho, poněvadž byl „na všech *quidech*“³. Na mincích svatý Jiří jest vojínem římským.

Ale tato snění a blouznění, jsou-li to snění a blouznění, bylo možno dobře spodobiti s posledním za-

¹ Vpřed! vpřed!

² Pluk jízdných královských střelců.

³ Lidové pojmenování soverěnu, mince 20 shillingů.

kolísáním se starého řádu světa, teď konečně raněného na smrt. Co přicházelo s celou tlhou světa nového, bylo něco, co se nikdy nepočítalo mezi Sedmero Zápasníků Křesťanstva. Nyní, ve dnech více naplněných pochybností a nadějí, jest skoro nemožno vylíčiti, čím bylo pro ty, kteří pochopili, gigantické rozhodnutí nástupu německého. Byli byste řekli, že slly bývalé chrabrosti padaly na pravo a na levo, že se otvírala veliká zválcovaná cesta, cesta žulová, přímo k branám Paříže, po níž postupovala velká Germanie jako nesmírná a neproniknutelná sfinga, jejíž pýcha může zničit všechny věci a dále po jejich zkáze žít. A za ní se pohybovaly hory na pochodu, kyklopská děla taková, jakých lidské oko nespatriilo, před nimiž města hrazená a opevněná rozplývala se jako vosk, jejichž jícny drze natrčené k oblakům jako by hrozily, že oblehnou slunce. A mluvit takto o nové a nadobýčejné výzbroji nemá v sobě nic fantastického, neboť duše Německa byla opravdu představena obrovskými těmi koly a válci a jeho děla byla symboličtější než jeho prapory. Od času k času a na každém místě a v každé době jest třeba zaznamenati, že převa ha německá neexistovala leč pro jistou věc a ne-

byla než jistého druhu. *To není* jednota; to není ve smyslu morálním kázeň. Nic nemůže býti více sjednoceno ve smyslu mravním než pluk francouzský, anglický a ruský. Nic v témže smyslu nemůže býti více sjednoceno než kmen horalů v Killiecrankie nebo hordy náboženských fanatiků v Sudanu. Co takové stroje, takové rozměrnosti a takové mnohosti znamenají ve skutečnosti, to způsob života přirozeně nesnesitelný lidem šťastnějším a ducha zdravějšího, života, který se pohybuje ve větších rozměrech a pohlcuje v sebe počet lidu, který přesahuje vše, co se před tím vidělo. To znamená města, stávající se většími než provincie, továrny, stávající se většími než města; to znamená říši nečistých kumbálků a vlhkých děr. Jest to schodiště titěrného opakování a dělení práce, v níž člověk není ničím, kterému by ani jeden z těch, kdož jsou zrozeni tady dole, neobětoval krátkých chviliek svého života na slunci, kdyby choval snad naději, že ukove meč s lemeší svého radla. Národům země nebylo by se vzdáti Kaiserovi, ale Kruppovi, jeho pánu a jejich. Francouzům, Angličanům, Rusům bylo by se vzdáti Kruppovi, jako se mu byli již vzdali Němci sami po několika stáv-

kách, hbitě potlačených. V každém ozubeném kole tohoto neporovnatelného mechanismu, v každém článku tohoto železného řetězu bez konce, jevílo se mistrovství a zručnost umělce, umělce, jehož ruce nikdy nezahálejí, ani ve snu, ani se neodtahují, by daly na jevo nechuf, ani se nepozdvihují k podivu a k hněvu, ale, jisté a bez omrzelosti, vytrvale dotýkají se tisíce drobných věcí, které činí neviditelný mechanismus života. Tento umělec byl tu a vítězil, ale neměl jména. Starý svět jej nazýval Otrokem.

Tomuto stroji, který postupoval, stroji z milionů lidí, slabší řady Dohody a zvláště Angličanů na jejich krajním stanovišti předních strážů neunikali leč ústup za ústupem, neznatelným couváním, což se jistě zdálo vojákům srdceryvným štěstím myši, prchající před kočkou. Občas jízda von Kluckova za pomoci dělostřelectva a pěchoty udeřila jako drápy na osamocenou armádu anglickou, která se vyhýbala uskakováním vzad. Často pronásledovatel byl tak blízko své kořisti, že nebylo mezi nimi prostoru a že zatínal pazoury, seč byl v naději, že ji zastaví byť na chvílku v jejím útěku. Často stoupající vlna byla tak blízko,

že malá příhoda jednotlivá, zajmutí jediného muže, bylo by uhnalo zkázu celého praporu. Dni a dni trvala tato živoucí smrt. A den po dni jakási chmurná pravda se ukazovala, krok za krokem, jistotně k nevěřivému úžasu Prušáků, též asi k podivu Francouzů, a taktéž k podivu samých Angličanů, totiž: že bylo cosi zvláštního vzhledem k vojákům anglickým. Toto zvláštní možno vyjádřiti několika způsoby, ale skoro jistě by to vyjádřil nedostatečně, kdo by neměl odvahy pohleděti na to, co se dalo s jeho vlastní v posledních dekádách před válkou. Bylo by snad možno vyjádřiti to nejlépe rčením, že tisíce Angličanů bylo mrtvých, a že Anglie již mrtvou nebyla.

Pevnost Maubeugeská se pootevřela, abychom tak řekli, nabízejíc útočiště na neklidném a mučivém ustupování; angličtí generálové odmítli tuto záštitu a bojovali dále svou prohrávanou bitvu na otevřeném prostranství, aby zůstali věrni společnému plánu. Večer veliké množství Němců nahrnulo se znenadání lesem a přistihlo malý oddíl Angličanů v Landrecies, ale nemohli ho zahrnati a ztratili celý prapor v této bitvě temnot. Na nejzazším křídle fronty divise Smith-Dorrienova, která se zdála již přemožena a

odříznuta, bojovala, jedno dělo proti čtyřem, a tak dobře tepala Němce, že byli nuceni ustoupiti. Jako už tolikrát, Angličané byli zase osvobozeni. Když vyhození kteréhosi mostu do povětří oznamovalo, že přešli poslední řeku, bylo tím zachráněno něco více než tento zbytek vysílených mužů: byla to čest toho, čím žijeme.

Poražená a stíhaná vojska zastavila se na konec skoro pod samými zdmi Paříže a svět očekával dobytí města. Zdálo se, že brány zůstaly otevřeny, a že pruská kavalkáda co nevidět vtrhne tam po třetí a naposledy, neboť přišel konec její dlouhé epopeje svobody a rovnosti. A zatím muž velmi obratný a velmi francouzský, na nějž složila poslední naděje Dohoda, která, zdálo se, neměla již naděje, klidně stál jako skála, aniž se co pohnulo na jeho dolmanu nebeské modře a na jeho tváři buldočí. Odvolal své vojáky užaslé, neboť byli protrhli u Guise nepřátelskou záplavu; mlčky pozřel vyčítavé mínění, jako by on ze zoufalství zavlekl ústup až do posledních zoufalých okrášků před hlavní město; tu se zastavil a čekal. A jak čekal, nesmírný ten celý vpád se prohnul vzad.

Přes Paříž, vně Paříže a kolem dokola jiní muži v bledomodrých kabátech přiskákali v řadách na pláň, přimykajíce se zvolna na von Klucka jako modrá křídla. Von Kluck na chvíli se zastavil, potom, vrhnuv několik podružných sil na zadržení křídla, které se k němu stahovalo, vrazil v úhlu šílené smělosti na frontu Dohody, by ji rozdrtil v středu jako kladivem. Bylo to méně zoufalé, než by bylo věřiti, neboť spoléhal a mohl spoléhati na morální a fysickou ochablost anglické linie a na skon linie francouzské přímo proti němu stojící, poněvadž je po šest dní a šest nocí hnal před sebou jako vír podzimního listí před větrnou smršť. A podobni podzimnímu listí, narzavělí, sešedivělí prachem a pohmoždění leželi tu jako smeteni do nějakého koutu. Ale když se jejich přemahatelé obrátili k východu, jejich trubky se rozezvučely k útoku a Angličané vrhli se vpřed lesem, který se jmenuje Crécy, a označili ho svou pečeti podobné v nejvznešenější chvíli celé historie člověka tohoto věku.

Ale nebylo tu již ono Crécy, kde rytířové angličtí a rytířové francouzští se setkali v době živých barev, spíše v jakémsi turnaji než v bitvě. Byla to liga

všech rytířů za zbytky každého rytířství, každého bratrství zbraní nebo umění proti tomu, co jest a bylo od kořen protirytířské a od kořen protibratrské od počátku. Přihodí se potom ještě mnoho věcí... Vraždění a plamenná šílenství na zemi, na moři i na nebi, ale všichni lidé poznali v hlubinách srdcí, že třetí pruský útok ztroskotal, a že Křesťanstvo, jako už tolikrát, bylo osvobozeno. Moc krve a železa stáhla se znenáhla v temnoty lesů Severu, a velcí národové Západu znovu nastoupili svůj pochod vpřed, na němž bok po boku po dlouhé hašteženici milenců vlály korouhve svatého Jiří a svatého Diviše.

ROBERT MICHEL
KŘÍŽ V LESE

Milý druhu!

Podivíš se po třicetiletém odloučení, co jsme si nedopisovali, že dostáváš ode mne psaní. Když jsem se dověděl, jak se jmenuje velitel mého sousedního pluku, nepomyslil jsem hned, že by to mohl býti tentýž Krajbiš, s nímž jsme byli v kadetce po několik let dobrými přáteli. Když jsem nedávno zjistil, že plukovník zeměbrany po mé levici není nikdo jiný leč můj přítel z kadetky, dotklo se mne to ovšem radostně, ale nebyl bych si nikdy pomyslnil psáti ti list, kdyby mne k tomu nebyla pohnula památná dnešní událost.

Abych ti dokonale pochopitelným učinil, proč mne to pudí právě k tobě mluvit o věci zázračné, která se dnes zde udála, třeba, abych ti nejprve vzpomněl příhody v kadetce, která možná bude z tvé paměti už poněkud setřena.

Bylo to jednou po večeři na cvičišti. Pomohl jsem ti při nějakém těžkém tělocviku, při kterém bys býval málem nešťasten. Leknutím jsi zbledl a dříve než jsi ještě slovo pověděl, požehnal jsi se pokorně křížem. Mne to zjevně poněkud urazilo, žeš záchranu při tom nebezpečném pádu nepřičetl předně mé pomoci, neboť jsem učinil nepříznivou poznámku o tom, žeš takto Bohu poděkoval. Toto mé zachování se k tobě vrylo se mi provždy hluboko do paměti a jakkoliv jsem své svědomí od té mnohým obtížil, neukázalo se mi přece nikdy nictak lítosti hodno jako ona zdánlivě nevýznamná, lehkovážná poznámka. Ovšem nebyla tato poznámka pro okolí, v němž jsme žili, a na léta, ve kterých jsme byli, jistě zvláštní, a přece padla zcela těžce na mé svědomí. Pochopíš výčitky mého svědomí od tehdejška, vysvětlím-li ti, že jsem ještě nikdy s člověkem o svém náboženském přesvědčení nemluvil, ale že

jsem se i toho stále varoval, abych se nedotkl u druhého onoho duševního obvodu, na základě něhož on jest věřícím nebo nevěřícím. Měl jsem pro to pěkným vzorem svého otce, který, co byl živ, každé rozbírání náboženských otázek nejrozhodněji zamítal. Zacházel v šetření osobního práva sebeurčení v této rozhodující životní otázce tak daleko, že se dokonce chránil k nám dětem výchovně o náboženských věcech mluvit. Ovšem nemožno proto říci, že by nás nebyl náboženství učil. Ale toto učení nedálo se nikdy slovy, nýbrž bohulibým životem samým. Do kostela nechoďval častěji než jiní a modliti jsme se ho neviděli nikdy; a přece jsme neporušitelným pudem dětským poznali, že byl pln silné víry.

Po tomto úvodě pochopíš, proč si přeji dnešní příhodu právě tobě pověděti. Padniž tato zpráva na váhovou miskou proti té, která tehdy zachytila mou nerozvážnou poznámku.

Když jsem dnes odpoledne ohlížel postavení svého pluku, byl předskočný díl postižen několika řadami nepřátelských granátů. Přišed později do tohoto obvodu, dověděl jsem se k svému velikému zármut-

ku, že při tomto ohňovém přepadení byl těžce poraněn jeden z mých nejlepších poddůstojníků. Byl to četař Halbhuber, muž, na něhož mohli jeho představení v nejtěžších chvílích vždy spolehnouti. Snažil se také dnes býti mužstvu dobrým vzorem. Když se mu podařilo lidi jeho oddílu ukryti na místo od pum bezpečné, vyšel sám k jednotlivým strážím a napomínal jich k přísné bdělosti. Nyní jsem ho viděl už ležeti na nosítkách, s těžce porouchanými zády vzhůru. Právě přišel také plukovní lékař a hned se ho ujal. Zatím co ho obvazoval, mluvil jsem k ubožáku, jenž trpěl velikými bolestmi, utěšlivě. Než ještě lékař dokončil, přišel také náš plukovní kaplan a pomáhal mi v mém úsilí. Když se ovázání skončilo, nařídil jsem sám, jak přenést toho muže. Dva sanitní vojáci ho nesli k nejbližším kolejím naší koleskové dráhy; sanitní poddůstojník šel napřed a dohlížel, aby nosiči nosítky nenarazili a dali pozor na všechny překážky v cestě. Duchovní, lékař a já jsme ho doprovázeli. Nečinil jsem toho jen ze soustrastí, ale abych tohoto významného, v povinnosti věrného poddůstojníka zvláště poctil. Na nádraží byl při našem příchodu sanitní vozík už uchy-

stán. Když byla nosítka pozorně postavena, byli právě zapřaženi koně. Rozloučili jsme se s raněným a vydali se na cestu domů. Po několika krocích obrátil jsem se ještě jednou a kynul jsem četaři rukou. K čemuž on pozdvihl s námahou ramene a učinil za námi odcházejícími znamení kříže.

Na zpáteční cestě mluvili jsme velmi málo a já jsem stále jen přemýšlel o tom, co asi raněný tím pokřížováním mínil. Chtěl tím naznačiti, že myslí, jak zle s ním jest? Nebo chtěl nás odcházející poručiti ochraně nebes?

Když jsme došli asi doprostřed dlouhé přímé hrázni silnice, která se táhne naším rozbahnělým lesem, třeskly rychle za sebou čtyři výbuchy a hned po té fičely granátové střepy mimo naše hlavy. Na dosti malou vzdálenost od nás padly čtyři střely, jedna roztrhla před námi hráz, nálevka druhé byla asi právě tak daleko za námi a po obou stranách ve stejné výšce s námi padly dvě další rány. Polní kurát řekl užasle: „Právě kříž.“ Přisvědčil jsem mu: „Opravdu kříž.“ Plukovní lékař neřekl ničeho; a když jsme šli dále, přemýšlel jsem o tom, že přece ten plukovní lékař,

jenž byl žid, asi sotva souhlasil s naším výkladem. Stačilo si ty čtyři rány pomysleti jinak spojeny a mohlo se pak stejným právem říci: „Právě čtverec“, nebo třebas: „Právě kruh“.

Brzy po té zabočili jsme se do lesa a šli druh za druhem písčitou stezkou, která se vinula mezi řídce rozestavenými silnými kmeny borovic. Náhle bylo uvedeno všecko před námi v pohyb; se strašlivým rachotem vybuchl blízko před námi těžký granát. Měli jsme štěstí, silný peň stromový zachránil nám život. Kdybychom bývali šli podle sebe, byli by dva křídelníci jistě něco uhnali. Ale byli jsme za sebou, chránění na úzkém pruhu, krytém tím stromem. Prsť a písek byly kolem nálevky daleko vyvrženy, jen tento úzký krytý pruh, po němž jsme šli, byl nedotčen. Nebyl to zázrak? Nikoliv, to možno nazvati šťastnou náhodou. Tlak vzduchový námi přese vše zapotácel a já jsem se obrátil rychle ke svým společníkům, zda zůstali oba jako já nezraněni. Jen duchovní si sahal na oko, poněvadž mu tam něco vlétlo. Když jsme se ho starostlivě ptali, ihned odmítl, že to nebylo nic, že vidí docela dobře. Dále jsme ještě chvílku všichni tři zcela

blízko při sobě stáli. A nyní se udála věc zázračná. Rychle za sebou vybuchly tři další granáty, které rovněž zcela blízko padly, jeden vpravo, jeden vlevo a jeden za námi. Ale na všechny tři strany nás opět kryly silné borovice. Také od těchto stromů táhly se nyní nedotčené pruhy země a sbíhaly se s tím dřívějším právě tam, kde jsme stáli. Byl to zcela zřejmý kříž na lesní půdě. Tentokrát nám neřekl polní kurát ani slova; ale padl na kolena a jal se modlití a velebiti Boha. Neslyšel jsem ještě nikdy v životě nikoho tak vroucně k Bohu mluvití. Lékař stál s hlavou svěšenou; byl všecek ochvělý a zdálo se, že vzlyká. Já jsem na kolena nepadl; stál jsem tu zpříma a hleděl jsem tak radostně do nebe, jak ještě nikdy před tím. Jala mne přímo nepřekonatelná chuť zpívatí. Ale zadržel jsem píseň v hrdle.

Radosti bylo přece třeba mezí. Možná že by se byly při mém zpěvu stromy sklonily, aby jej jasněji slyšely, a ptáci byli by přilétli i jiná zvířata přiběhla a přilezla. Tak srozumitelným by dojistá býval můj zpěv. Zřejmě bylo vedle radosti právě tolik pokory ve mně, že jsem nezpíval. Jen tobě, příteli, píš o této

chuti, která mne chtěla strhnout, poněvadž tě dnes prosím, abys mi odpustil, že jsem tě kdysi urazil, právě když jsi hovořil s Bohem.

Tvůj starý druh

N. N., plukovník.

SVATÁ MARIA!

Jako v předešlých dnech dorážejí také dnes Italové bez přestání. Praporu, který se dnes jako první proti nám přihnal, vedlo se zvláště špatně. Útok byl v našem ohni zmařen. Většina padla a zbytek utekl; jen malý poddůstojníček, který dojistá v zápalu boje nezpozoroval, že se za ním docela vyprázdnilo, útočil ještě sám dále. Posléze však zasáhla i jeho koule, pustil zbraň, stanul, rozpial široce paže, pozdvihl tváře k nebi a tíže záhlaví táhla ho pomalu nazpět k zemi. Káceje se volal hlasem v síle dvaceti mužů: „Santa Maria!“ Tento výkřik byl tak mocný, že se zdálo, jako by veliký kostelní zvon celou nebeskou klenbou zahlaholil. Všichni, kteří jsme to slyšeli a viděli, byli jsme celí ohromeni. Jsme přece všichni téměř denně svědky toho, jak bez počtu lidí umírá, a smrt jednoho z nepřátel nemůže se nás už dotknouti. Ale v tomto vý-

křiku padajícího Itala bylo tolik modlitby, tolik úpění, tolik odevzdanosti, že nám všem pohnutím a děsem doslova krev sstydla.

Ale sotvaže tento hrdina se svým výkřikem k Matce Boží byl padl, blížil se již druhý útoční proud. Působení onoho výkřiku na naše lidi mělo nyní zřejmý účinek: mnozí zapomněli střelci a ostatní nebyli zjevně s to, aby dobře mířili; nepřátelské řady přiblížily se takřka nepoškozeny. Když se už draly rozstřílenými překážkami drátovými, vyskočil z našeho zákrytu šikovatel mé setniny. Rozpjal své ozbrojené paže k nebi, pozdvihl tvář, jak onen umírající Ital byl učinil, a volal nyní z plných plic: „Svatá Maria!“ Na tento výkřik vyrazili všichni mužové ze střeleckého příkopu a výkřik šikovatelův bylo slyšeti stonásobnou ozvěnou. Hned po té začalo se pracovat bodáním a pažbovými ranami. Zakrátko byl tento útok přesily odražen. Lidé se navrátili do střeleckého příkopu. Šikovatel, který byl první vyskočil, vskočil nyní poslední. Odhodil teď zbraň, poklekl a jal se hlasitě modlit: „Svatá Maria, Matko Boží, pros za nás....“ Mnoho těch vojáků mumlalo modlitbu s ním.

Nastal už večer, ale jest tu stále jako v kostele. Tento den náležel Svaté Panně a většina mých vojáků jistě usne s modlitbou k Matce Boží na rtech. Píši Vám toto všechno, drahá Marie, ne proto, že máte jméno Svaté Panny, ale že při vzpomínce na Matku Boží nebývám nikdy upamatován na jinou ženu než na Vás. Tak jsem viděl i dnes stále znovu Vaši Madonně podobnou tvář s měkce přičesanými hnědými vlásky a hleděl jsem do Vašich hnědých, hlubokých očí. A nyní kladu tento list do Vašich jemných, dobrotivých rukou.

PAVEL ALTHEER:

B U D O U C N O S T R E K L A M Y

Šéf reklamy „Nového světového kurýra“ seděl ve své elegantně vypravené pracovně a podpisoval listy. Háček, který byl jako na smrt pohmožděné latinské E — v jaké spojitosti nevěděl nikdo v celém tříadvacetipatrovém domě s průčelím tři sta metrů dlouhým — měl znamenat tolik co Patrik. Telefon se nesměle ozval sotva slyšitelným hlesnutím. Patrik se chopil naslouchátka a řekl: „Ano. — Kdo? — Ať přijde.“ Pak opět pověsil.

Ve chvílce potom vstoupil do pokoje elegantní mladý pán.

„Docela krátce, prosím“, řekl Patrik a pohybem ruky vybědl návštěvníka, aby si sedl.

Cizinec řekl: „Mám pro vás návrh. Vydáte za papír do roka nejméně milion...“

„Sedm“, odvece Patrik.

„Dodám vám jej docela zadarmo.“ Zdálo se, že Patrik neslyšel.

„Docela zadarmo“, opakoval cizinec.

„Slyšel jsem. Dál!“

„Jsem ředitel Společnosti světové reklamy „Saturnia“. Papír jest bez vady a má jen vlevo a vpravo tažen reklamní řádek z nejmenšího písma. Tím, že tento reklamní řádek bude na okraji vašeho listu, se zaplatíme. List ten bude vydáván zdarma. Předplatné zaplatí insertující, jimž záleží na rozšíření, v částkách asi 100.000 kusův...“

Patrik zpozorněl a návštěvník mluvil dále:

„Konsument dostane budoucně vůbec všecko zdarma. Ká-vovou sklizeň už zakoupil svaz Obecné cukrové čistírny — naším prostřednictvím — a bude rozdávána ve čtvrtlibrovém balení s reklamami Obecného svazu cukrové čistírny po ulicích všech měst i vesnic světa. Svaz čistírny zaplatil za tuto podivuhodnou reklamní možnost miliony. Aby sám se zaplatil, prodá veškeru svou výrobu Ústředí masové spotřeby Newyork-Londýn-Tokio, kteréž dá obyvatelstvu všech dílů světa rozdělovat rovněž cukr v reklamním balení. Této chvíle jsme ve vyjednávání se správou čínského vojska. Vypracovali jsme návrhy, které všecku světovou politiku přetvoří. Podaří-li se ta jednání, budou čínské sbory za rok dočista nově zřízeny. Zbraň bude odstraněna. Místo ní dostane každý voják reklamní ceduli. Tyto cedule budou najímány po praporech — a co nejdůležitějšího — jen domácím firmám. Prapory mašírují pod vedením svých důstojníků po dobu reklamové nájemní smlouvy od města k městu. Světový kongres pro upravování hranic, který bude co nejdříve svolán, bude se zabývatí odklizením všelikých hraničních překážek pro tyto reklamní polní vojenské

pochody. Vojáci i důstojníci budou při tom oděni v stejnokroj, který barvou a výpravou podobá se asi původnímu reklamnímu balení najímající společnosti. A nyní to nejdůležitější: tak bude válka naprosto znemožněna. Armáda bude uvedena úplně v služby zemských kupeckých zájmů. Národ, který má největší vojsko, bude moci pro své kupectvo učiniti neúčinnější reklamu. Mimo to pak bude občan všelikých poplatků a všelikých daní sprostěn; neboť miliardová vydání na vojenství budou den po dni mizeti. Praporová reklama však vynese státu tolik, že nejen bude každá daň zbytečna, nýbrž bude i možno každému občanu vypláceti dokonce nemalý přídavek...“

Cizinec chvíličku mlčel, aby pozoroval účinek svých vývodův.

Patrik pohleděl s úsměvem na návštěvníka a pravil:

„Chcete svými ideami oblažit celý svět. V čem však jest háček? Čím vy se zaplatíte?“

„Já?“ odvětil cizinec. „Předně dostanu každého roku Nobelovu mírovou cenu a z té přece samé už možno docela slušně žít. Dále však — a to sám přiznáte — nebude těžko chlapíkovi, který umí tak výborně lhát, časem od některého lehkověrného člověka vyloudit malý dárek...“

Cizinec se usmíval a díval se reklamnímu šéfovi „Newyorského světového kurýru“ podnikavě do očí. Patrik uviděv, že obětoval mozkovému výplodu nějakého dareby svůj drahý čas, vyskočil. Opřel se pěstí o stůl a chtěl cizince rázně z po-

koje vykázat. Nemohl se však zdržeti smíchu, vida nevinnou tvář svého návštěvníka.

„A nyní — co chcete?“ tázal se značně mírněji než byl měl v úmyslu.

„Chtěl jsem se vám nabídnout. Možná že máte ve svém oddělení právě nějaké místočko prázdné. Mé požadavky nejsou...“

„Po tom jsem se neptal. Jste přijat, pane — pane...“

„Owner —“

„Děkuji. — Stanovení služného náleží mně. Nepochodíte nějak špatně. — A nyní zajděte do vedlejšího pokoje. Inkoust a péro jsou uchystány. Pište, kreslete, dělejte, co vám libo. Ale ať to není nic špatnějšího, než co jste mi právě sehrál.“

Patrik usedl, napsal několik řádků vyjadřujících, že pan Owner byl právě vzat v závazek pro reklamní oddělení „Newyorského světového kurýru“, a podal ten list návštěvníku stále zde ještě stojícímu.

„Tak, mistře Ownere; to pro dnešek stačí. Ale nyní do práce.“

Owner usmívaje se papír složil a vstrčil do kapsy. Potom vzal klobouk a řekl přívětivě a nesmírně uctivě:

„Promiňte mnohokrát. Byl to jen žert. Jsem už zavázán při soutěži u „Newyorského zvláštního listu“ a založil jsem se s kolegy svými, že se mi v půlhodině podaří býti od vás přijat pro „Světového kurýra“ Děkuji vám, pane kolego.“

Owner si posadil s elegantním pohybem klobouk na hlavu a spokojeně odcházel.

P R O D A N Á V Á L K A

Bylo to roku Ďas si pamatuj ta data četných válek posledního tisíciletí. Jistě tak mezi 2070 a 2300 to asi bylo. Tehdy vedla obě kvetoucí království Kleptomanie a Annexiko proti sobě na obou stranách velmi úspěšnou válku, která té doby, v níž se toto odehrálo, byla překročila právě začáteční období a vstoupila v třetí desetiletí.

Tehdy se dal ohlásiti u kleptomanijského ministra války k audienci muž, jménem Pivomost. Bylo dlouho uvažováno, jest-li to včasno přijmouti toho muže, nežli válka vstoupí v třetí rozhodující období. Ale když se zvědělo, že Pivomost už překročil rok třicátý pátý, a tím naděje, že jmenované období ještě přečká, nebyla příliš veliká, bylo rozhodnuto jinak a stolice, která už měla býti vynesena přede dvéře, byla postavena do salonu ministra války pro začáteční období.

Pan Pivomost učinil dobře nastudovanou poklonu a pospěšil si přátelské výzvy k sedění uposlechnouti dřív, než si ministr války věc jinak rozmyslil.

„Čím mohu sloužiti?“ tázal se ministr války.

Pivomost vytáhl, než se rozběhl na odpověď, svou šekovou knížku z kapsy a vál si svými miliony čerstvý vzduch do u-
hřáté tváře.

„Zač ceníte tuto válku?“ tázal se pan Pivomost, uhodiv svou šekovou knížkou velmi slibně po mouše, která si byla bez jeho dovolení vybrala jeho pravé koleno za místo k re-
kvirování.

„O“, pravil ministr války, „zač ceníme válku? — Jsme z ní živi.“

„Myslival jsem až dosud, že se jí umírá.“

Ministr války stáhl opovržlivě obličej a řekl jen: „Jiní. My ne.“

„Odkoupím od vás válku“, pravil Pivomost.

„Odkoupit? Jak to míníte?“

„Zcela prostě! Poprosíte dnes o mír a já vám a vašim generálům za ušlá důstojenství — vyplatím bolestné.“

„O tom by se mohlo přemýšlet“, řekl ministr války snivě. Pak prohodil lehce: „Jak vysoko na příklad míníte odhadnout čest, která mně zde při tom ujde?“

„Ať mluvím zcela otevřeně: jsem o tom přesvědčen, že tato čest nebude ani za babku, a míním vás tudíž — zaplatiti dostatečně pěti miliony.“

Ministr války padl do mdloby. Ale to panu Pivomostovi nijakž nepomohlo, an ministr, sotvaže oči otevřel, žádal dva-
krát tolik.

„Ujednáno“, řekl Pivomost a napřáhl po starém kleptomanském obyčeji ruku. Ministr války vložil do ní svou a bylo to odbyto.

„Pak tu však mám tucet generálův, dvacet sedm ministrů bez a šest s portefeuille, 381 poslanců vyškolených hub a 19 samostatných redaktorů...“

Pivomost sčítával 12 a 27 a 6 a 381 a 19 a napočítl úhrnem 445. Potom se tázal: „Dostačí pro každého půl milionu?“

„Celý. Vím přece, čím mi ti lidé jsou.“

„Dobře. Toť 445 milionů. Tu máte.“ Pivomost napsal šek a ihned vstal.

„A zítra v poledne mezi dvanáctou a jednou hodinou prostě o mír.“

„Odbyto.“

* * *

„Pánové“, pravil ministr války z Kleptomanie, „dostanete muž jak muž po čtvrt milionu. Za to budeme zítra prosit o mír“.

„Půl“, volali generálové, ministři, poslanci a redaktori jako z jedněch úst.

„Dobrá“, pravil ministr války, „i to pro vás zmožu.“ Věděl, kolik mu jeho lidé jsou, a myslil na svůj zisk $222\frac{1}{2}$ milionu.

Mír byl ujednán. Anexikanští jásali.

Za tak nízké a ubohé svých protivníků neměli, že za nepatrnou okrouhlou miliardu válku se vším všudy prodají.

A pan Pivomost, který tu slavnou myšlenku byl měl, stal se na obrat baronem, čestným občanem všech předních měst a čestným doktorem zrovna tolika universit.

Mimo to mu byl zřízen pomník a vyměřena měsíční pense ve výši 200 franků, aby on dobrodinec Annexika nemusil snad někdy také bídou trpěti.

A jak dobrotivě jest nebe dobrodincům a zvláště strůjcům pokoje nakloněno, vysvítá z toho, že panu Pivomostovi těch měsíčních 200 fr. vůčihledě prospívalo. Koupil si — to všecko z 200 měsíčních franků — nádhernou vilu s nevídaným sadem, jezdil čtyřmi po celém světě, zaváněl benzinem a měl tolik pokdy, že mohl čekatí na elektriku. A to všecko za dvě stě franků.

Požehnání Páně vznášelo se nad ním a žádný pacholík té země neměl jiného cíle v životě než stát se také jednou strůjcem míru.

P O S L E D N Í Z B R A Ň

Léta 3427 spojily se veškery mocností země k tomu, že si vypověděly všechny najednou válku.

To nebylo slýcháno.

Lidé poulili oči na široko jako vrtule od létacích strojů. Co to znamená? Jakž pak se povede válka, když byl po 1500 let všeliký způsob ozbrojení visel na hřebíku?

Nyní záleželo na vůdčích mužích státu, aby vyzpytovali, jak tuto válku vést. Tou prý, jak se všude psalo, intelligence celého světa vykrvácí.

„Vykrváčená intelligence!“

To bylo heslem roku 3427: neboť bez hesla ani tehdy nebyli.

Ale to vykrváčení nebylo tak náhlé.

Nějaký dějezpytec našel v zaprášeném koutě jednoho archivu zprávy ze zajateckých táborů z let spásy 1914/17, s čímž mu chlévská svítlna uhasla. S touto uhaslou svítlnou šel k oněm pánům, kteří se po léta tvářili, jako by spravovali svou otčinu.

Konec dlouhých porad, při nichž ten učenec a vládní pánové s rudými hlavami seděli v hromádce, byl tento insert, který byl otištěn ve všech listech, jež neměly potřebí státní podpory, v každém na celé straně:

Vzhledem k té okolnosti, že jsme ve stavu válečném, rozhodli jsme se analogicky podle událostí v letech 1914/17 zřídit několik zajateckých táborů. Ta myšlenka byla svého času přijata s takovou oblibou, že tehdejší zajatecké tábory byly zakrátko přeplněny. Tehdejší návštěvníci těchto etablismanů vyslovovali se veskrze pochvalně o tomto zařízení. Uveřejňujeme na důkaz toho jen jediné svědectví z roku 1915:

Zajatec L. píše 16. 11. 1915 svým rodičům ze zajateckého tábora: „Zde jest člověk šťasten. Pracuje se něco sedm až osm hodin, stráže konají naši představení, důstojníci a poddůstojníci, jsou velmi přívětivi, roztomilí a zvláště spravedliví k nám. Uchovám si vždycky dobrou vzpomínku po tomto směru.“

Připomínáme tímto tehdejší oblíbenost našich zajateckých táborů a neopomíjíme je všem příslušníkům našich různých nepřátel k přechodnému pobytu nejvšeleji doporučiti. —

Účinek těchto insertů byl nade vše očekávání velikolepý. Ze všech zemí světa proudili mužové, ženy i dítky a hlásili se k pobytu v zajateckých táborech. Všem ostatním válku vedoucím státům hrozilo vylidnění a velmi se podobalo, že otcina obratného badatele sklídí největší triumf ze všech jiných otcin.

Ale hlásila se konkurence. V zemi, která tvrdila, že ve světovém obchodu vždy plave na povrchu, byly puštěny inserty, jež pravily:

Občané všech zemí, nedejte se napálit! Naše zajatecké tábory jsou nejlepší. Vzácná vysvědčení k službám. Kdo jednou zkusil, zůstává stálým návštěvníkem. Přijďte, vizte, navštívte a posuďte sami výbornou jakost našich zajateckých táborů.

Ve vlasti obratného badatele znervosněli. Oblíbenosti jejich zajateckých táborů hrozilo veliké otřesení. Inserovalo se dál. Jiné země, které tu pečení rovněž uctily, nechtěly býti pozadu. A tak se stalo, že světový tisk utopil žalostně v insertech takové genre:

Nejpohodlnější ze všech zajateckých táborů světa jsou naše. Nikdo neomeškej, nikdo nepropas jedinou možnost dáti se na státní útraty doživotně zaopatřiti...

Naše zajatecké tábory, s všelikými vymoženostmi nové doby vypravené, zastihují všechny ostatní. Obrovský nával mluví víc než všecko vychvalování. Do měsíce se návštěva zdesateronásobila. —

Anglický záchod, elektrické světlo, prostranství s volným světlem a pachy polního hospodářství vyznamenávají naše zajatecké tábory...

Dálo se stěhování národů. Davy občanů převalovaly se z tábora do tábora. Nežilo se už leda na státní útraty. Lidé měli za to, že doba veřejného mléko- a medotoku a hejn pečených holubů se opravdově na zem vrátila. Ale rozhodnutí nebylo možno přivoditi.

A opět byla to otčina obratného badatele, v níž se udál tento obrat:

Spekulanti s mocným kapitálem spojili ve svých rukou světovou sklizeň chmele a sladu. Stalo se to tak nenadále, že se ani ničeho nezpozorovalo. Ve všech zemích vyvážíla družstva sklizeň hotovým zlatem a uložila ji v obrovských táborech. Potom najednou se ukázalo, že všechna tato družstva konec konců náležela otčině toho obratného badatele.

Svět žasl a divil se hrozně, cože se ještě stane.

I objevilo se jednoho dne v obrovských literách a v celém světě oznámení:

Pozor! Pivo zdarma! Pozor!

Jsme jediná země, v jejíž zajateckých táborech bude se točit pivo zdarma. Usedlíci naši jsou nadšeni. Hlaste se neprodleně. Přijímá se jen, dokud ještě místo.

Za osm dní po tomto ohlášení bylo Švýcarsko jako po vyhoření. Kde který Švýcar odputoval do zajateckých táborů, v nichž bylo pivo zdarma. Čtyři dni později vlál také nad Bavorsky bílý prapor úplné opuštěnosti. Ostatní země se přidávaly. Stěhování národů dalo se rázem zcela určitým směrem. Lidstvo země soustředilo se v zajateckých táborech otčiny obratného badatele. Válka byla vyhrána a nevyžádala si ani jediného nebožtíka.

WILL FRIEG
EBERHARD VIEGENER

PAMÁTCE VILÉMA MORGNERA

Umění malíře *Eberharda Viegenera* porozumí se jen z jeho vztahu k středověkému městu Soestu ve Vestfálsku a k zasněženým velehorám Alpám.

Myslívám si ho vždycky v jeho tmavomodře natřeném atelieru v Höggenstrasse; oknem pohlížejí světlečervené taškové střechy starých domů, jichž dřevěné trámce jsou zdobeny řezbami, nad nimiž se zdvihají věže svatého Patrokla a svatého Petra. Tam sedí malíř v sebe pohroužen, s nesmírnou silnou hlavou, bledým obličejem orámovaným mohutnými vlasy a bradou. Vypravujeme o Aldegreverovi, o Vilému Morgnerovi, o kulturním boji (jak Viegener praví), který vybojoval Morgner před lety proti soetským šosákům, o starých malbách na stropech a na skle v našich kostelích, o novém duchu několika mladých umělců v Soestě. A náhle Viegener vyskočí a volá: Půjdu do Švýcar, do Klostersu, do Engadinu; tam visí

pro mne ještě něco ve vzduchu; budu malovat snh, výšiny, hory.

Soest a Alpy jsou dva činitelé, určující životní obraz Viegenerův. Byv zrozen do malířského a dekačnického závodu, probíjel se živým bojem proti rodině, nechtějící ničeho věděti o umění, a proti zabeđenému šosáctví znovu a znovu k samostatnosti. Jen několik měsíců Švýcarska; Hodler mu praví: Nechoďte vůbec na akademii. V blízkém Folkwangově museu v Hagen vidí novoimpressionisty, Noldeho, Rohlfsa. Tím jest kruh zevních životních možností uzavřen.

Soest má velikou tradici. Ve středověku byl ohniskem vestfálského a dolnosaského života; soetská škola malířská byla daleko široko známa. (Jest zajímavo věděti, že umělci vestfálští byli rozhodujícími pro umění v zemích okolo Baltu; hamburští a bukovečtí mistři [Bertram, Francke, Rode, Notkes] jsou z Vestfálska nebo mají k němu vztah. Po celém Pobaltí nacházejí se díla těchto umělců a jejich škol.) Vestfálané jsou silně mystičtí a *druhé* vidění bývá dodnes často se naskytujícím zvláštním zjevem jejich duše. Z takových kořenů vzešel Vilém Morgner tak záhy válkou sklaný, který viděl ve velikém formátě zcela nové

symboly pro bytí a hynutí, pro bytí dítětem a vyrůstání vzhůru, pro utrpení a vykoupení. Z takového pně vyvětvuje také Eberhard Viegener.

Typickou v pracích Viegenerových jest rostlinatost, dřevnatost, pravá známka germánské, saské povahy. Celé německé umění jest lineárně, plasticky a barevně určeno stromem, lesem. Naproti tomu umění zemí středomořských jest charakterisováno kamenem, mramorem. Viegener má obraz, jemuž jsem já dal jméno „kořala“. Celé tělo sestárlého muže řeřaví tímto pekelným nápojem: zdá se, jako by zvolna doutnalo. Všecko na tomto muži jest dubina: prsty jsou sukovité, oblek jako z desek řezaný, tvář korová, okoralá, hoří jako praskající štěpina. Připomíná nám planoucí velikonoční oheň: Jiný obraz: Svatý Šebestián. Tělo zmučené šípy nelidů jest zrovna větvořím a ratolestmi stromu, k němuž je ukrutníci připoutali; zdá se, jako by byly nepohody povětrnostní tuto větev lidskou zkřivily, stáhly, tak hrozně zohavily. Právě takové jest též jedno Sněť s kříže. Uřezanou haluz se zamotaným větvořím z pně křížového nese opatrně starostlivý jeden pohřbívající, zatím co druzí tu stojí, jako by byli ztrnulým křovím. Z lotrův jest zvláště levý

smrteľným zápasem tak zkriven jako borovice, která po léta na chlumě odolávala bouřím. Při Ukřižování jest tělo jako z jemného lipového dřeva řezáno a Muž Bolestí působí jako starý, ještě v zemi sedící, sukovitý pařez. Nejmenší kresba prozrazuje u Viegenera vztah k dřevu. Možno si mysliti, že jest vášniv pro dřevořezbu.

Jinou rázovitou známkou v díle Viegenerově jest pojmání sněhu. Neznám žádného malíře, který by byl povahu sněhu obrazem tak zachytil jako Viegener. Toť metafysika sněhová, jak ji podává Theodor Däubler v první hlavě svých zlomků vlastního životopisu. Nejen na starších obrazech krajin zimního světa alpského jest sníh jako by chtěl severní zář ze sebe vysršet, také na novějších obrazech postavových jako jsou „tři starci z chudobince“, „pastýř“. Starci tu stojí jako proroci, levý by mohl býti Mojžíšem, pravý Eliášem. Jsou vědoucí, zákonodárci! Vlasy a brady (Viegener miluje bradaté muže) působí jako sníh a led, v technice také připomínají zaváté větvoří. Pastýř trůní nad svými ovci jako by stál ve vysokých horách na sněhových a ledovcových pláních, zlaté světlo a blankytný vzduch šumí kolem něho. Dokonce i svět-

lo měsíční sněží vlastním obrazem, padá ve vločkách vlasy, sype se šerlíkovým pláštěm, prsty, které na každém nehtě zrcadlí měsíc.

Viegener zná jako jemně čivný umělec velmi dobře boly lidské duše v naší tak rychle živé, tvrdé, ponuré době. Jeho hlavy mají svařtilá čela, rozsedlá líce, zadumané oči. Myslím na jeho Kristovu hlavu. V té jest nově ztvárněna láska a strádání. Život jest těžký, praví ten obličej. Maloval mladého pianistu s odříkavým, od světa odvráceným, mnišským výrazem. Jiná hlava, temnou mystikou obetkaná, působí, jako by byla vytryskla z románu Dostojewského. Ale zcela zvláště krásny jsou jeho podobizny perem kreslené. Tím bychom byli dospěli k Viegenerově grafice. Přehlédnou-li se četné dřevoryty a perokresby, pozná se ihned, že černě má velikou úlohu. Morgner a Viegener jsou silně saturnští v nejhlubším slova smyslu černobílí umělci a tím protivou Pavla Klee a Fernanda Légera, kteří jsou běločerní umělci. Viegener maloval bradaté starce s hloubkou melancholie bez přirovnání. Jsou tu ruční studie s expressivním výrazem, že možno celou bytost příslušného člověka cítiti. Jeho Umrlčí tanec, řada 15 ti kreseb, přenáší nás

doprostřed hrůz a děsu naší válečně rozbouřené doby. Ebenově černý kostlivec jezdí, zuří, bouří, letí životem. Jeho kůň se podobá nynějšímu vzezření našich koní: mrcha to jest. Nebe jest pokryto mraky, jeví se jako by v něm byla trhací látka. Střely postihují, trhají pavoukovitě oběti. A kosa kosí lidi jako veliký bílý měsíc. Pravá saturnalie!

Viegener jest umělec výrazu. I on přichází z impressionismu a prožil všechny stilové možnosti, jak je Picasso po sobě projevil. Nikdy však neopustil zcela půdy předmětnosti, aby se stal abstraktním, jako třeba Kandinsky nebo kubisti. Stojí při vší metafysice pevně ve fysice.

Viegener jest mladý umělec, který nám má ještě mnoho pověděti.

Stefan Žeromski:
SEN O CHLEBĚ

Pruh veřejné silnice protínal krajinu, táhna se po vlnitých pahorcích a rozlehlých rovinách. Tu a tam stály při ní řady olámaných topolův nebo věkovité lípy, samotné, zanedbané nelístopnou sekerou. Žena, ubírající se v dál podél zaprášeného příkopu, měla stále před očima nekonečnou silnici, nebo dohadovala se jejího směru podle řady stromův, jež se ukrývaly za vyvýšeninami půdy. Bez ustání míjela řetěz vozů vojenského trainu, ploužícího se proti ní, a byl i kvapila ze všech sil, nemohla dospěti jeho konce. Vychrtlé, staré herky nebo koníčci, kteří sotva vlekli postroje — těžké vozy a vpředu na nich sedící lidé zemdlení, rozespálí s očima bezvýraznými, jako voda kaluže při cestě — skřípot, řinkot železa, výkřiky, jimiž pobádána spřežení — ustavičně byly jednotejné. Z povzdálí ten rušný, ploužící se tábor podobal se šeré a chroptící řece. Pocestná kvačila, co nejspěšněji mohla, ač její nohy sotva již nesly tíži těla.

Kotouče prachu, rozvívané suchým letním větrem zpod kopyt koňských a obručí kol, bily jí do očí, zažíraly se v nozdry, rty i hrdlo. Slunce žhnulo do ramen. Pot zaléval plece. Proto též žádostivě vítala každý stín stromu. Nedbajíc úpalu skrývala tvář pod šátkem, přehozeným přes hlavu, aby unikla mužským pohledům. Na každém pahorku stanula chvíli, vyhlížejíc svoje městečko, cíl cesty. Leč pahorky rozprostíraly se do dáli, nížiny rozpínaly se v šíř, v dálky sešeřené mlhami, a nebylo zřítí známých tvarů stavení. Po každém takovém seznání těžký povzdech vydral se jí ze zpečených rtů, a oči, nevyspalé po dlouhou řadu dní, zakrvavily se nanovo. Když se cesta vinula po svahu kopce, sesláblé nohy ochabovaly, klopýtajíce o sebe, a tepny bušily v kostech hlavy jako dvojité kladiva. — Jakmile se opět obzor na štěstí snížil v nové rozlohy, osamělá rozběhla se cvalem.

Vracela se z okresního města od mužových příbuzných, kteří byli poskytli přístřeší její dcerce. Předě dvěma týdny dali jí věděti, že děcko jest velmi slabé. Podařilo se jí dostati průvodní list a přibýti včas. Dostavila se na místo v pravou chvíli, aby spatřila, kterak umírá... Zemřelo. Alespoň na jejích rukou. Pochovala je. Nyní navracela se za chlapcem, starším, nežli byla nebožka, který téměř bez péče zůstal, odkázán v domově na lásku lidskou. V domově... Město od doby veliké bitvy leželo v ssutinách, a „domov“ — byl skrýší v rozvalených zdech, kout mezi stěnami

beze střechy. Zakryla ho za pomoci hodných sousedů překrovem z opálených krokví a desek, postahovaných se všech stran, pec vymazala hlinou a schystala, co se kde dalo sehnati. Muž její, odvedený nepřitelem, od řady měsícův zapadl beze sledu a zvěsti. Přivykla již nuzotě, hladovění, opovržení, bolesti, křivdám, nadávkám, ústrkům — všemu. Leč přihodilo se ještě ono další, čeho nemohla překonati sama v sobě. Vznášelo se to nad ní jako všemocná síla, stále živoucí, stále nová, jakoby čím dále tím nenasytnější ve svém ukrutenství, vracející se a dorážející stále zuřivěji — bez počátku a bez konce. A při tom taková obyčejná věc, taký zjev codenní, tak všeobecné nic. Děcko roznemohlo se na neštovičky v hrdle a zemřelo. Jako sta jiných...

Tisíckrát chtěla již přece zapomenouti, nevzpomínati marně na oči, co je písek zasypal a sežírá — na oči tříleté, jimiž zírá staré, jakoby stoleté zoufalství... Usilovala zapomenouti na ručky tak malé, tak drobné, vztahující se zpod neuzdvižitelné tíže země, svalené na prsíčka, tolik přece útlounká. Usilovala zapomenouti, a na to jediné pouze vzpomínala. Neboť usmívala se na ni v mrákotách bolesti růžová ústečka, šeptající neodvratitelný rozkaz: Již na mne zapomeň... Rmutná hlavička zdvihla se z bédného lože, oči pátraly po čemsi nočním šerem a chraplavý hláseček jako by věčně zněl. Opuštěná matka semkla prsty a sevřela je až do zlámání, aby vyrvala v sobě vědomí o tom, jak ono tam samotinké leží v zemi... Avšak od toho vnitř-

ního napětí a přemáhání jenom celá vrávorala jako opilce. Vzlykot dral se jí z úst, třebas zalínala zuby a hrstí dusila hrdlo. Jediné, co jí ustavičně znovu vzpružovalo, byla jakoby čísi u ucha vyslovovaná otázka: Zda ještě chlapec žije? Zda i jeho nezachvátily tytéž neštovice? Zda ho zastane? Hluboké, tajemné modlitby, bloudící změní pocitův — tajné úklady, dohady, výčitky, sliby, zmařená a na smrt zapfísáhlá zaslíbení překypovaly samy sebou ve výbuchy slepého odporu, v bezhlasé výkřiky divoké a vzteklé bolesti.

Když se dověkla na jedno návrší, uzřela ve značné dálce krajinu známou a v prchavé mlze obzoru obrysy městečka, do něhož spěchala. Posléze! Byla již do úpadu vyčerpána.

Míjeje v letu řady vozův, přeletěl s hukotem a sypotem automobil, plný důstojnictva s ochrannými brýlemi. Zápach benzínu a pohled na schýlené hlavy ve služebních čapkách vzbudil v duši putující ženy vzrušení úplně jiné. Vzpomínka odporná, leč zároveň prosáknutá smyslnou žádostí, jak plamen zrádného požáru prolétla všemi jejími žilami. Dusot kroků v hlavě, echo rázných kročeju, ozvuk písničky.

„A věz o tom, můj miléný, že čekám na tebe... Sledovala očima zpod sklopených víček train rychle míjející, blebtajíc k sobě s myšlenkou na muže:

Budeš se mít čím potěšiti — počkej! až se vrátíš... Povím ti, abys věděl...

Daleko, suna se zdola na vrch, hučel druhý automobil. Za ním třetí a čtvrtý. Pohled na ně naplnil chvilným tělo pocestné. Neměla síly státi, ani jíti dále. Bezvládný, umdlený pohled hledal nějakého místa, kde by mohla spočinouti jen na chvíličku. Leč všude byli zvědavě se dívající mužští. Smrtný odpor k jejich pohledům odvrátil ji od vytčeného směru. Přemýšlí žena tupě, jako by plaší netopýři míhali se semo tamo v temné klenbě lebky, bijíce a narážejíce na její stěny, pukající utrpením. Žila přece toliko s mužem, bránila se každému svůdnému pokusu, a v náhradu za tu psí věrnost, za dobrovolné přestání na pohaslé a sevšednělé s ním radosti -- šest, sedm či osm ruských vojáků, neboť počtu jich správně již věděti nemohla, vyráželo se s ní, jeden po druhém, v onu noc — — —

— Jak je to možno? — šeptala. — Cože je tedy dobré, co spravedlivé? To, či tam to? Proč na mne padl takový los? Kdo za to bude odpovídat?

Z těch otázek spřádala se ještě jedna, nejtíravější, která ji poslední dobu stále zaujímal, stojíc v cestě všemu, cokoliv se jen dalo:

— Než, co tu dělám? Proč jsem na světě? K čemu mne jest tu věru potřebí?

Sklouzla do příkopu, plného sypkého písku a brodila se jeho hloubkou, šátek stáhši přes oči. Pojednou příkop stal se mělčejším a vyvedl ji jakoby na suchá pastviska porostlá hustým jalovcem. Loudala se křovím, nevědouc, kam jde. Ulevilo se jí poněkud,

když už necítila na sobě pohledů mužských, jsouc ukryta mezi křovinami. Šla dlouho, míjejíc bodlavé podrosty, až k mezi, zarovnané kamením a obrostlé trnovím. Opodál stál široký, lahodně rozkolísaný lán žita. Stanula před ním, překvapena měkkostí pohybu obilí a nevědouc, kam dále nohy vléci. Poblíže spatřila na pastvině košatou hrušku — planičku. Osamělý strom vábil ji k sobě sytou zelení a stínem koruny, široce rozestlaným. Když byla v jeho milém okruhu, usedla na hromádku kamení, opřela se zády o peň a vydechla zhluboka po veliké námaze.

Tiše, sotva slyšitelným hlasem šelestilo listí. Přivádělo na paměť dávnou, pradávnu písničku z dětství, prostou a nevědomou, jak nevědomé bylo životní štěstí v mládí. Snivě šumící lístky nemohly přece vydati slov, ani melodie, leč rovněž onu, známou lidskou píseň tajily ve své mluvě. Plesajíce v teplém vzduchu, zachvívajíce se při doteku jedny s druhými, odcláněly vonné jitro — pohled na květy po úbočích pahorku — březový les uprostřed polí — — — Vzlykem strhaným zakvílela prsa při pohledu tom: Břízy moje, břízy — — —

Ptáček malý, sýkorka Boží, přiletěl z odlehlého lesa a spočinul mezi košatými haluzemi. Vtulil hlavinku v lesknoucí své peří a nedůvěřivým pohledem patřil na svět. Ale pak i on táhlým tikotem počal jí připomínati tentýž v nepaměti zapadlý obraz. Osamělá snažila se obejmouti onen ztracený svět trvalou myšlenkou, za-

hrnouti v srdci zaniklý ráj — ale vymknul se, jak po procitnutí prchající sen. — — Nechtělo již do srdce sestoupiti štěstí, které tam sídlilo dříve. Těkala pouze vnitřním zrakeni po jeho dráze nedostihlé — — cestě motýla v povětrí, který již odletěl navždy. Matně vzpomínala, bloudíc jako náhodný host v prchavém okruhu čarodějném, na pohaslé své touhy po pěkných chlapcích — na mrtvé již a kdysi tolik plamenné žádosti dívčího srdce, chtivost po roztoužených pohledech, veselých úsměvech a na rozkoš dostaveníček, jež nedala se potlačiti ani nejpřísnějšími hrozbami. Přesunula se myslí i vlastní slova písničky z oněch let: vydechla veškerými vůněmi tehdejších luk, tehdejších květův, zatřpytila se rosou jitřní — pronikla prsa nevýslovným žalem, milostným rozechvěním oněch temných — hluchých nocí — a zanikla jako ten vítr v poli.

Pozdvihla oči k lesnímu ptáčeti. Otázka zhloubi duše vpletla se v jeho tichou písničku, která tak všechno znala:

Zda jest tu na zemi jaká spravedlnost? Zda jest kde míra slzí a váha křivd? Zda se kde všechno spisuje, a zda jsou oči, které to pročítají? Mlčel ptáček Boží, v hluboké zadumání pohroužený. Posléze pozdvihl hlavíčky a s tichou a přec neobyčejně výraznou vřelostí zapípal po svém zvuk odmlouvavý a odmítavý... Střela, proklavší prsa naveskrze, nezpůsobila by takové rány, jako to táhlé, chladné odmítnutí.

Vznesla oči vzhůru a sledovala zrakem bílá letní oblaka, nesoucí se nepostižitelným letem v planoucím blankytu. Slzy hořké žalosti kanuly z blankytných očí a zaclonily oblaka. Vyprahlá ústa šepotala výrazy nesouvislými a bezsmyslnými k těm nebeským andělům tatáž zaklínání i otázky, žadoníce o rozhodnutí a odpověď. Bílé oblaky, jakoby zdržené ve své nesmírné pouti hloubkou neštěstí, zdály se pozorně poslouchati úpění, zahalená ve zvuky rozervané, v bědné lidské výrazy, tak nepěkné, jak činy pokolení lidského na zemi. Na obilí a na dalekých lukách stanuly hluboké stíny. Oblaky, zastavené ve výšinách a podoby jich na zemi dodávaly si krásy se zelení krajiny, strojice a zdobíce se v barvy vždy nové. Dokonale zladily svoje tvary i rozměry způsobem záhadným i zjevným. Ty temné povlaky, subtilné tkaniny, plynoucí jasnou zelení, podivuhodně lahodily zraku. Jako kdyby se hojivé oblaky přikládaly na oči i v ta místa za víčky, odkud plynou slzy do vyčerpání a kde jsou samé živé rány. Míjivá síla, tím hlubší, čím kratší, vstoupila do zkormoučeného srdce.

Leč tu vítr, vanoucí z nížinatého okolí, rozkolísal žito za mezí. Šumot, šelest, rozhovor přešel obilím. Těžký vzdech proběhl klasy. Nozdry vtáhly vánek a ucítily známý dech. Zápach trupů tisíců zastřelených vojáků, po bitvě sotva pozahrnutých zemí a sněhem, odporně otravoval bytosti. Tam dole ležely jich dlouhé řady ve společných hrobech. Štítky jich helmic,

značky jich rodiště i původu, leskly se jiskřivě ve slunci, které všeho dosáhne, na vše pamatuje, všecko na části rozdílí, a co komu náleží, skýtá.

Pach, vanoucí od vzdálených dědin, zničil krátké potěšení. Srdce vrátilo se do slují útisku a na cestu svého šílenství. Zápach smrti... Před sklopenými víčky odclonila se znovu bědná jizba — ukázala se pryč, na, přikrytá propocenou pokrývkou, a zjasněla se i zaplanula hlavička nejmilejšího děcka, obracející se na poduškách v pravo a v levo. Zahledělo se ve zřítelnice matčiny očima skonávající holoubátko — i ta mlha, ta mlha pronikavá, co je v sobě zvolna pohlcuje. Mstivý vrah duší vrátil znovu a vyjevil před očima onu chvíli, kdy hlavička, opředená překrásnými vlásky, schýlila se těžce, jako by odpadla od vyhublé šlje, a malý nosíček slepě sklesl v podušku — —

Zoufalé ruce matčiny zabořily se teď do zchumlaných vlasů a jaly se se strany na stranu klátiti lebku otupělou a jako kámen bezvládnou, aby z ní vypudily jistotu vzpomínek. Avšak nepřemožitelná a nenasyčená pomsta lásky chovala v paměti neštěstí, jako zející rána svírá v sobě hluboko zaražený nůž vrahův. Zoufalé ruce objaly kmen stromu, a tělesná slabost, klešající ve své bezmoci, hledala záchrany a potěchy u němého pně. Oči pozdvihly se k haluzím a listí, žebrajíce o odpočinek. Tu však připomněla se tajemná, šeptaná lidská pověst o zhanobeném stromě...

— Snad jest to právě týž prokletý strom? — s ne-
libým úsměvem tázala se sama sebe. Přelétla pohle-
dem mohutné větve a ševelící listí. Ptala se jich po
pravdě, zdali neviselo tu ovoce, při vzpomínce na něž
lidé trnuli hrůzou. Zdaliž tu právě nehoupali se po
zvůli větru nějací ti špehové? V dalekých nezřetelných
tvarech zarýsovaly se výjevy, spojené s tím potupným
jménem. Úzkost nová, neznámá, cizí, dýchala z klátí-
cích se haluzí. Ruce odpadly od pně a zalomily se na
prsou, v nichž zaštěkal hlasný nelidský smích.

Vzletěl moudrý, milý ptáček a unikl v říši svoji, ve
volná nebesa. Dechy svobodných větrů nosily vlnami
mrtvolný zápach. Šumělo nemilosrdným rozkolísáním
žitné pole. Myšlenky mstivé a ničivé počaly se sno-
vati z mráкотné skrýše bolesti — myšlenky odhodlané
a chladné, hluboké i prosté, jako nesmírný a neúpros-
ný pochod vojsk. Leč také nad nimi počala se rozpro-
stíratí smrtelná nechuť a nejhlubší únava.

Po tolika nocích, co již nepřimkla více, po mu-
kách a útrapách — svinula se nyní v klubko na zemi
a hlavu opřevši o kámen, usnula jako ten kámen. Dlou-
ho trvalo štěstí nebytí, blahé zapomenutí na zemi a
život. Leč z temnot počaly utvářeti se přízraky, zno-
vu ukázali se lidé a pokračování ohyzdných duševních
dějů. Nepovědomý byl původ oněch výjevů, v jichž
průběhu spící byla osobou hlavní. Stála kdesi v tla-
čenici mužů a žen, ve hloubi lodní, ba spíše v nejzaz-
ším křídle lodním nezměrné podzemní klenby. Byla

to sluj vysoká a prostranná, která četnými výklenky, sítí předsíní a chodníků rozprostírala se na různé strany. Dolů svěšené stropy, černé či temně zelené jakby z rudy neb surového železa, rozpínaly se nad hlavami davu. Světlo, neznámo odkud dopadající, dávalo vystupovati tu i tam těžkým balvanům a útesům skalním. Od ústředního sklepení dělila postranní kapličky řada nevzhledných sloupů, stěží vytesaných z massivní skály, jak bývá v kopalnách. Leč nebylo tam těsno, jako v kopalnách, nebylo dusno, ani ticho.

Z koho skládal se tlum lidský, stísněný v masse, v družinu osleplou a zdivočelou od paniky, u vchodu do nejchmurnější z jeskyní? Ani jediné tváře nemohla rozeznati, ač přece patřila na ony lidi, a ani jediné z tváří nově postřehnutých nebyla s to si zapamatovati. Cítila přec, že v tom shluku byli lidé prostosrdeční, duše odhodlané i plné dobra, nikomu na nic potřebného. Kde vůkol sebe měla jich vnitřní světlo? V úsměvích, jež za dnů dětství byla zřela — v slzách, které kanuly v čas války, za útěku, po dobu putování při ozvuku hukotu dělového, za dnů hladu i dělení se o poslední žďabec chleba? Obraz jedné postavy, co šedivý stín oblaku, jenž nedávno plynul nad hlavou — uvědomila si jakoby záclonou husté mlhy. Poněvadž však i jméno té postavy mohlo býti přeludem a šálením, jako vše uprostřed tolika zklamání, zůstalo pouze povyvoláno z nebytí, a tvář i postava zanikly v nesčetném tlumu. Zmlkali všichni krčíce se a tisknouce se

k sobě, shýbajíce se a po zemi se plížíce, jako sběh lidu v ulicích městských, když uzří vzduchoplavce, který vrhá na dlažbu smrtonosné výbuchy. Zdálo se, že davy ty do skály mnohohrstvé tloušťky zavrtají a vedrápou se spáry a že se vloupají do ní — postřehující postat toho, jenž u vchodu do své vlastní příčné komory strašlivě — nad každé slovo strašlivěji — nezmorný pracoval. Skláněl se ráz na ráz a tehdy jeho dlouhé černé vlasy spadaly jako uvolněná přílbice na tvář rozbrázděnou, plnou rýh a jizev, drsnou, jako by byla utvořena z téže rudy, co skály jeho podzemní. Z otvoru, který měl za zády, vynášel stále, se spěchem ani na chvíli neochabujícím, bochánky chleba ploché a tak ohromné, že se vlastní tíží přelamovaly v půli. Rozlamoval chleby ty rukama, jež se chvěly námahou — rozdělával polovičky na díly větší či menší a maje sotva letmou chvílku, by přeměřil okem prostranství a počet hladovicích — házel je té neb oné ohromné skupině. Stojíc ztrnule jako sloup, viděla chléb stále poletující vzduchem kdesi nad hlavami, chléb rozervaný, uvnitř plný trhlin, bublin a drobků — a v tomto neladu, patrně toliko očím přihlížející ženy, zračila se nevýslovná bědnost zjevů. Vztažené ruce přízraků zachycovaly v letu půlbochníky a čtvrtbochánky, skyvy a úlomky. Černé těsto, těžce dopadajíc v dlaně, to tam, to onam, vydávalo zvuk lepkavý a mlaskavý, jako při požírání či chlemtání.

Poutnice stála o samotě stranou.

Duševní opuštěnost, opuštěnost opravdová a úplná, která vždy byla jejím osudem — v té hodině stala se vypuzeným a posvěceným odštěpencem.

Drala se z prsou žalostná otázka, proč i ona není jako ti ostatní? Proč jejím údělem bylo a jest cítiti za všechny, cítiti totéž, co oni, co ohromný dav — a současně cítiti ochromující, bezednou svoji i jich všech — nicotu? Proč oni všichni neuvědomují si téže nicoty, jež by se mohla státi nezlomnou mocí? Čím že jsou ti lidé? A poslední, ze všech ostatních vyplývající, stále stejná otázka:

— Co věru já tu činím? Proč já jsem na světě? Nač mne jest tu potřebí?

V kterési chvílce vnitřního boje zachytily i její vztažené ruce těžký úlomek půlbochníkový, který znavený satan zdaleka hodil v tu stranu. Držíc jej oběma rukama, patřila na ten plochý chléb uvnitř rozervaný na způsob hrubé massy. Cítila hlad a žádostivě lačněla po chlebě — chuti již téměř zapomenuté, jakou má toliko mládí zdravé a hltavé. Po tolika letech připomněla se daleko živěji — jak bývá pouze ve snu — vůně chleba z dětských let, chleba v rodném domě.

Kdo to jen učinil?

Zda srdce, neznající jiného práva krom vlastního vzrušení — či nepovědomý rozum, který toliko to ztvrdí, co mu tajemný instinkt napoví? Spěšným rozmachem, pohybem, který snad pýcha, rozmohlá dostatkem, kdysi zděděným po otcích — vzbudila v rameni,

odmrštila onen úlomek chleba přímo ve tvář dělníku temnosti. Nedívaje se, v letu zachytil jej dlaní. V příštím okamžiku odhodil jej jiným rukám, napřaženým z olbřímí lidské hromady.

V přestávce sotva postižitelné, kratší, nežli myšlenka jakákoliv, než pohled, jímž postup příznaků čítal a přeměřoval — nebdale a mimochodem, co by tak nabral dechu k práci, tonem, který byl jak se zdálo úplně prost opovržení i přízvuku mstivosti, vmetl jí z povzdálí slova prokletí:

— Nikdy již vícekrátě chleba nedostaneš!

Uslyševši ten rozsudek, dosvědčila si jeho neodvolatelnost, utvrdivši jej svým vlastním rozumem. Byla jím docela v hloubi duše podlomena. Těkala očima po masse, namačkané ve hromady a tlupy, která odcházela jedním východem jeskyně, co s druhé strany táhla jiná se spěchem, bědováním, vzlykotem a chrapotem. Tu i tam letmé zvědavé pohledy, směřující k odbojnici, vyjadřovaly totéž: kamennou lhostejnost či neplodný žal. Zнала již z dřívějšího života, že ty pátravé slídivé pohledy značí — potupení. Zlomyslný souhlas nebo úzkostlivý nárek jich společné nouze, jich společné hanby odsuzovaly k témuž, co onen výrok: potvrzovaly rozsudek. Kde byly přátelské duše, jichž blízkosti pocit chovala v sobě ještě před chvílí? Ojedinnělé krůpěje zanikly v záchvatu úzkosti. Zeptala se tedy sama sebe s bázlivostí, která vála z luzy jako mrazivý vítr — a její ramena zalila studeným potem:

— Co jsem to učinila?

Před očima upřenýma v zem stanul ten, který ještě chlapcem nebyl, z dětství teprve dospívaje do věku výrostků, a nemohl ještě počítí svého vlastního boje o chléb, o mzdu. Zatetelilo se srdce ženino při pomyslení, že přece právě jemu vyrvala chléb navždy. „Již ho nikdy nedostane“ -- za vinu matčinu. Patřila na provinění svoje a na les vztažených rukou davu. Měřila hřích svůj ohromností bídy lidské i bídy svojí — bezedným strachem lidí, zahleděných ve vládce temnosti — a mírou úzkosti vlastního srdce.

Stanula před jejími zraky ta, jejíž ústečka nedávno takto šeptala: Již na mne zapomeň... Chaosem myslí prošlo potěšné uspokojení, že už pro ta ústečka chléb jest nepotřebný. O tolik skyvek méně ho potřebí, kolikrát by oň žadonivě škemrala. Konejšivý jed — úleva jako úsměv usedla v koutcích úst. Mlha utrpení zastřela vztažené ruce shromážděných i obraz sezvířčtilosti rouškou hlasu. Dala se cítiti pod srdcem podivná prázdnota po dcerečce, kterou byla na svět vydala — po dcerečce, která pozvolna v niveč znovu se proměnila. Tou nitrnou schránkou bolesti přeletěl úsměv, který před chvílí sídlil na rtech. Hle! i ten způsobem, myslí nevystihlým, stal se tajemným plodem. Pohnulo se v prsou cosi neznámého a nezměrného, jak tam ta sluj, mohutnějšího, než strašlivá vláda satanova: sama síla mateřská! Hluboké to vnuknutí nutkalo k je-

diné myšlenky, která sama sebou byla již dokonáným činem:

— Zabiji!

Vysněné vnuknutí do ruky vetklo ostrý nůž — a ukrylo ho v záňadří. Chladnýma očima číhající hyeny sledovala pohyby satanovy a jako ta ostražitá zvěř krčila se v lomeninách sluje, plížila se po zemi, aby mu smrtelné bodnutí zadala zrádně.

Ale tehdy sen splynul s jejích oči.

Otevřela se těžká víčka. Uzřela znovu žitné lány. Plavé ještě nedozralé klasy lahodně šumíce nakláněly se po větru, a štíhlá stébla kolébala se sem a tam souhlasným rythem. V jich melodickém rozkolísání jevílo se očím životní štěstí. Vstala se svého lůžka a malátným krokem šla blíže. Nevědouc, co činí, vztáhla ruce a objala dlaněmi nezralé klasy. Laskala je milostnou něžností, zbožným žehnáním nešťastného člověka. Když ruce dotkly se tichého obilí, rozhlaholila se v jejím srdci archandělská píseň, nevyslovitelnou družností citu vyrůstající z ševelících stonků a s nimi splývající. Oči samotné pozdvihly se opět k dalekým oblakům a velebily jich práci, již člověk, učeň satanův, nemohl zničiti, ani poskvřniti. Uctívaly hlubokým zanícením tajemství bytnosti obilí, nezbadatelnou sílu jeho početí a vzrůstu, jeho vespolnosti se sluncem, zemí i deštěm mraků — již člověk nedovede dosud překonati a vtisknouti jí svoji přirozenost.

V oné minutě hlubokého dojetí uzřela pojednou pod zavřenými víčky obraz tak blízký, jakoby pouze několik kročejů od ní, tak výrazný, jako by to byl výjev skutečný, odehrávající se doopravdy. Hle! měla před očima uličku mezi polozbořenými domy městečka svého. Na zdi, která uzavírá východ blátivé ulice, visí ubohá, prostá kaplička dřevěná, s vrchu rudou, dole modrou barvou pomalovaná. Uvnitř té skříňky, zakryté malou stříškou, zřítí Krista ukřižovaného mezi dvěma ženskými postavami. Zнала tu kapličku, visící nad cestou, od mnoha let, leč nikdy jí nevěnovala zvláštní pozornosti. Proč že nyní?... Patřila na dřevěné sedátko, přistavené k sousední stěně, na opršelou zeď, ze které místy povypadalo vápno...

V tom zachvěla se celá, od hlavy až k patě. Syn její vyšel z přilehlého dvora a se svěšenou hlavou vlek se k obrazu. Stanul před ním shrbený, bledý, jak starý člověk, kterého sklátilo neštěstí. Kolena jeho bezvládně přiklekla na lavici. Ruce semkly se a sevřely náhlou křečí. Tisknul ty malé, složené pěstky k prsům — a tak malý človíček, sám ze sebe modlil se o samotě za ni, za matku. Vnímala úplně tresť jeho modlitby, uslyšela v nitru svém zajímavá slova, která pronášel, ne uměje spojití jich v celek. Postřehla jeho pohaslé, bolesti nevidomé, bílé oči, pozdvihnuté k dřevěnému oltářičku, i žalostné sevření zsinalých rtů...

Láska jako blýskavice zamihotala se v ní a vzejala se až k oblasti radostného rozechvění. Tleskla

do dlaní a vyrazila z prsou výkřik k němu, jsouc svědkyní té tajemné modlitby. — Zemdlené její tělo nebylo již samo sebou — nuzotou, nicotou — leč přeměnilo se v substanci jinou, která byla jen duchem.

Necítila ani úmoru, ani bolu, ani vzpomínek. Stala se mladou a schopnou běhu jako srna mladá. Stala se lehkou, jako by ji veliká křídla andělská unášela nad zemí. Skočila rovno před sebe s očima utkvělými na daleký zjev městečka. Nebylo na zemi síly, jež by ji nyní zadržeti mohla.

Z polského přepsal St. Ilek.

BOŽO LOVRIĆ
SOCHAŘ IVAN MEŠTROVIĆ

Před půldruhým rokem¹, než na Černé Hoře první puška třeskla, v Římě sochař *Ivan Meštrović* ohlásil Evropě válku. S několika druhy na mezinárodní výstavě v Římě dal postavit srbský pavillon a naplniv jej sochami, dobyl první ceny. Sochami znázorněna byla Kosovská epopeje, v čele jí na bujném strakáči vyjel králevic Marko. Meštrovićovo slovo jest: „proti nestatečné době“. Umělci ti, synové skalnaté Dalmacie a chudého Chorvatska, řekli si, že dosud nevyměřeli mstitelé a bojovníci, kteří vrhají se do zápasu, aby bránili od loupeže a hanby cti své i vlasti. Nevyměřela hrdinnost a ještě dnes více platí nebojácná pravice než sud prachu. Dokud nepohasne nadšení, bude i hrdinství dokud budou potlačení národové, budou i mstitelé, dokud budou

¹ Psáno r. 1914.

robové, bude i vítězství. Krev otců volá o pomstu do devátého kolena. Kosovo volá o pomstu. Kosovu a těm, kteří pohynuli za svobodu, Meštović a druhové jeho budují chrám. Dokud jsou lidé, kteří umírají pro listek vařřinu, nelze, aby ani nejporobenější národ zahynul. Zahledě se na králevice Marka i poslední slovotrus postaví se nebojácně na nohy. V tom úžasu smrti jest více velebnosti, než ve všech schůzřích, jež dosud měli přátelē a apoštolové míru. Junáci se rodí, doba je jen vyvolává.

Meštovićovo vystoupení v Římě bylo protestem proti malichernosti, zchytralosti, požitkářství a úřednické opatrnosti nynějšího století. Převrat bývá dīlem jen mocné vůle. Vousatý králevic Marko, povaleč i junák, šestopeřým buzdovanem obořil se na turecké ozbrojené vojsko. Srbstvo napadá Turčřna, aby uchránilo kultury od barbarství.

Meštović upozornil své rodáky, že láska kvlasti není hluchým slovem, když synové její jsou hotovi pro rodnou hroudu obětovati život. Láska k vlasti ještē posud žije, a pokřik světoběžných křiklounů nesmí odnárodniti jižních Slovanů. Jediné vlastenectví může je zachrániti a sdružiti ve znamení téže ideje. Pošetilē a nesmyslné jest, když děti hraji si již na vyrostlé, neboť právě dětství jest jejich silou. Nevyčerpateľný zdroj naivnosti jižních Slovanů vydá veliká díla.

Vypočtená moudrost a vyčtená opatrnost nebyla a nebude nikdy měřřtkem na velikány. Meštović vypově-

děl nenávisť, odpor, boj i válku všemu, co ohrožuje jméno srbské. Ne zákulisné pletky, ale otevřený útok. Útok na vše, co ztrouchnivělo, co se nemůže vlastní silou udržeti na nohách. Zvelebení síly, nadšení a národní hrdosti uvede Srbstvo v kolo velikých a dobře vypěstovaných národů. Není třeba stydět se za mladistvou sílu, jižní Slované jen jí jsou silni.

Mladost, souznačka krásy, jest nejlepším a nejvznešenějším znakem života. Nikdy nezklame, neb je v ní síla. Nepřemožitelné pravici a hrdinům ať mladí národové stavějí své chrámy. Meštrovic hlásá nepřemožitelnost těla i vznešenost duše. Nedělí jich, ale vtěluje je v jediný celek. Hrubou sílu tělesnou šlechtí plamenem myšlenky a myšlenku opírá o čin. Ne moudrost a zlato, ale ideály zachránily národy.

To, čeho nelze dosáhnouti, jest nejstrmější. Meštrovic nechce tíhy, jež sráží k zemi, nýbrž křídla, jež se vznášejí k nebesům. Oslavuje lehká křídla, plující nad vrcholy horskými, a ne mdlý let nízko při zemi. Oslavuje zanícení a vzdor a ne drobnou práci. Realisté v Charvatsku hlásanou „drobnou práci“ ubili každé silnější nadšení. Meštrovic oslavuje plýtvání, přebytek a ne skoupost. Veselost jen tvoří, zoufalost ničí.

Stesk oslabuje, radost sílí. Meštrovic chce píseň a ne pláč. Zatančí se kolo, jež sdruží rozvaděné bratry, a víno poteče, jež smutné nadchne k radosti. Kolo, nemající počátku ni konce, a ruce, jež se jediným řetězem objímají:

toť symboly jižního Slovanstva. Meštrovic pokládá náš smutek za touhu, dychtící po štěstí. Zná jen bratrství a nikoliv přátelství. Slovanstvo je silné city, srdcem, štědrostí, a ne výpočtem a chladným uvažováním. Ať náš národ veden jest pýchou a ne ponížeností. Vzdorem a ne líbáním pat značí se jeho síla. Upřímnost a ne zchytralost osvětluje a povyšuje díla jeho. Upřímnost a čistota dítěte, neschopného posouditi nebezpečí, první jest podmínkou velikých úspěchů. Jako by neobmezená důvěra ve vlastní svaly, v osobní vůli, ne nedoceňování vlastních schopností, úcta k sobě samému nenadchly i slabých k velikým činům!

Nevytratila se dosud síla nepovědomá: síla tvůrčí je mocnější každé rozvahy. Kde rozvaha se končí, tam ona začíná. Důvody její jsou nejpravdivější, ježto nejsilnější. Meštrovic věří více v krev a srdce nežli v mozek. Jemu je příroda nejsilnější a kultura jen ozdobou její. Odtud jeho láska k hrdinům, k boji a všem živelným zjevům, v nichž zřejma je síla národu. Heroové stvořili kulturu. Proto jako Carlyle sklání hlavu před hěroy, s tím jen rozdílem, že Meštrovic vynáší i nedostatky i chyby jako ctnost a sílu. Slovem, velebení nespoutané síly, jež slepě vrhá se v nebezpečí, jež sebe neměří, sebe přeceňuje a proto vždy je na cestě k vítězství. Meštrovic nestavě se proti zničení slabých obhajuje slávy velikých. Jemu jsou vítězství, úspěch a sláva jediným cílem života. Proslaviti se, vyjádřiti se, třeba za cenu života! Takový jest i chrám,

jež postaví na rovném Kosovu. Dvě řady karyatid vedou k Sfyneze. Lví tlapy její jsou klidny, ale hotovy, aby napřáhly a zaryly drápy do nevěřících. Smrt onomu, jenž nezávan vejde do svatyně. Smrt onomu, kdo nevěří v sílu a budoucnost jižních Slovanů. A karyatidy, ty silné, nezločné matky a ženy, nesou na temenech trám, držící klenbu chrámovou.

Přinesou jako řecké karyatidy svému rodu plné koše ušlechtilých plodů. Vytesány z jednoho balvanu, s těžkými záhyby, které až po nohy pokrývají jejich hrdá těla, stojí vzpřímeněji a silněji než základní sloupy. A kdyby se celý chrám shroutil, tyčily by se nad troskami jako nezničitelné sloupy mezi řeckými nebo římskými výkopy. Životní zřídlo národu nedá se zasypati. Mezi těmi ženami, jejichž útroby mohou roditi junáky, jede na svém strakáci bohatýr: kralevic Marko. Toť ten statný muž, jenž je schopen oplodniti ony matky, v jejichž prsou věčně kyprých a rozkošné pleti sochař zobrazil zdraví a sílu národa srbského. Mimo karyatidy Meštrović vytesal různé skupiny vdov, jež rozkročenýma nohama, kulatými bedry a rtoma vášní nezkracenýma, polootevřenýma, podobají se odvaleným hroudám země, čekajícím na silné zrní ze štědré kostnaté ruky rozsévačovy. A rozsévač rozhalené hrudi nebojí se bouřlivých oblak a skučení vichrů od západu, seje proti větru zdravé zrní. Meštrović sochami těmi znázornil ženskou pohlavnost a mužskou svěžest. Ani Miloš Obilić v postavě bojovníka, jenž okolo

sebe seje zničení a smrt, ničím jiným není, nežli rozsévatelem a žencem v téže chvíli. Jen pohne svaly a ničť již nepřítel, a není síly, jež by odrazila jeho útok, slepý jako smrt a životodárný jako život sám. A ony vdovice a matky, jež poléhaly okolo něho, vztahují horké dlaně a spínají ztrnulé ruce touhou, obejmouti toho junáka. Žena i bohatýr, plodnost a síla, láska i hrdinství oduševňují Meštroviće, když silným palcem vtiskuje do hlíny velkolepé tahy. Zobrazuje rodičku s dítětem v rozpětí síly a staví ji podle staré matky Jugovičů. Tělo této ženy roděním ztrhané znázorňuje naši minulost, naši zmučenou vlast. Ona nešťastná stařena porodila a pozbyla tolik junáků, a ona mladá matka s dítětem, snad její snacha, dává život novým bojovníkům k novým zápasům, pro nové, ale vítězné Kosovo. A pro ono Kosovo sochař vytesává hrozné mstitele, jejichž pohled jest strašnější než pohled Medusin. A v rozpáleném hněvu tom vtělena je nenávisť, hoře i pomsta, krvavá pomsta ráje, kterou zvířecký pohan nabíjel na koly a věšel na šibenicích. Krev musí býti pomstěna a potom si dívka Kosovka zase přivstane a ponese dvě konvice, v jedné víno k občerstvení, v druhé vodu, chladící palčivost ran. To láska zachraňuje hrdiny. Budí mrtvé a vdechuje jim nový život. Ve chvíli té kácí se i hrad Skaderský, do jehož základů zazdili Gojkovu mladou ženu. Meštrović zobrazil ji podle národní písně, jak děrou ve zdi vystrčila obě prsa, by jimi kojiti mohla nedospělé dítě. A druhou díru nechali jí před očima, by

pokaždé viděla, když jí synáček přinesou napojit. V oněch základech skaderských byla uvězněna srbská sebedůvěra, ale ani tam nevyschlo její zřídlo životní, ani neosleply její bystré modré oči. Osvobozené sebevědomí to zbudilo i králevici Marka, který znovu žije, a zdrav, silen a nepřemožen jede na svém strakáči do Stambulu, aby od samého sultána vybíral daň. A nedá-li zlata, vezme krvavou daň z hlavy.

GEORGES-ARMAND MASSON

*Všeobecné hlasovací právo
zvířat při volbách 18. dubna
I. P. 3000*

Neposloucháme nikdy hlasu Kassandřina! Tušili jsme dávno, že toto hlasovací právo zvířat, jehož se strana dovolávala od tolika let, bude pro nás zdrojem zklamání.

Chybou naší strany bylo, že jsme, majíce na zřeteli ještě větší sesílení nadpoloviční většiny, učinili nebezpečnou zkoušku hlasováním hovad. Pokus, běda! byl rozhodující. Strany nejkrajnější, už ne pravice ani levice, ale nejkrajnějších končetin dobývají dnes nepochybného zdaru. Mohlo tomu býti jinak? Říkali jsme — ale opakuju, neposloucháme nikdy hlasu Kassandřina — že ultraroyalisti mají věrné oddané ve federaci fiakrových koní. Říkali jsme, že nesmí se než zpola důvěřovati papouškům, jejichž politické barvy nebylo nikdy možno přesně určit, právě jako

psům, kteří budou hlasovati vždy jako všichni domácí pro kandidáta jejich pána. Jen kočky, a zvláště kočky z půd a nástřešních okapových rour podaly důkaz jakési neodvislosti. Mrzuto jen, že mnoho jich považovalo za svou povinnost zdržeti se voleb. Na venkově prasata, ovce, všecken skot, slepky, krocani, perličky přispěchaly, aby rozmnožily stádo voličů „zdravě smýšlejících“. Zvláště ve Všepртеch pan Nádívaný z Tupohlav děkoval za své zvolení převážně většině husí, které pracují v továrnách na paštiky z husích jater, jimž se daří v onom kraji. V koloniích, kde zvířata jsou ještě většinou nevzdělána, velbloudi a opice ukázali se nesporně zpátečníky. Sloni hlasovali šmahem pro střed. Zmínky zasluhuje, že hlasování zvířat vedlo v jistých místech k politování hodným výjevům. V Slamotrusích strhla se bouřlivá hádka mezi dvěma spitymi koňmi, při čemž volební osudí jejich kopyty-prasklo, až se lístky volební rozletěly po úředních místnostech. V Donogoo-Tonka jistý pštros sežral osudí, obsahující sedm kilo hlasů. V Delhi jistý tigr sežral čtyři voliče, kteří prý hla-

Všeob. hlasovací právo zvířat

sovali špatně. Konečně, pomyslílo se na to, že každý volič jest též volitelný?, že tudíž vydáváme se velmi v nebezpečí, že za několik let náš parlament bude se skládati z většiny hejlů, oslů a daňků, kteří nebudou příslušet nezbytně k našemu politickému sdružení? Nebudu se o tom dále šířiti, snadno si představí každý nedozírná nebezpečí, do nichž nás zatahuje ● toto dobrodružství. Slepá horlivost vedoucích Strany nechtěla uznati těchto nebezpečí. Platíme dnes, budeme platiti příště veliké výpalné za jejich osudný přehmat.

Z frančtiny přeložil J.

Z „A G E N D Y“ J. F.
(do května 1920.)

Smutné duše oslík...

Z dopisu příteli, jenž se táže na Welfa „frigidae naturae“ v minulém svazku (N & V 35.): Vy tedy neznáte Kosmova Letopisu? Ostatně, proč se divíte, když i já jsem sotva sehnal jeden z posledních výtisků překladu Tomkova, díky protekci a přispění kněze P. Jindřicha Skopce. Jaká to skvostná, živočností vroucí četba, tato zapomenutá, neb alespoň zanedbávaná kronika! Teď chápu Chesteronovo slovo: „Staří lidé čtou noviny, mladí kroniky“, pro nynější dobu. Chtěl tím říci, že není mladých lidí. Opravdu, když čtete o mládí českého národa na těchto stránkách, tryskajících jarostí a jiskřících se illuminacemi tehdejších mravů, žasnete nad tvářností národa, starobou a neřestmi svažtělou, a nad jeho scvrklými snahami. Rozhodně míníme Kosmovo arcidílo znovu vydati. Než však k tomu dojde, stránku o Mathildě vám opisuju :

„Poněvadž nám přišla zmínka o Mathildě, jednu věc, co ta žena zmužile učinila, v krátkosti oznámím, aby nebylo čtenáři s omrzením. Tedy když panna prvé řečená mezi mnohými válkami vždy jsouc vítězná, po smrti otce svého žijíc bez manžela, spravovala samotna panství longobardské velice rozsáhlé, vidělo se knížatům té země a hrabatům i bis-

kupům, přimluví jí, aby sobě vzala muže, aby vznešenost královská i s potomstvem nezašla bez dědice. Ona pak přisvědčivši k radám jejich, poslalak vévodovi švábskému jménem Welfovi psaní, málo slovy mnoho obsahující: Ne z lehkomyšlnosti ani ze smělosti ženské, než pro dobré veškerého království mého posílám ti tento dopis, který když obdržíš, obdrž mne i panství celé Lombardie. Dám ti tolik měst, tolik hradů, tolik paláců slavných, zlata a stříbra množství nesmírné; nad to nade vše jméno slavné obdržíš, jestliže se mi zalíbíš. A však neznamenej mne proto lehkostí příslovím, že se k tobě první obracuji oslovením. Neb jest dovoleno jak mužskému tak ženskému pohlaví, žádati sobě řádného manželství. A nezáleží na tom, zdali muž nebo žena dotkne se první čárky lásky, jen když se stane nerozlučitelné zasnoubení. Kteréž jinak se nestává než svolením obau. Zdráv buď. Co jest pak k tomu vévoda Welf odpověděl, neb jakým způsobem jí přisvědčil, neb kolik tisícoděných paní Mahilda k uvítání vévody na hranice longobardské napřed poslala, neb jak poctivě sama jej přijala, nebo s jakou přípravou hody vystrojila, kdoby věděti chtěl, prvé by den světlý došel, nežby všecko to přečetl. Ať ustoupí král Assuerus se svými přípravami, který svým bojovníkům slavné učinil hody po 120 dní. Ať přestane královna Saba diviti se stolu a jídlům královským Šalomaunovým. Neb co onde

bylo celé, zde stý díl byl větší než ono celé. Co více? Přišla noc, vsraupili do ložnice; položili se oba na vysoké lože, vévoda Welf bez Venuše (sine Venere) s Mahtildau pannau. Tu mezi jiným a po takových věcech, jaké se mezi takovými dějí, vévoda Welf řekl: O paní! cos si usmyslila, proč jsi mne volala, bys sobě smích ze mne učinila, a mne v pomluvu lidem a v pomatení hlavy uvedla? Více sebe zahanbuješ, když mne zahanbiti chceš. Jistě buď z tvého nařízení buď od služek tvých nějaké čáry buď v šatech tvých buď v loži jsau ukryty. Věř mi, kdybych byl studeného přirození, nebyl bych nikdy přišel tobě k vůli. To když v první a ve druhé noci vévoda paní vytýkal, třetího dne samotna jeho samotného zavedla do ložnice, postavila do prostřed stolyce a na ně položila desku ze stoly a ukázala se mu nahá jako ze života matčina, i pravila: Hle, cokoli jest ukryto, jesti všecko odkryto, a není, kde by se jaké čáry skrývaly. On pak stál s ušima schlípenýma jako smutné duše oslík neb jako řezník, který dlouhý nůž brause stojí v krámě nad tučnou krávau z kůže svlečenau, chtěje ji vykuchati. Když pak dlauho seděla žena na desce a jako hus, když sobě dělá hnízdo sem a tam vrtíc ocasem darmo, konečně vstala nahá žena rozhněvaná, a popadla levau rukau obličej polomuže, a naplyvši na pravau dlaň dala mu velký políček, i vystrčila jej ze dveří, pravíc: Klid se ohyzdo, a království toho děl nehanob

mi; bídnější než mol jsi ty, bídnější toho řásu; zejtra-li tě spatřím, zachvátí smrt tebe děsná. — Tak potupen byv, vévoda Welf utekl, a odnesl všem svým potupu na věky. Postačí, že jsem to v krátkosti pověděl, což bohdejž bych byl nepověděl.“

Až potud Kosmas kronikář.

B a r r y P a i n

Nový Gulliver. Přeložil Svat. Pelikán 1919. Nakladatelství „Proudy“. — Jest zbytečný starý. Tento nový ani krapet důležitosti mu nepřidá. Nebude se čísti podruhé, tož zpět na trh knihkupecký, kde snad zachutná některému sběrateli špačků a poškrabků literatury.

E m i l N o l d e

Prorok (Prophet). Dřevoryt od Emila Noldeho. Mohutná tvář vystupující ze tmy věků a plující k vám jako roztržštěný koráb světla. Divotvorné umění! Takto několika vrypy oživí hladinu dřeva a vyvolá v něm ztajené hlubiny hvozdů. Umění velmi duchaplné a zároveň velmi prosté jako slovo prorocké: Toto praví Hospodin... Úpornosti pohledu zpod stinných brv nezkrušily hrozby králů, neoslabila tvrdost šíje lidu nepoddajného. Nic jí neodolá, až králi, utíkajícímu ohnivě zžíravosti „tváře svatého Jana“, nezbyvá, než poslati pacholka se železným toporem a prohnati mu skráně jako Ozeáš.

V i k t o r O c e l

Pisně z galeje. Básně. V Plzni 1918. — Básník jest železářským dělníkem, a poněvadž pracuje s ocelí, rád by, aby i básně jeho působily ocelově. Spokojen není se zemí, ale k nebi zraků nepovznese. Nemá kromě toho ani básnické původnosti a z výhni jeho málo žáru na vás dýchá, takže odkládáte svazeček velmi vystydíl.

D. S. M e r e ž k o v s k i j

Makový květ. Drama o čtyřech dějstvích. Autorisovaný překlad Žofie Pohorecké. U Kočího v Praze 1919. — Spi-sovali vlastně tři: Merežkovskij, D. Filosofov a Zinaida Gippiusova (Merežkovskaja). Ale mnoho tomu nedali. Jed-nající osobnosti, jako když si hrají na revolucionáře. Nudná společnost, zralá na vyhubení. Nebude se čísti podruhé, tudíž do antikvariátu.

M i r o s l a v R u t t e

Zjasněné oči (1915—1917) Praha, B. Kočí, 1918. — „Oči, které dříve byly zastřeny závojem kultury a rozumu, prohlédly a dívají se přímo, dětsky, naivně na krásný boží svět. Tento prostý, přímý, nový pohled na svět a na skutečnost je „radostná zvěst“, kterou básník přináší. . . Býti znamená mu tolik jako dívati se a divíti se prostně všemu stvoření. Sporu citu s rozumem a všemu dramatickému se vyhýbá autorův optimismus. . . Všady převládá nálada slunná. Dub-

nový nebo červenový větérek běží po zemi, zalité sluncem, na níž se stkví barvy jasné. Jen ke konci přimíšeno jest trochu stínů, ale toliko jako na ovroubení obrazu radosti. Daktylsko trochejský verš nejlépe hová prudkému rytmu životní radosti, kterou hlásá.“ — (Moderní Revue).

H e r m a n n S t e h r

Der Heiligenhof. Román. 2 svazky. S. Fischer v Berlíně 1918. — V takovýchto knihách všechny tajemnosti, strašidla, záhady vždy se přirozeně občas vysvětlí a nová zavedou a zase vysvětlí, by na konec bylo patrné, že se Boha netřeba báti, že stačí ho milovati: bohem jest vlastně naše nitro se všemi dojmy zvenčít, a poněvadž všechna dogmata, všechna tradice a historie i ostatní prameny poznání nic jiného neposkytují než zmatek, nedbej jich, ale naslouchej jediné, co ti tvoje duše vypráví. Že všechno krásné a dobré má duše právě z tisícileté náboženské praxe, založené na oněch zavrhaných, „dogmatech“, toho obmezenost autorova nechápe. Lživý, moderní, úzkoprsý mysticismus; podiv však vzbuzuje jeho trpělivost, v níž dovede napsat přes 700 stran hustého tisku tak makavé tendence.

J. Š i m á n e k

Božstva a Kulty. Praha, nákl. autorovým 1910. Obrázky od J. Váchala. — „Verše a rýmy o božstvech a tajích okultismu egyptského; tajemství však prchlo. Půvabu z hro-

madění literních drahých kamenů čtenář mnoho nepocítí. Mnohem zajímavější jest obrazový doprovod Váchalův, který nedovoluje knihy, ostatně neškodné, vyhoditi.“ Tak jsme si kdysi poznamenali. Snad jsme vyspěli od té doby. Dnes r. 1920 nevidíme toho potřeby knihu táhnouti s sebou do Ethiopie. Pustí se do antikvariátu. Rovněž vyklizíme sentimentální veršování téhož autora „*Putování malého elfa*“. Pohádkové osobnosti nejsou zde tolik živы, aby bylo viděti, že autor v ně věří. A nevěřili se v pohádkové osobnosti, jest marnost nad marnost o nich spisovati.

M y r i a m H a r r y

Ženušky, román. Přeložila Oliva Jílovská. Praha-Smíchov, Jan Kotík, 1919. — Protivná kniha. A čím? Vždyť francouzská Kočičina, kde se „děj“ koná, jest dosti věrně vylíčena. I ty ženy Annamské nebo Čínsko-annamské, křehounké loutky na pohled, ale ve skutečnosti mocná vysavadla evropské mužnosti, jsou vypsány podle pravdy. Nebyla by tedy kniha bez ethnografické zajímavosti. Ale těchto zvláštností země a lidu nevidíte pro mizerného mazla, o nějž autorka celou knihou pečuje, francouzského elegána úředníka, bezduchého a přece autorkou povznášeného (ale nepovzneseného) na typ lepšího francouzského osadníka, jemuž jeho blahobytné postavení nedovoluje uviděti národ hlouběji než pod sukně těch žen, jež evropská smyslnost novopečených milostpánů povýšila na jakousi hodnost státního kurevnictví. Do pecel

Paul Scheerbart

Smrt Barmekidů (Der Tod der Barmekiden). — Podařilo se p. Reynkovi sehnati tuto knihu dávno rozebranou a na knižním trhu vůbec se nevyskytující, v prvním vydání tedy převzácnou, a bude brzy do češtiny přeložena. Proto s ní předem přátele seznamujeme lícní Arnošta Procházky z *Moderní Revue*, 1898, který, kdyby nesmolil filosofii a náboženstev, byl by užitečným dělníkem, překladatelem a sběratelem.

„Orient jest velik“, začíná tento arabský román z *haremu*. Jest to historie lásky, divoké, rozpoutané, vášní kypící, krvavé lásky a přátelství, upřímného, statečného, oddávajícího se přátelství, a cizoložství, odvážného, šíleného, zaslepeného cizoložství. Bagdad, ten kouzelný, báječný, jako věčná pohádková nádhera zářící je hlavním dějištěm. Všechna sláva a skvělost východu, volný, nespoutaný život, vědomí síly a moci, záplava bohatství a rozkoší, oslňuje vaše zraky. Harun al Rašid jest na výši své velikosti, miluje svou sestru, již pojal za ženu, s nezkrotnou horoucností, stáplí se v ní nenasytnou touhou... Je to veliká fantasmagorie, toto dílo p. Scheerbartovo, všecko hýření v přebytku, v palácích z mramoru, mezi stěnami ze zlata s jediným vykládáním z nejvzácnějších drahokamů, visuté zahrady, spousty otroků a otrokyň všech pletí; co znali jste jenom z arabských pohádek, náhle máte před sebou oživeno, učiněno téměř skutečností, neboť tady máte před sebou lidi, radující se, trpící, toužící, beznadějně, umírající, zuřící lidi,

krev a maso, duše a srdce... Děj vlastní předveden jest jako divadelní hra, již přihlížejí Evropané, již koná jim čaroděj Raifu. Jeho pět světlomodrých lvů vyplňuje přestávky mezi jednotlivými výjevy rozhovory, polou vážnými, polou ironickými, o ženě na východě a o ženě na západě... Román p. Scheerbartův pojí v sobě vedle originelní koncepce oslnivou pittoresknost, plýtvavou bohatost popisů a psychologické umění, jdoucí do základů lidského bytí, odhalující jeho taje, kdy v prudkých živelných bouřích spodní vrstvy jako hořící láva prorážejí koru vnějšku. Jste tu diváky obrovskému divadlu, přenešení v nové světy, veliké nádhrou a láskou a krutostí. „Orient zůstane velikí“ končí se tento arabský román z haremu (A. P. Moderní Revue, 1898).

V o l n é S m ě r y

„Volné Směry“, umělecký měsíčník, ročníku XIX. číslo 7.-8. — Kdy pak se již přestane s tímto časopiseckým bryndáním sil. Přec jest každému zřejmo, že reprodukce tohoto čísla jsou chatrné a — zbytečné. A úryvkovité texty přec lépe by se vyjímaly na menších oddělených listech, než takto vše spleskáno do nepohodlného sešitu, s tak velikým nákladem stěží pořízeného, teď, kdy není papíru, jak si sami naříkají. Lidé školoví! Jen když se vydává časopis!

V š e o b e c n é v o l e b n í p r á v o

Felix W e t s c h, *Právo trojího vota*. „Kmen“ z 19. prosince 1918. — Toto uveřejňuje Šalda: „Volební právo s po-

měrným zastoupením žádá, aby se každý rozhodl pro nějakou stranu; a sice to učiní tím, že hlasuje pro listinu kandidátů navržených některou stranou. Nutno tedy, aby své politické nazírání přizpůsobil schematickému programu určité politické strany; musí tedy často kompromisovat se svým politickým přesvědčením, je rozdělit, ohnout, změnit, zjednodušit, leckdy také z f a l š o v a t i — jen aby vůbec mohl se politického hlasování s úspěchem zúčastnit. Lidé právě nejsou živými programy, nedají se vždy beze zbytků dělití programy stran . . . atd.“ — Vidíme, jako už tolikrát, že všeobecné hlasovací právo jest cosi zatroleného a ti jeho vykladači a doktoři pěkní ptáci. Jest proti této raně housenek a pomatenců jen zaklínací modlitba k Michaelovi archandělu, by uvrhl Satanáše a jiné duchy zlé, kteří ke zkáze duší světem obcházejí, božskou mocí do propasti pekelné. AMEN.

J o h n G a l s w o r t h y

Bratrství. Román z londýnského života. Přeložil Zdeněk Franta. V Praze, Laichterovy sbírky krásného písemnictví sv. XXII. 1917. Str. 386. Za 5 K. — Věrný obraz moderních snah o bratrství bez lásky. Velmi subtilní a od přírody velmi ušlechtilé duše hledají nejlepší cesty ctnosti, ale bez milosti boží. Kdo se zavčas opatří ochrannou theologickou kuklou, může bez bázně pohroužit se do těchto medových maleb, malovaných oblačnými polosvětly a polostíny, zosťřených tu a tam žahadlovými štětičkami s včelí plíí skvě-

lými barvami, často ne bez jedu. Kritiky určují je jakožto dílo sociálně tendenční; ale jest výše založeno. Neboť když se pokoušíte po přečtení vybavit si z něho podle tohoto návodu kritiků určité n a u č e n í, vidíte, jak se vám dílo vzpírá, jak se rozbíhá a tříští, zakoušíte dojmu, jako byste místo ovoce, jehož tu hojnost rozmanitých druhů, chtěli v konzervy uložití celou zahradu. Užitečnost a krása jdou zde ruku v ruce, a zamýšlel-li autor opravdu román tendenční, svou věrností impulsům uměleckým přemožen, napsal dílo pravdivé, v němž tendence jest tolik obecná, že mnoho čtenářů najde v knize, jak praví básník, „svou modlitbu, i zavržený a umírající“, nedostatkem výše zmíněné lásky.

R u d o l f P a n n w i t z

Čtu v „Kmeni“ (ze dne 19. prosince 1918) článek, tištěný prý jako český originál: „*Náboženství poznání a lásky*“. Mává „extasí“, „mystikou“, „askesí“, „mythem“, „symbolem“, „kultem“, „ethikou“ atd. jako pořadatelskými praporečky. Náboženský břídil! Snad bude více z něho překládáno. Proto si zaznamenáváme dojem z tohoto plevnatého článku, bychom zavčas zamítli, kdyby vyšel Pannwitz v knize a byl nám knihkupci nabízen.

B o ž. V i k o v á - K u n ě t i c k á

V „Nůši pohádek“ též najdete „O třech zlatých kočkách“. Ah! jaká to sprostá huba, tato národnice, jaká ordynární duše, soudě podle tohoto přispěvku.

Boleslav Ukrutný. Tragoedie o třech dějstvích. Minařík, 1919. — Velikášská kniha. Jako by autor hrál v nejvyšších tónech, ale hrá za kobylkou, a skřípe mu to a vrže až hrůza. Jest zde potupena svatost, zpackána historie, zfalšována psychologie. „Chceš býti měkčí a láskyplnější nežli jest Příroda? ptá se Drahomíra Václava. A on odpovídá: „Chci“ (str. 12.). Proč si títo moderní mrzáci vybrali právě svatého Václava, obra tělem, obra duchem, za terč svých náporů? Kromě toho svatý Václav tohle „hmatá“. Václav: „Skutečnost, nejhlubší a nejžhavější skutečnost, a nikoli sen je to, co hmatám. Všechny světy jsou jedno. Všechny duše jsou jedno. Hrozivá jednota hltá všechny bytosti a všechny děje. Ona jest život. Ona jest nutnost. Ona jest bůh“ atd. (str. 12.)

Další strany 23., 29., 56., 66., 73. jsou pěkné hromádky nadčlověckého směšna. Na konec Boleslav řeční jako Klofáč a tak se scéna zavře. Svatý Václav v celém kuse jest pojednáván jako těsto, které dlužno přehnutí. „Nikdo není tvárnější než on“ (str. 23.). Křesťanství jest zde pojata jako sladká zavařenina, nedaleká zkysání. Hned na titulním obrázku jest všechno. V pozadí bohy i kříž s lkáním a gesty zoufalými odnášejí jakési staročeské Manesovské děvušky. Uprostřed jde Boleslav jako nějaký Goliáš mávaje mečem v oblacích. Jeho tvář, zvrážděná v obočí „nadčlověckým“ úsilím, vyjadřuje velmi uměle filistinského ohrůdouru, v jakého se v rukou autorových zvrhla důležitá osobnost

českých dějin, důležitá svou symbolickou hodnotou pro rocké paraboly Kaina, jenž byl oráč, když Václav byl pastýř. — To bychom schovávali pěkný záprtek nadčlověckého mrzáctví! Vracíme, totiž do Prahy knihkupci, by bylo s dostatek exemplářů, až se bude hráti v Národním divadle.

L e d a

Mojžíš, biblické drama o třech jednáních, napsal L e d a. Vydala Kamilla Neumannova v Praze 1919. Toto jistě psal žid, možná pokřtěný, ale přes to „moderní“ žid. Znal jsem jistého lékaře žida v době Hilsnerova procesu, s nímž jsem mluvil. Připouštěl rituelní vraždu svých soukmenovců, ale sám si říkal, že jest Mojžíšovec, a ti že s tím nic nemají. Na venek žil jako normální buržoa, milující klidné, obmezené živobytí maloměšťáka. Čekal-li Messiaše, tož asi tak, že až přijde, jemu to neuškodí. Při četbě tohoto Mojžíše často jsem si naň vzpomínal, přímo bych řekl, že jest spisovatelem, kdybych jistě nevěděl, že se držel rozumně lékařské živnosti a na spisování nikdy nepomyslí. „Mír nebude to tupý, aby hnilo všelidstvo v požitcích a v nečinnosti“ (str. 143.). To jest charakteristická věta pro tento humanitářský typ židů, podobných křesťanům ze stran, totiž nynější většině křesťanstva. Tento Mojžíš jest filosof a sentimentalista. Na biblickém Mojžíšovi zázraky jsou jakoby rostlé z jeho velikosti, na tomto však „zázračnosti“ jsou nalepeny jako volební neb jiné plakáty na amerických roznášečích reklam, nebo našity jako ekonomické záplaty na

prorockém plášti. Všechny historické osobnosti jsou zde zkecány podle moderních pacifických mrzáctev a sociálních zrůdností, v gestech krotkých, v teplotě vlažné, aby to nevybočovalo z mezí morálky žurnalistického tisku. Jest smutno při četbě takové knihy, když patrna dobřákost (jak u toho mého známého dobráka lékaře) autorova i jeho spisovatelské přičinění, by Mojžíše i Jethra učinil sympatickými a záživnějšími nynějšímu zuboženému světu. Za dob Mojžíšových byli by tito asi bez řeči zůstali u egyptských hrnců k spokojenosti faraonově i Mojžíšově. Do antikvariátu, neboť do ohně bylo by škoda exempláře na ručním papíře, jehož mi vydavatelstvo ze staré známosti poskytl.

I v a n G o l l

Der Torso. Sbíрка básní. Také žid, ale k tomu opravdu básník. Jest sice ve věrouce popleten bludem moderních „osvobozujících se“ židů: Chce totiž býti uctívatelem Ducha, ale zavrhuje Jehovu i druhou Božskou Osobu: „Auf-erstehe, mein Volk, und lasse die Lieder und lasse den Gott der Schriften und Klagen begraben.“ (str. 43.) Jeho židovská krev však v něm proti jeho vůli opěvuje krásu starozákonného Čekání a místy jako Balaam, i e n ž n e c h c e, vrhá záblesky svých obrazů z mystické tmy svého básnického ducha podivná osvětlení na Vykupitele, že z této bezděčné oslavy nevěřícího žida cítíte, jak jest již Pán „za dveřmi“.

H. R. H a g g a r d

Jess. Román z Transwaalu. Z angl. přeložila Anna Plešingerová. V Praze 1919. — Podivuhodná jest plnost ducha tohoto autora. Při každé peripetii děje čekáte na obyčejné románové zauzlení a potom utajované rozuzlení, k němuž se romanopisci dlouhým zapřádáním a rozpřádáním činů a citů jednajících osob pomalu blíží. Zde však nic takového. Sotva něco napoví, hned dopoví, bez obavy, že se vyčerpá. Tato hojnost děje při tak prudkém spádu zaujme vás po několika stránkách a jste věru napjati, co ještě dále bude v celé ostatní knize na třech stech stranách vypravovati, když vlastně vše — a zdá se vám to nejlepší, nejpoutavější — již pověděl na padesáti stranách . . . Ano, vyvinula se z toho opravdová historie Burské války, aspoň v pozadí. Ve válečném hluku lidských vášní hněteno jest ubohé srdce dívčí jako vodní lilie v hrozných dásních hrochových. Umění udržuje si počáteční hutnost až do konce. Ale jak ty duše jsou anglikánské! Jest to zde umělcova vina nebo zásluha? Měl tuto látku povýšiti na obecnější smysl, či bylo dobře a pro pravdu výhodnější, že zůstal věren jihoafrické půdě? Chvillemi přec jen se zdá, že katolík by aspoň hrdinkou Jess stěžejní ideu románu více poctil.

O t a k a r T h e e r

Faethón. Tragoedie o dvou dějstvích a dohře. 1916. V. kniha Zlatokvětu. Borový v Praze. — Mythologické thema,

zpracované ve smyslu moderní doby, jež však brzy nebude moderním, ale jen ubohou frásí, novým dokumentem bankrotu lidské vzpoury: „... s člověka, zemře-li, sprchnou dobré — nedobré skutky. Vůle jen zbývá, k dobru když míří — v Osudu misce podobenstvím jen hříchy jsou všechny.“ Toto dlouho vytýkali jesuitům, teď se toho ujali jako původní ideje. Nepůvodní idea baví, jen když se jí dostane nějakého původního zpracování. Poněvadž však zde ho není, nebude se čísti podruhé.

profesor Vaňorný

„Jeť prof. Vaňorný vedle prof. Aug. Krejčího největší mistr básnického překládání z řečtiny a po dlouhou řadu let pracuje o přebásnění Homerovy Odysseje, které již již blíží se svému konci. Kdo měl štěstí čísti několik ukázek z tohoto klasického díla překladatelského, které nadobro zastíní a navždy odsune Škodův převod Odysseje, pořízený spolehlivou rukou suchopárného pedanta bez jiskry ducha básnického, ví, nač se může naše literatura od prof. Vaňorného těšiti.“ — Tak píše kdesi Ārn. Nv. (Novák). I my se tedy budeme těšiti, přes to však Škodova převodu Odysseje, právě proto, že jest pořízen opravdu spolehlivou rukou, nevyhodíme. Jest to překlad věrný, pracovaný s láskou učence, poskytující plný dojem originálu methodou vědeckou, které arcí nechutnají moderní hravé a rozmazané dušičky, jimž i med dlužno dávatí „po lopatě“. To, že „z Odysseje v překladu Vaňorného září v svítivých barvách

šťastného jihu hellenské mládí lidstva“, cítiti možno i z překladu Škodova, jen když čteme pozorně ne slova, ale ducha jeho vědeckého překladu.

T a d e á š Z ě l i n s k i j

Vypisuju si z novin: „U nás, jak se zdá, jest učení se klasickým jazykům většinou odsuzováno. Bylo by arci důležité věděti, pokud se toto odsuzování zakládá na znalosti věci a na střízlivém přemýšlení a pokud jest dotvrzováno snad jen opakováním líbivých anebo zneužívaných hesel. Krásná kniha, kterou napsal o tomto předměť ruský profesor Tadeáš Zělinskij (český překlad vydán Unii 1910), byla u nás pominuta mlčením.“ — Nemyslím, že by bylo třeba o tom mnoho přemýšletí: učení se těmto jazykům jest odsuzováno, by se vyhovělo lenosti, pohodlnosti i neschopnosti moderní mládeže, staré již v zárodcích, zřejmě to předzvěsti poslední staroby a zdětštění lidstva.

K a r e l V i k a

Lidská srdce. Nákladem vlastním v Praze. Kukátko buržoasních srdcí. Autor snaží se býti věrným a pravdivým vyprávěčem a zachycuje fotograficky mělké vzruchy vášní, jimiž se vyznamenává buržoa. Tyto duše místo do města svatého Jerusaléma z čistého zlata, podobného čistému sklu, jak vidí Jan v Apokalypse, přijdou do nějakého města,

kde vše bude z rosolu, klihu, ze škrobového mazu a jiných slizkých lepidel.

L i t e r a t u r a

Otakar Š i m e k, Dějiny literatury francouzské v obrysech. Díl III. Klasický věk. Borový v Praze. — Takovéto knihy jindy se nespisovaly. Ujaly se, když nad Slovem nabyla vrchu Literatura; a proto dobře jest od té doby k úspoře času a očí rozeznávatí to, čemu se říká Dobré Dilo, Umění Slova, Moudrost, od toho, čemu Verlaine řekl Literatura. Až jest líto té námahy spisovatelovy! Jest zde konec konců všechno pravda, arci „literární“, jest vše popsáno důkladně, profesorsky, ale účel a ovoce? Povrchní vzdělanost, zevnější vyparádění ducha bez povznesení srdce.

A n t. M a c e k

Velký mir. Verše. Vydáno fondem Rob. L. Nováka při české akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění. V Praze 1918.

„Milenko moje, silná duše česká!“ — „Ne v Jordáně, já v lásce se pak omyl.“ — „Ne k hrobu božímu, leč k lásky zdroji má duše přišla...“ — „Vím, že již krásnější máme chrám, chrám, kde Bůh přeje žít, kde člověk žítí též přeje, (— oltářů netřeba v něm —)“, — „To není tvrdý přísnyh dogmat Bůh, krvavé stopy vrývající v děje.“ — ... a jiné pokropy z čertova kropáče.

George Moore

Zpovědi mladého muže. Z angličtiny přeložil Jan Reichmann. Moderní Bibliotheky roč. VIII. sv. 5. a 6. V lednu 1910. — Jak jest možno, aby takový panský spratek nabyl jména v Irsku a Anglii, a nad to ještě byl překládán do jazyků evropských? Že jest nepřitelem svátostí a příznivcem protestantismu, jest vedlejší. Ale ty způsoby! Místy máte dojem ubryndaného kluka, jenž vydrapuje šušně z nosu a strká do úst, a když vyspěje, jako kozli stáčí hlavu k zadku a ochutnává vlastního semene, což věru není pěkná podívaná... „accepte, tu verras la foi“ (str. 20.), — „a tu jsem — od té doby — vzal do ruky první ideál. V tomto okamžiku byla to stá j.“ (str. 26.). Flirtové rouhání jest důkazem nikoliv perversity, již vystavuje na odiv, ale zručnosti a mrzáctví.

Rudolf Krupička

Veliký styl. — P. R. Krupička není básníkem, jak se domýšlí a jak mu namlouvají od Moderní Revue. Jest to prostý referent a registrátor mravů z okolí, v němž nabyl asi zkušeností. Lépe by se zavděčil národu, kdyby neukládal svých vědomostí o jistých lidech v komedie, z nichž nikdo nic nemá, nýbrž do volných záptisek a denních poznámek s určitými jmény a místy, by policie měla snadnější práci. Neboť jeho „jednající“ osoby jsou sprostí darebové a zločinci, přímé cesty do kriminálu, v nichž není jiných konfliktů a

mravních vzruchů než tupá živočišná obava z tohoto posledního jejich přístřeší.

G e o r g K a i s e r

Friedrich und Anna. Drittes Stück des Einakterwerks. Ve sborníku „Die Dichtung“, erste Folge, erster Band. — Všechno básnické vyzdobení nezakrývá mrzáckého myšlení autorova. Muž dovídá se po svatební noci, že jeho žena již dávno ztratila panenství, muž velmi na tuto věc citlivý; ale z mravní povýšenosti přechází přes tuto katastrofu nejen k dennímu pořádku milování, ale i k velkomyšlné kolegialitě se svůdcem. Chtělo by se aspoň, by bolest z přemožení přirozených požadavků byla vyvrcholným kusem, ale nikoliv. Autor tento důležitý moment, který pravého tvůrce by teprve zachytil a vznítil k vlastnímu tvoření, odbývá zevnější dekorací „přírodních krás“. Jest to jakási utajená obhajba těch nynějších žen, které ve svých emancipačních snahách myslí, že měly právo ve svých panenských tísních uleviti si jakýmikoliv sviňstvy.

T. G. M a s a r y k

Budoucí Čechy. Přeložil a úvodem opatřil dr. Jan Reichmann, Smíchov 1919.

Masarykova čítanka. Šebek v Přerově, 1919.

V prvním spisu jest laciné prorokování na „základě“ pravděpodobnosti. A tento z á k l a d jest jako mořská přif-

**břežní hladina. Z pokojného čeření vlnek v bezvětří, kdy děti rády pouštívají své loďky, usuzovati o tomto zá-
k l a d ě, až přijdou bouře! „Války napoleonské, válka tři-
cetiletá, války křížácké — to všechno byly dětské žerty
u srovnání s touto válkou“ (str. 15.). Z této věty možno u-
souditi o historických pojmech Masarykových. Velikost
a důležitost, lépe ještě důstojnost války určuje dle množ-
ství potlučených lebek, rozkydaných střev, roztržitých
hnátů a rozmetaných končetin. Pro toto vidění kvantita-
tivní, mušíma očima, nevidí, že to byla jen práce metař-
ská, by byla poněkud uklizena Cesta Králi, až bude vjížděti
slavně do Jerusaléma.**

Á v „čítance“ jest sebráno, co všechno Masaryk namlu-
vil za dobu svého profesorování. Teď už sotva přidá nějaký
odstín k tomuto mluvení, jež se až do války měřilo na „ho-
diny“, jež však teď se obmezuje na „vzácné okamžiky“. To
už nese s sebou úřad. Asi si zavčas p. president uvědomil,
že vladařům nehodí se kde která kobyla, již si pohodlně
může profesor osedlati.

R ů ž e n a J e s e n s k á

Zlaté předeno. „Nůše pohádek“, díl I. str. 76. Autor po-
zná se nejlépe podle takových temat, uložených jako ú-
ko!, v nichž prostota pohádková jest žádoucí, v nichž od-
kládá krunýře (nebo šněrovačky, což jest stejně válečná
výzbroj) jako v dětském pokoji. Á podívaná na takto vy-
svlečenou spisovatelku tohoto kousku věru není pěkná,

byť se více vyplývala mazlivého olejíčku na jemnou ženskou kůži.

D r. J o s e f F r e j l a c h

Cristoforo Colombo. Vydal Otto v Praze 1893 ve Sbírce přednášek a rozprav, redigovaných Masarykem. Přízemní, plazivá učenost, psaná doktorem, jenž v potu tváře souká z útrob takovéto věty: „Lidský horizont, až dosud omezený na skrovný okres víry, rozšiřuje se po světovém jsoucnu, na samy hranice všehomíra.“ Pruský žargon ze školy Masarykovy. Tento neřád bez rozpaků zůstaven plamenům, neboť to bylo asi za 30 kr.

F r a n c i s W. K e l s e y

Latin and Greeg in American Education. Kniha vyšla před válkou v New Yorku. Uvádí v ní mnoho důvodů, proč by se nemělo těchto jazyků zanedbávat. Svých i jiných rozumných lidí. Nám stačí, že v jazycích těch jsou psána Písma Svatá a že opovrhnutím těmito knihami v jejich původních zdrojích zbavil by se svět hlavy, srdce i pohlaví.

„N á r o d n í j m ě n í“

„*Národní jmění!*“ české obecné rčení, časté v tom, co vydává Šalda. Vybízívá se jím, by se šetřilo národním jměním, by se jím neplýtvalo, dejme tomu, na překládání z němčiny a j. Proč se nemá „národním jměním“ plýtvati na překládání německých spisů, bývá i s velkou upřímností

odůvodňováno. A jedním takovým důvodem bývá uváděna ta zkušenost, že prý každý Čech, máje němčinu v krvi, německy umí nebo snadno se naučí. Tato část „národního jmění“ však, myslíme, rozpuštěna jest jen v krvi těch Čechů, kteří byli z českých matek zplozeni Prusáky v roku šestašedesátém neb z dřívějších dob, kdy se zde Braniborci pelešili a vypíjeli vejce. Neboť — a toť zase moje osobní zkušenost, ó běda! — Čech, který nemá němčiny v krvi, jako já jí nemám, těžko se jí učí, a velmi nesnadno porozumí spisům dobrých německých mystiků a básníků, kteří přece jsou hodni i naší české pozornosti. Bylo by tedy naopak třeba mnohem pilněji dobré věci překládati, neboť jest mnoho ještě mně podobných Čechoslovenů (abychom mluvili loyálně), kteří nemají němčiny v krvi, ani nebyli dáni z mládí do Rakous „na beksl“, ani nesloužili ve Vídni (jako Machar), ani nebyli povinni zaučovati se do nějakého obchodu. A každý dobrý překlad dobrého německého díla bude obohacením národního jmění. Na peníze, jež by byly vydány na vydání těchto přeložených děl, zehradi budou jen národní zmetkové a pancharti.

O t t o L a n g e

Stilleben mit vier gelben Kürbissen. Holzschnitt, farbig. Hand-Selbstdruck. U Goltze v Mnichově r. 1918 za 175 M. List podélný, 78 cm vys. a 58 cm šir. Obraz sám 53cm × 74 cm. — „Zátíšíš se čtyřmi žlutými dýněmi.“ Mnohobarevný dřevoryt, umělcem podepsaný. Modře a zeleně omalovaný talíř s běžícím čtyřnožcem na dně. Vedle bílá konvice

s držadlem a rourovitým nalévadlem. Okolo nich čtyři tykve. A za nimi výhled oknem na mořské pobřeží, kde rybáři vytahují lany stožárkovou lodici z bíle pěnícího se azurného mořského příboje. Krásné zátiší, opravdové zátiší rozdílných živlů: bouřlivé moře a pobřežní rybáři s ním zápasící, a zde v prkenné boudě sousedsky pohodlné dýně, jež zde leží na hrubém stole, jak ležívají v zahradě, a pejsek zde běží jen namalovaný na talíři k zvýšení zátiší. Děkná věc i krásný obraz.

F r i e d r i c h B u r s c h e l l

Vom Charakter und der Seele. (O povaze a duši.) Napodobuje styl mystiků, ale mluví o nejvyšších theologických pojmech v naprostém rozvratu. Všemu dává jiná jména a pojmy tak ustálené a obecné jako víra, pokání, pokora, milost, ctnost, dobro, zlo atd., odvádí od jich pravého zřídla a hodnotu jejich váží jen na svých dlaních, jak přehazují žhavé uhlíky ti kuřáci, kteří si chtějí dýmku zapáliti bez sirky nebo bez třísky, přímo z pece. A když žhavé uhlíky posléze vypadnou, praví: váženo, ale tak nezřetelně, druhým koutkem, v němž nevězí lutka, aby čtenář měl dojem, že jest zváženo a váha správně určena. A to se jeví jako podvod. Do antikvariátu.

O n d ř e j L a t z k o

Poslední muž. Novella. — „Zmužilost jest nedostatek obraznosti, jinak nic.“ Tak myslí „hrdina“ této povídky,

hutné jako dobrý kov užitečný. Autor jest pln soucitu k trpícím občanům této země, zvláště k těm bezděčným vojákům, kteří mají nějaké vznešenější ideály v „civilním“ životě, po němž touží všemi póry, když se hnětou duchem i tělem na frontě. Soucit s lidstvem se tomu říká. Autor jest pacifista srdečný. Trpí jako ženský divák a sní v mlhách bitevní čáry o idyllickém nebo společenském „příjemném“ životě. Chápu tento soucit, toto dobré srdce, a pokud toto něžné cítění vtěluje v konkrétní novelu a nezevšeobecňuje ho v theorie a ve filosofický „systém“, jest dobrým autorem, též proto, že umí vypravovati a líčiti duševní stavy takto trpících. Ale co jest nám platno, milý básníče, toto srdečné cítění a milování, když podle Joba „bojováním jest život člověka na zemi“. Třeba tedy vyššího světla k útěše do strastných chvil a osamocení „na frontě“. Zapomíná se rádo té vyšší lásky, opojení vůbec a opojení bolesti a blaha, jakých zakouší každý muž v pútcě, v zápasu, ve vírech krve, když „již jest v tom“. A tu jest velký rozdíl, jdu-li „do toho“ s poznáním a vědomím těchto vášní, hluboko v člověku skrytých extasí boje, jež očišťují duši jako křest žádostí a krve, aneb plný zbabělých kompromisů. A pochopíme pak, proč taková trpící, útlá pan-
na, ale při tom „děvka Páně“ a „žena statečná“, blažená Anna Kateřina Emmerichová vidí, že nejvíce přichází do nebe duši vojáků, padajících v bitvě, (žila s Napoleonem, totiž v témže úseku času, kdy on žil, žila ona, a také tak mohutně) a nejméně ze stavu soudcovského. — Knížku uschovávám do lepší literatury německé, poněvadž jest

to skvěle vypravováno. Zvláště ten zpěv vousatého jakéhosi kapucína, pátera vyklouzla, když v tísnivém napjetí před rozhodnou chvílí zpívá Ave Maria. Kromě toho jest to opravdu dokument života a citění jednotlivců ve světové válce 1914—19 . . (?), citění občanů, kteří by si rádi celý život rozřešili na pohovce, tedy dobrá historická ilustrace této strašné doby.

R o b e r t B r a u n

Gang in der Nacht. Našel jsem dobrého německého básníka, arci jen pro sebe dobrého, což vlastně se hledá. Čtu jeho písně tulákovy: Chůze v noci. Není to nějaký „originální“ duch, ale milý, velmi milý příbuzností zálib. Zkusiv v životě často půvabů takových nočních toulek po krajínách známých i neznámých, uschovávám si knížečku pečlivě jako skvost, na osvěžení paměti.

H e r z o g E r n s t

Historie von einem edlen Fürsten Herzog Ernst von Bayern und Österreich. Mit 31 Holzschnitten. Im Insel-Verlag in Leipzig.

„Příběhové šlechtného knížete vévody Ernsta z Bavora Rakouska.“ Podle nejstaršího německého tisku vydal Severin Rüttgers. S 31ti rukou malovanými dřevoryty dle prvního nedatovaného vydání Augšpurského tisku Antona Sörga. 200 číslovaných výtisků. V deskách z papír. lepenky původně za 10 M, v pergamenových

za 15 M. Pergamenové desky mají na přední straně dvojitý znak vtištěný v barvách. Švabachový tisk i obrázky na rýhovaném ručním papíře, zabarvením věrně napodobujícím papíry starých kronik, tištěných v 18. století.

Krásná knížka, plná pokoje, pěkná památka z dob, kdy byla proti dnešku „zlatá doba“ papírů a kdy nebylo třeba knihtiskařským strojům tak mazatí jako dnes.

B o ž e n a B e n e š o v á

Člověk. Román. 1919. — Mršinatí lidé, zralí k vyhubení. Autorce by se snad leccos pěkného podařilo, kdyby nebyla uvázla mezi těmito maloměšťáky, a kdyby jejich p u d y nebyla uznala dostatečnou látkou na udělání tak tlusté knížky. Neupíráme, že by to nebylo věrně vylíčeno; svět jest teď jako starý sýr a rojí se opravdu takovými roztoči a červy, jimiž jest tato kniha „zalidněna“. Ale když už se spisovatelka obírá chemií tohoto sýrového kvašení profesorů, radů a jiných pánů, mělo by se to omezití na ústraní její laboratoře a nevláčetí se s tím po národě jako s parádní ženskou prací. Jsa za knihu dlužen, nemonu jí spáliti, a tak tratě na ní hezkou částku (jest za 12 K) pouštím ji do anti-kvariátu.

Z d e ň k N e j e d l ý

Čtu Zdeňka Nejedlého: *Ke sporu o smysl českých dějin.* (Česká Kultura, roč. I. v Praze, dne 17. ledna 1913, seš. 8.): „Bílá Hora, t. j. úpadek českého národa, politický i kulturní, jest centrální bod české tragedie dějinné jak

v názoru populárním, tak odborném. V husitství nalézá český historik mravní měřítko, kriterion pro význam našich dějin, ale v Bílé Hoře teprve nalézá reální fakt, jenž jest středem všeho dění v našich dějinách. Atd.“ Neví se hned, co tedy vlastněl co se tvrdí, co se obhajuje a co zavrhuje. „Smrtí krále Jiřího končí naše filosofie dějin, pokud vykládá dějinný význam dob, hnutí a směrů v našich dějinách.“ To už se zdá srozumitelnějším pro rozeznání stanoviska autorova, ale kočka aby pošla z té jejich „vědecké“ dikce. „Řekl jsem, že v husitství máme kriterion svých dějin.“ Tedy toto jest jeho přesvědčení. Ze všeho patrné, že v „husitství“ nerozeznává Husa a Žižky. Nevidí, že Hus jest obyčejný kacír, že však Žižka jest slavná Metla Božích Soudů, a že jméno tehdejších bojů bylo přesunuto jako jméno Nového Světa: místo Kolumbia jmenuje se Amerika. Žižka z učení Husova vyplývá asi tak, jako Napoleon, císař Západu, vyplývá z Revoluce: totiž k posměšnému popření a ironickému potření původců. Tak, jako bychom řekli: Pád Adamův zplodil Krista Vykupitele. Toť rozjímání o „šťastné (blahodárné, plodné) vině“, jak o ní zpívá Církev svatá na Bílou Sobotu v údivném „Exsultet...“ (... exsultent divina mysteria*...). Kdyby byl Hus nepřidržel se a neulpěl jako pravý pedant na svých malicherných bludech (či trpí ještě kdo vážně jeho náboženskými zrůdnostmi?) a hájil svobody lidského svědomí, jak to činili mudrci a světcí, a jak potom Žižka tento princip mocně obhájil a světu dokázal svou methodou, byl by pokojným profeso-

* což prý by mělo vlastně býti ministeria

rem až dosavad a nikdy by se byl s Církví nestřetil. Právě tak jako „Revoluce“, kdyby byla rozumně a v mezích čtvrtého přikázání hájila důstojnosti člověkovy, kterou Napoleon pak tak mocně světu dokázal svými činy, nebyla by se dopustila všelijakých komediantstev (co do zločinů, to jest věcí Historie čili Vyhnanství), jež se ujala jako vzdorovitost Husova a vyrostla v nynější nicotné živoření národů. Zkrátka Zdeněk Nejedlý bude nám navždy nejedlým a přečtení tohoto článku stačí, bychom v něm pro příště nehledali.

V l a s t i s l a v H o f m a n

Těž tvůrce Husitů. Ale též Dostojevského. Umírajícího i za živa. Mám před sebou na velikém listě ručního Zandersova papíru Dostojevského z a ž i v a.* Jest to Dostojevský, příliš vsazený, příliš vrostlý v půdu své vlasti, zapletený v kořeny zemské, jež s lícním svalstvem tvoří mohutnou tvář kajícího se Záhoře, vyčkávajícího, až i jemu Poutník přinese „krví psanou blánu“, ne vlastního zápisu, ale národa, za jehož hříchy vzal na se dobrovolně tuto stráž, za živa totiž spojití svou podobu s kořáním země a lesů své širé vlasti. Vidění Mosocha (Gen. X, 2), prý zakladatele Moskvy v patriarchální něze tohoto „paláce bolesti“.

J . . . M . . .

V poslední době, místo aby nesl pokojně jho svého určení a dle svých schopností byl pokorným dělníkem a pře-

* Kromě těchto několika původních tisků na Zandersu jest vydáno ještě 120 listů na dobrém papíře.

kládal pilně dobré knihy z cizích jazyků, začíná víc a více užívatí své svobody a spisuje vlastní literaturu, zvláště kritiky. Poznamenal jsem si hned po přečtení „nekrologu“ Leona Bloy v Národních Listech: Pomyslil jsem si hned při jakési Bahrově knize v Moderní Revue: Kéž uchovají strážní andělé tohoto dobrého dělníka od obecné nynější nakažliviny, jíž jest literární marnivost! Teď, kdy by si svět rád namluvil, že Leon Bloy zemřel, a kdy každý literát jako by se cítil zavázán hoditi lopatku své hlíny na rakev domnělého nebožtíka, napsal i p. J . . . M . . . článek o Leonu Bloy. Omílá v něm ošumělé fráse francouzských literátů o Chudobě, „která mu seděla celý život za krkem“, o „jeho“ Bohu, o jeho „ješitnosti“ a jiných jeho ctnostech a nectnostech, ale na konec přece jen slyšíte hluchý hřmot hroudy, padající na rakev, s temným zamumláním jakési latiny o světcích a mystickém hněvu, nasypané úhlednou a uhlazenou moderní lopatkou: „Poslední rytíř katolictví zemřel. . .“ — A teď, když potvora pohřbena a dobře zasypana, obrať, hudbo, partesy a vykroč, národe, statně vpřed!

„Š l é p ě j e“

Chvílemi je prohlížím jako lovci; ale neslibuji si valného lovu: jsou mlhy, točíme se za humny a zjišťujeme za vraty stodol, na sněhu, povátém prachem z „fofrů“, jen stopy drůbeže domácí. Ostatně šlépěje Jakuba Demla vždy se točí za humny, a když někam vedou, tož jen v závěťtí, jež rády vyhledávají malé bojácné děti — totiž v závěťtí ky-

tlice nějaké náhražkové mámy. Proto také v nynějších zrůdných dobách měli by biskupové do stavu kněžského odváděti, jak to dělají odvodní komise do stavu vojenského, totiž v ústroji před vynálezem fíkových listů, aby se správně zjistilo, kdy jest to masculinum a kdy neutrum. Neměli by pak tolik svízelů, když už jest „ruka v rukávě“, když se již navleče štola, a kdy pak bývá pozdě doháněti takto neobadaného neomystu, by doplnil, čeho macešská příroda zanedbala. Neboť podle činů, zaznamenaných černé na bílém týmž Jakubem Demlem zde i jinde, jest to kněz trestný a marně se za kněze (i když už z velkého slitování, pane Durychu, činíte tak za člověka) přimlouváte. Otcové jsou vinni jen slabostí Heliho, že totiž to s ním rázněji neskoncují, a nezavrou ho někam do kláštera; na trošku té stravy, piva a kouření, by se snad ještě zmohli, aby ta jeho literatura nepřišla jim jednou příliš draho.

J u l e s R o m a i n s

Kumpáni. Přeložil Richard Weiner. Synové tatíka Champa, o němž čteme v Chudé Ženě. I oni jsou „mistrové švandy“. Jest to sbírka lidských komárů, kteří nebloudí v žádné snaze, ale přímo vždy letí, kam je který větřík obrátí. Jsou tak lehčí, že k určení směrů jejich „činnosti“, pro niž jediné žijí, stačí i upšouknutí toho kterého „kumpána“. Jsou zajedno ve všelike nicotě svého komářího myšlení; říká se tomu, jak vysvětluje překladatel vzadu, u nani m i s m u s. Spisovatel je vyličil věrně, a jeho dílo jest do-

kumentem života jistých skupin lidí před válkou. Čtouce je, vidíte vnitřní důvody této války. Neboť tito komáří lidé jsou nejen zralí na vyhubení, ale zrovna je výsměšně svolávají. Spisovatel zasloužil by si veškeré chvály za toto pravdivé vyličení původců světové války, kdyby dílo na konec nezkazil tím, že věren svému unanímismu sám se jaksi s nimi ztotožňuje a jejich „nauky“ šroubuje v systém, obraceje základy života vzhůru nohama. Celkový dojem z díla: Majíce jistotu, že vám nevniknou do pokoje, netrpíte nicotností jejich myšlení a konání. Bzunčí vám jen vně po okenních tabulích božího světla, nevyzývajíce k zamáčknutí. A vyjdete-li ven, jest zábavno toto „přírodní“ divadlo jako pohled na houfec tiplic, poletujících v nerozdílném shluku na slunci výše u větví, když sníte na trávniku pod stromem; ani do ironického sdružování představ (větví a oběšenců) se vám nechce. Tyto tiplice jsou pevně přesvědčeny, že ony stvořily svět i ten svůj slunečný den, a že to vše pro věčnost udrží, a ani to vám nepokalí veselé mysle, že se podle svatého textu „rouhají tomu, čeho neznají“. Neboť další obrazy Judovy epištoly o „oblacích bez vody, ježto vítr sem i tam honí“, o „bouřlivých vlnách mořských, vymítajících jako pěnu své hanebnosti, o hvězdách bludných“, atd. na ně nikterak se nehodí a vše pro drobnoukost těchto „hrdin“ selhává. Snad jest to v malém, co teprve přijde ve velkém slohu a co opravdu pohne strašný „prst Boží“, aby zasáhl a uvalil ohnivě záplavy svého hněvu na zemi zalidněnou takovými duchy.

